

**SAUGAUS GENETIŠKAI MODIFIKUOTŲ
ORGANIZMŲ PERDAVIMO, LAIKYMO IR
NAUDOJIMO PAGAL BIOLOGINĖS ĮVAIROVĖS
KONVENCIJOS KARTACHENOS BIOSAUGOS
PROTOKOLĄ**

TYRIMAS

Užsakovas – Lietuvos Respublikos aplinkos ministerija

**Ataskaitą parengė Robertas Ambrazevičius
Klaipėda, 2012 m. rugsėjis**

Tyrimo vykdytojas – rinkos tyrimų kompanija „Eurotela“
Herkaus Manto g. 84-212, Klaipėda
Klaipėdos mokslo ir technologijų parkas
www.eurotela.lt , tel. (8 46) 301 219

Turinys

1. TYRIMO TIKSLAI	3
2. METODIKA.....	3
2.1 Apklauso būdo pasirinkimas	3
2.2 Imtis.....	3
2.3 Duomenų suvedimas ir apdorojimas	3
2.4 Kontrolė.....	4
2.5 Duomenų pateikimas	4
2.6 Tyrimo apribojimai.....	4
3. RESPONDENTŲ CHARAKTERISTIKOS.....	4
4. REZULTATAI IR JŲ APTARIMAS.....	8
4.1 Bendro informuotumo lygis.	8
4.2 Informacijos poreikis ir informacijos gavimo kanalai.....	24
4.3 Kokias GMO taikymo sritis žino.....	40
4.4 Žinios apie galimas su GMO susijusias veiklas ir šalutinį poveikį	60
4.5 Papildomos žinios apie GMO.....	97
.....	97
5 BENDROS IŠVADOS.	106
6 PRIEDAS. ANKETOS TEKSTAS.....	108

1. Tyrimo tikslai

Pagrindinis tyrimo tikslas - išsiaiškinti Lietuvos gyventojų požiūrį į šiuolaikines biotechnologijas, kiek ir kaip Lietuvos žmonės žino genetiškai modifikuotus organizmus (toliau – GMO), jų teikiamą naudą bei gauti atsakymus į šiuos klausimus:

- Kiek GMO vertinami kaip pavojingi visuomenei? Ar apklaustųjų nuomone šiuolaikinė biotechnologija ir genetiškai modifikuoti organizmai yra saugūs?
- Ar Lietuvos visuomenė gerai informuota apie tarptautinį susitarimą, žinomą kaip Kartachenos Biosaugos protokolas, kuris turi užtikrinti saugų GMO transportavimą, gamybą ir naudojimą?
- Kokias GMO taikymo sritis respondentai žino?
- Kokie pagrindiniai informacijos šaltiniai leidžiantys gauti šią informaciją?
- Ar respondentams pakanka informacijos apie GMO ir biosaugą?
- Į ką respondentai kreiptųsi, jei turėtų klausimų dėl GMO ar biosaugos?
- Kas respondentų nuomone kasmet pasauliniu mastu skatina genetiškai modifikuotų augalų pasėlių plotų didinimą?
- Ar respondentai žino, kas Lietuvoje yra daroma genetiškai modifikuotų organizmų biosaugos srityje?
- Ar respondentai naudoja genetiškai modifikuotus produktus?

2. Metodika

2.1 Apklauskos būdo pasirinkimas

Buvo atlikta anoniminė telefoninė apklausa (CATI). Apklauskos metu buvo naudotas standartizuoto interviu metodas. Apklauskėjas pateikdavo standartizuotus pusiau atvirus klausimus ir žymėdavo vieną iš galimų atsakymų variantų. Tokiu būdu buvo užtikrinta galimybė atlikti kiekybinę duomenų analizę. Apklauskos informacija buvo renkama nuo 2012 m. liepos 11 d. iki rugpjūčio 31 d. Respondentų atranka buvo reprezentatyvi, atsitiktinė, tikimybinė, stratifikuota.

2.2 Imtis

Buvo apklausti 1082 įvairių Lietuvos administracinių regionų atstovai.

2.3 Duomenų suvedimas ir apdorojimas

Analizuojant duomenis buvo naudojamos Microsoft EXCEL ir statistinė SPSS programos (krostabuliacinei analizei – respondentų vertinimams pagal jų charakteristikas apskaičiuoti). Atsakymams fiksuoti buvo naudojami pusiau atviri klausimai, kai vertintojas pažymi vieną iš galimų (iš anksto parengtų) atsakymų, dichotominė skalė bei supaprastinta Likerto 5 pozicijų skalė, kai 1 balas reiškia griežtai neigiamą požiūrį, 2 balai – neigiamą požiūrį, 3 balai – respondentas neapsisprendęs (neutralų požiūrį), 4 balai – teigiamą požiūrį, 5 balai – griežtai teigiamą požiūrį. Skalė plačiai taikoma atliekant apklauskas siekiant įvertinti nuostatas, įsitikinimus ir nuomones. Balų vidurkis ne visada atspindi realius vertinimus, nes tas pats vidurkis gali būti gautas tiek surinkus daug neutralių vertinimų, tiek esant nuomonių poliarizacijai. Todėl šalia vertinimų vidurkių pateikiami ir grafikai, parodantys įvairių nuomonių pasiskirstymą.

Galimos statistinės paklaidos dydį galima įvertinti pagal šią lentelę:

Atsakymų pasiskirstymas	50	45/55	40/60	35/65	30/70	25/75	20/80	15/85	10/90	5/95
Atrankos dydis										
10	31	30,8	30,4	29,6	28,4	26,8	24,8	22,1	18,6	13,5
30	17,9	17,8	17,5	17,1	16,4	15,5	14,3	12,8	10,7	7,8
50	13,9	13,8	13,6	13,2	12,7	12	11,1	9,9	8,3	6
75	11,3	11,3	11,1	10,8	10,4	9,8	9,1	8,1	6,8	4,9
100	9,8	9,8	9,6	9,3	9	8,5	7,8	7	5,9	4,3
150	8	8	7,8	7,6	7,3	6,9	6,4	5,7	4,8	3,5
200	6,9	6,9	6,8	6,6	6,4	6	5,5	4,9	4,2	3
250	6,2	6,2	6,1	5,9	5,7	5,4	4,9	4,4	3,7	2,7
300	5,7	5,6	5,5	5,4	5,2	4,9	4,5	4	3,4	2,5
350	5,2	5,2	5,1	5	4,8	4,5	4,2	3,7	3,1	2,3
400	4,9	4,9	4,8	4,7	4,5	4,2	3,9	3,5	2,9	2,1
450	4,6	4,6	4,5	4,4	4,2	4	3,7	3,3	2,8	2
500	4,4	4,4	4,3	4,2	4	3,8	3,5	3,1	2,8	1,9
550	4,2	4,1	4,1	4	3,8	3,6	3,3	3	2,5	1,8
600	4	4	3,9	3,8	3,7	3,5	3,2	2,9	2,4	1,7
650	3,8	3,8	3,7	3,6	3,5	3,3	3,1	2,7	2,3	1,7

Jei respondentų skaičius yra 400, teigiamo atsakymo į klausimą vidurkis – 35 %. Tai reiškia, kad su 95 % tikimybe galime teigti, jog tikroji atsakymo į klausimą reikšmė yra intervale $35 \% \pm 4,7 \%$.

2.4 Kontrolė

Klausėjai privalėjo fiksuoti kompiuteriniame apklausos protokole duomenis tų respondentų, kuriuos pavykdavo apklausti. Informacija apie tuos respondentus, su kuriais nepavykdavo užmegzti kontakto, protokole nebuvo fiksuojama. Tikrinant apklausos atlikėjų darbo kokybę, su 10 proc. respondentų buvo užmegztas pakartotinis kontaktas. Duomenų suvedimo skyrius patikrino 10 proc. anketų įvedimo į darbinį protokolą kokybę.

2.5 Duomenų pateikimas

Gauti rezultatai pateikiami grafikuose su skaitine gautų rezultatų išraiška. Šalia pateikiamos gautų rezultatų apibendrinimai bei išvados.

2.6 Tyrimo apribojimai

Tyrimo surinkta informacija atspindi tik projekto metu pateiktą respondentų nuomonę. Keičiantis ekonominei, demografiniai situacijai, veikiant išorės veiksniams, pakitus įstatyminei bazei vertinimai gali kisti.

3 Respondentų charakteristikos

Buvo apklausti 1082 visų Lietuvos apskričių respondentai proporcingai paskirstant juos gyventojų, gyvenančių konkrečiame Lietuvos regione, skaičiui. Tai leido išsaugoti respondentų proporcijas pagal gyvenamąją vietą ir padidinti gautų duomenų patikimumą. Lietuvos gyventojų pasiskirstymas pagal apskritis bei respondentų skaičius (procentais nuo viso apklaustųjų skaičiaus) pateikiami lentelėje Nr.1. 2012 m. Lietuvoje Statistikos Departamento duomenimis gyveno 3199771 gyventojas.

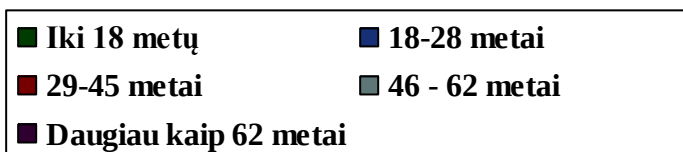
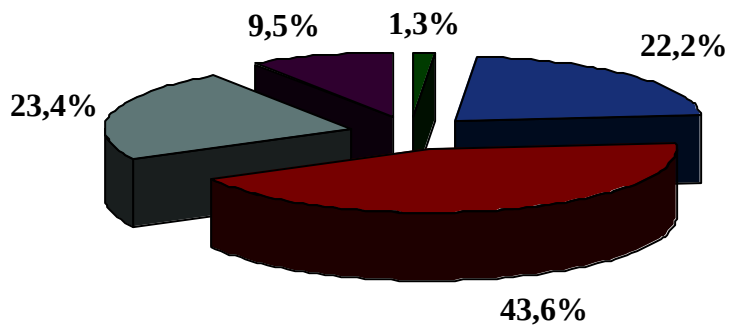
Lentelė Nr.1. Gyventojų pasiskirstymo pagal apskritis ir respondentų pasiskirstymo palyginimas.

Apskritis	Gyventojų pasiskirstymas pagal apskritis (proc.)	Respondentų pasiskirstymas pagal apskritis (proc.)
Vilniaus	26,07	21,16
Kauno	19,93	14,51
Klaipėdos	11,32	18,85
Šiaulių	10,07	8,50
Panevėžio	8,31	9,24
Alytaus	5,13	7,02
Marijampolės	5,34	6,47
Telšių	5,12	3,51
Utenos	5	4,71
Tauragės	3,7	5,91

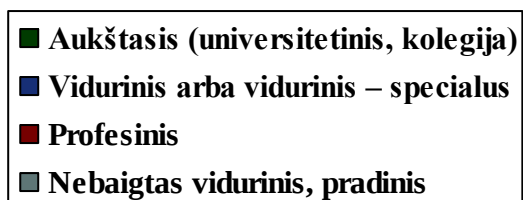
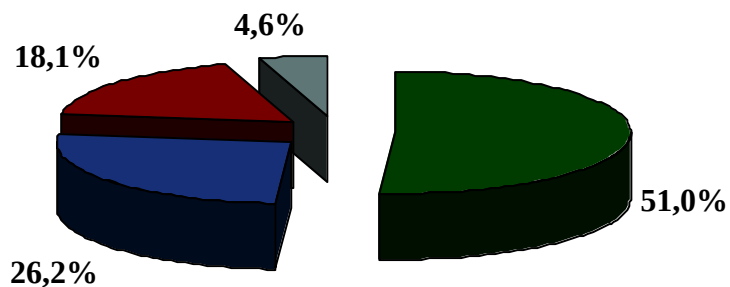
Gyventojų pasiskirstymo pagal apskritis koreliacijos (atitikimo) koeficientas lyginant su respondentų pasiskirstymu pagal apskritis - 0,86 (1,00 reiškia absoliutų atitikimą), t.y. apklausa gana gerai reprezentuoja Lietuvos gyventojų nuomonę analizuojamais klausimais.

Žemiau pateikiamos respondentų charakteristikos, kurios detaliau charakterizuoja imtį ir buvo naudojamos tikslesnei ir visapusiškesnei dominuojančių respondentų požiūrių analizei.

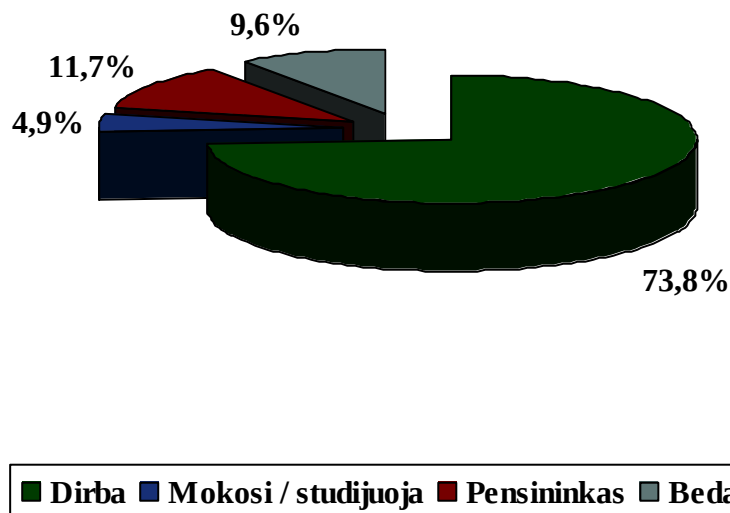
1 pav. Respondentų amžiaus grupės.

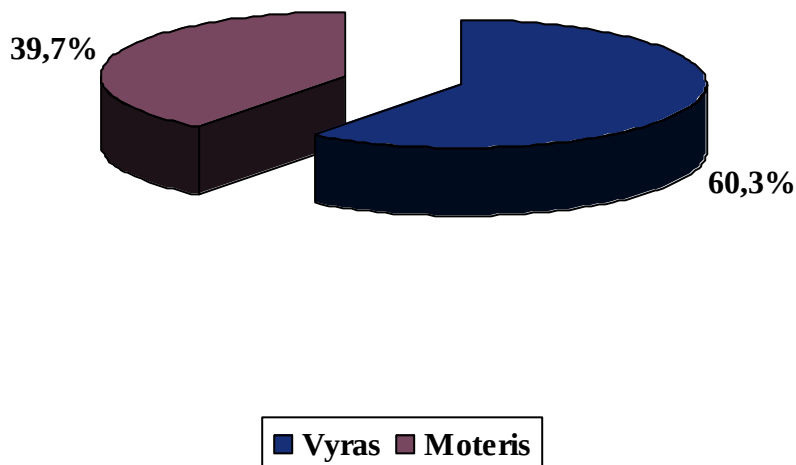
2 pav. Respondentų išsilavinimas.

3 pav. Respondentų socialinis statusas.

4 pav. Respondentų lytis.

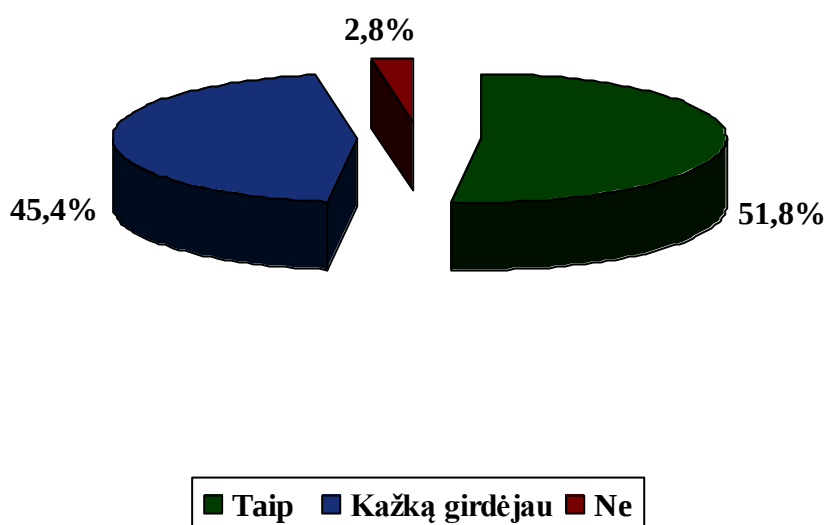
Imtis tolygiai atspindi įvairaus amžiaus respondentų nuomonę. Didžiausia apklaustųjų grupė - darbingo amžiaus asmenys, tai sudaro 89,2 proc. visų respondentų. Darbingo amžiaus asmenų nuomonė svarbiausia formuojanti bendrą visuomenės nuomonę. 77,2 proc. respondentų sudarė žmonės, turintys vidurinį (vidurinį specialųjį) arba aukštąjį (universitetinį, kolegijos) išsilavinimą. 73,8 proc. respondentų sudarė dirbantys žmonės. Vyrų imtyje buvo kiek daugiau nei moterų.

4 Rezultatai ir jų aptarimas.

4.1 Bendro informuotumo lygis.

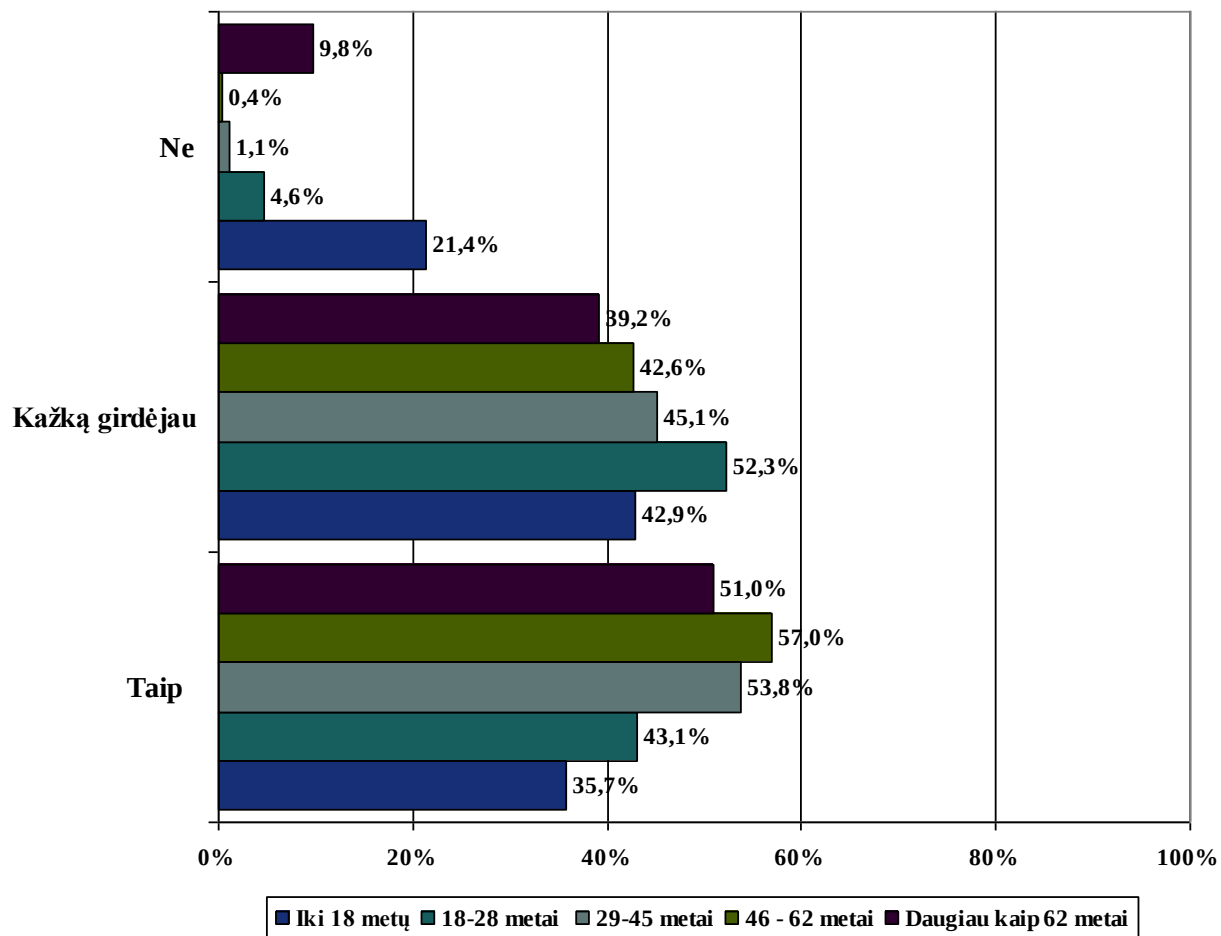
Šiame skyriuje vertinamos respondentų bendros žinios apie biotechnologiją bei GMO. Taip pat vertinami informacijos kanalai, kuriais įgyjamos šios žinios. Gautus duomenis iliustruoja žemiau pateikiami grafikai.

5 pav. Ar ką nors žino apie šiuolaikinę biotechnologiją, kai mokslininkai, taikydami šiuolaikines metodikas, sukuria genetiškai modifikuotus augalus, gyvūnus, bakterijas ar virusus, vadinamus genetiškai modifikuotais organizmais?

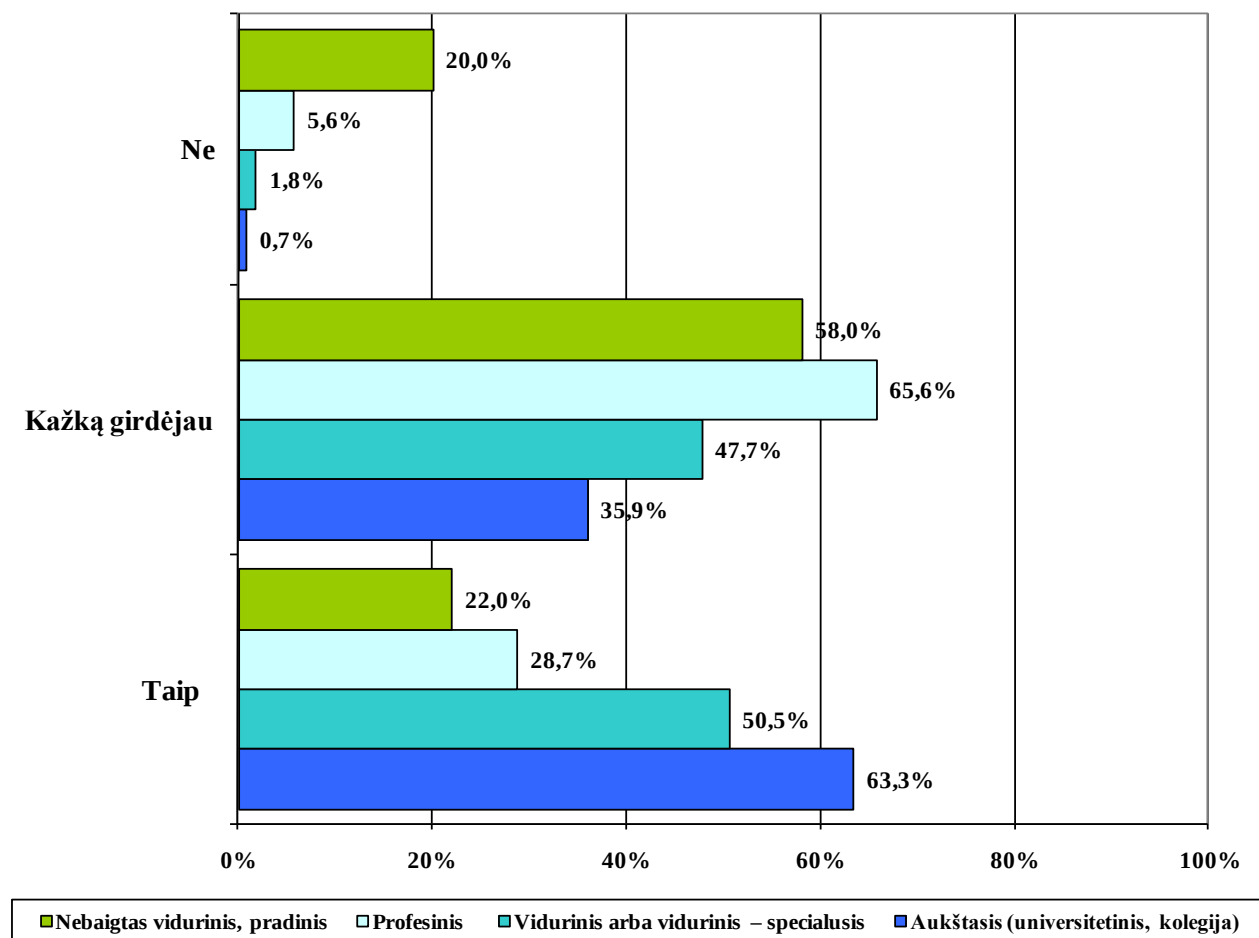

Didžioji dauguma respondentų, t.y. 97,2 proc. yra girdėję apie šiuolaikinę biotechnologiją bei genetiškai modifikuotus produktus. Tai gana gerai Lietuvoje žinomi dalykai. Kiek šis žinojimas priklauso nuo demografinių faktorių (amžiaus, išsilavinimo, veiklos pobūdžio) iliustruoja žemiau pateikiami grafikai.

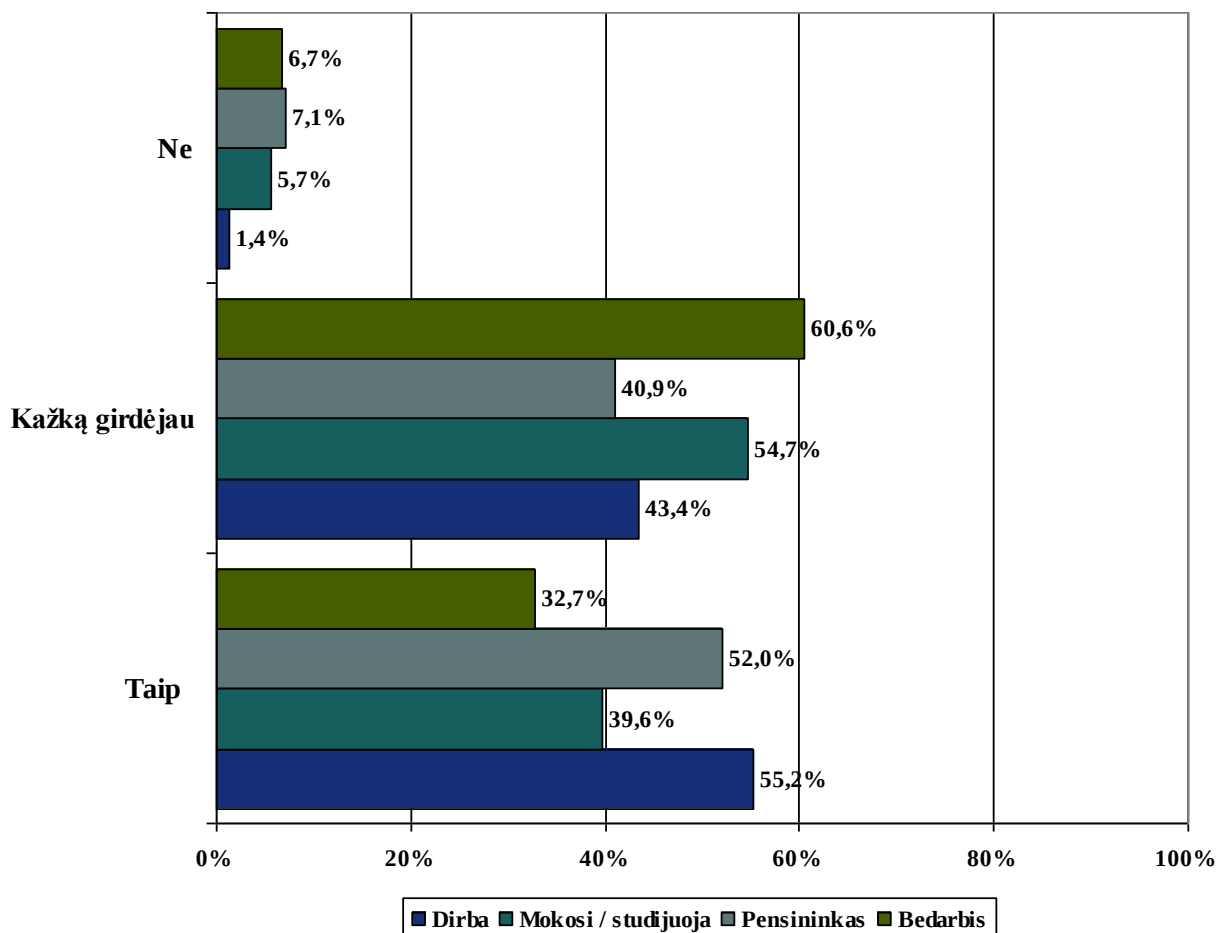
6 pav. Žinios apie šiuolaikinę biotechnologiją. Respondentų amžiaus kriterijus.

7 pav. Žinios apie šiuolaikinę biotechnologiją. Respondentų išsilavinimo kriterijus.

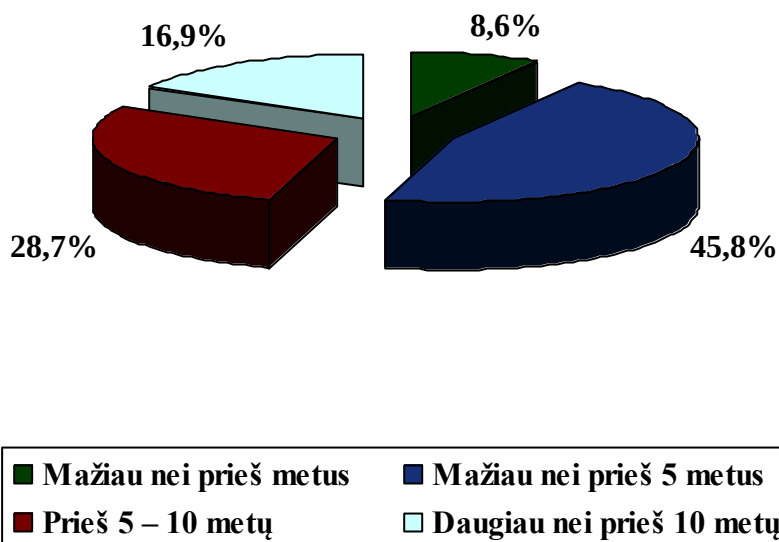

8 pav. Žinios apie šiuolaikinę biotechnologiją. Respondentų socialinio statuso kriterijus.

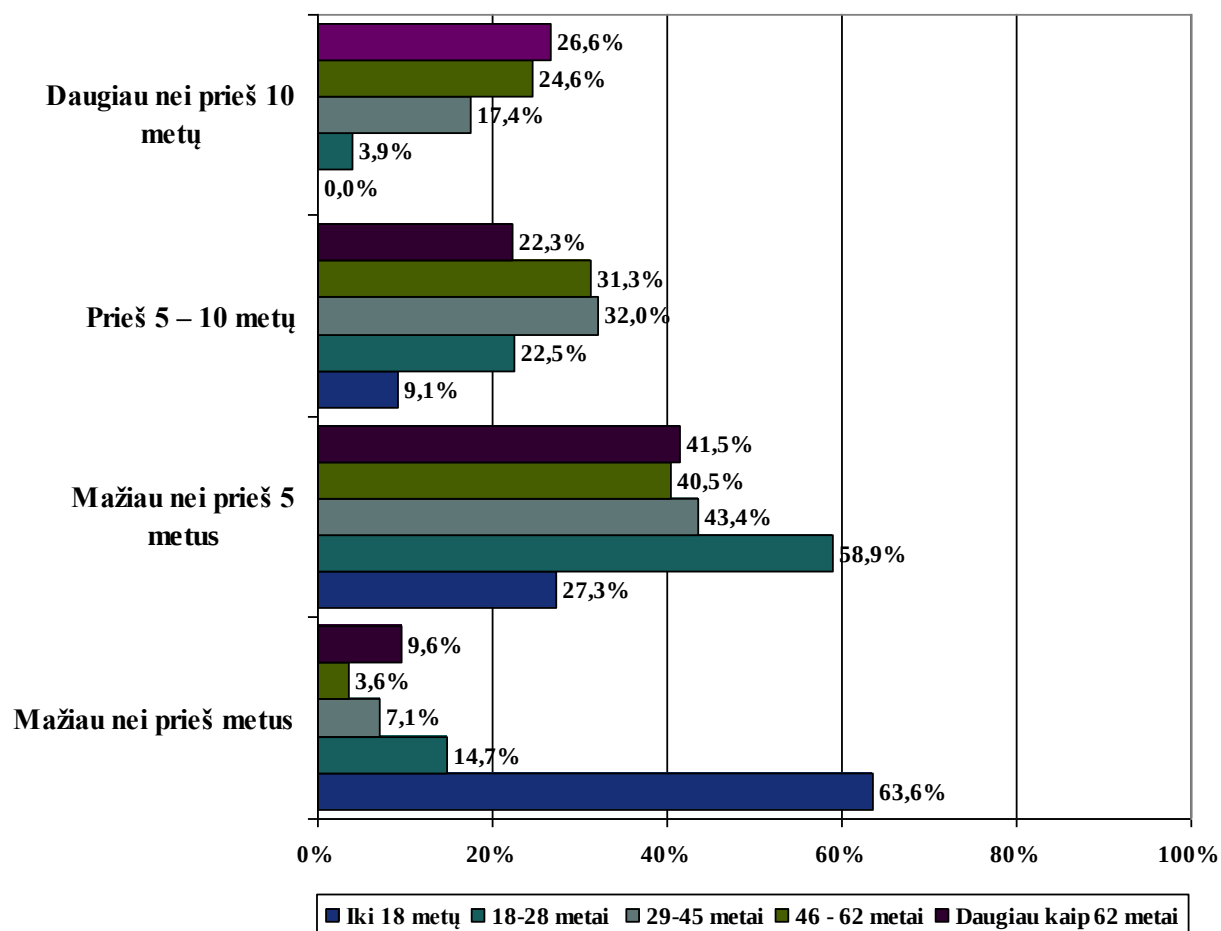
Iš pateiktų atsakymų matyti, kad mažiau apie biotechnologiją ir GMO žino jauni iki 18 metų žmonės, tačiau ir tarp jų daugiau ar mažiau apie tai yra girdėję net 78,6 proc. respondentų. Su jaunais žmonėmis, kurių amžius nuo 18 iki 28 metų, tai sudaro 95,4 proc. visų respondentų. Vyresnio amžiaus žmonės (62 ir daugiau metų) taip pat yra apie GMO ir biotechnologijas girdėję ar net mano, kad gerai žino (taip mano 90,2 proc.). Aukštąjį išsilavinimą turintys respondentai turi daugiau informacijos apie GMO ir biotechnologijas. 63,3 proc. respondentų mano, kad yra apie tai pakankamai gerai informuoti. Socialinio statuso kriterijus neturi žymesnės įtakos respondentų vertinimams – suminiai vertinimų „taip“ ir „kažką girdėjau“ rodikliai panašūs.

9 pav. Kada pirmą kartą išgirdo apie šią biotechnologiją (iš žinančių arba bent kažką girdėjusių)?

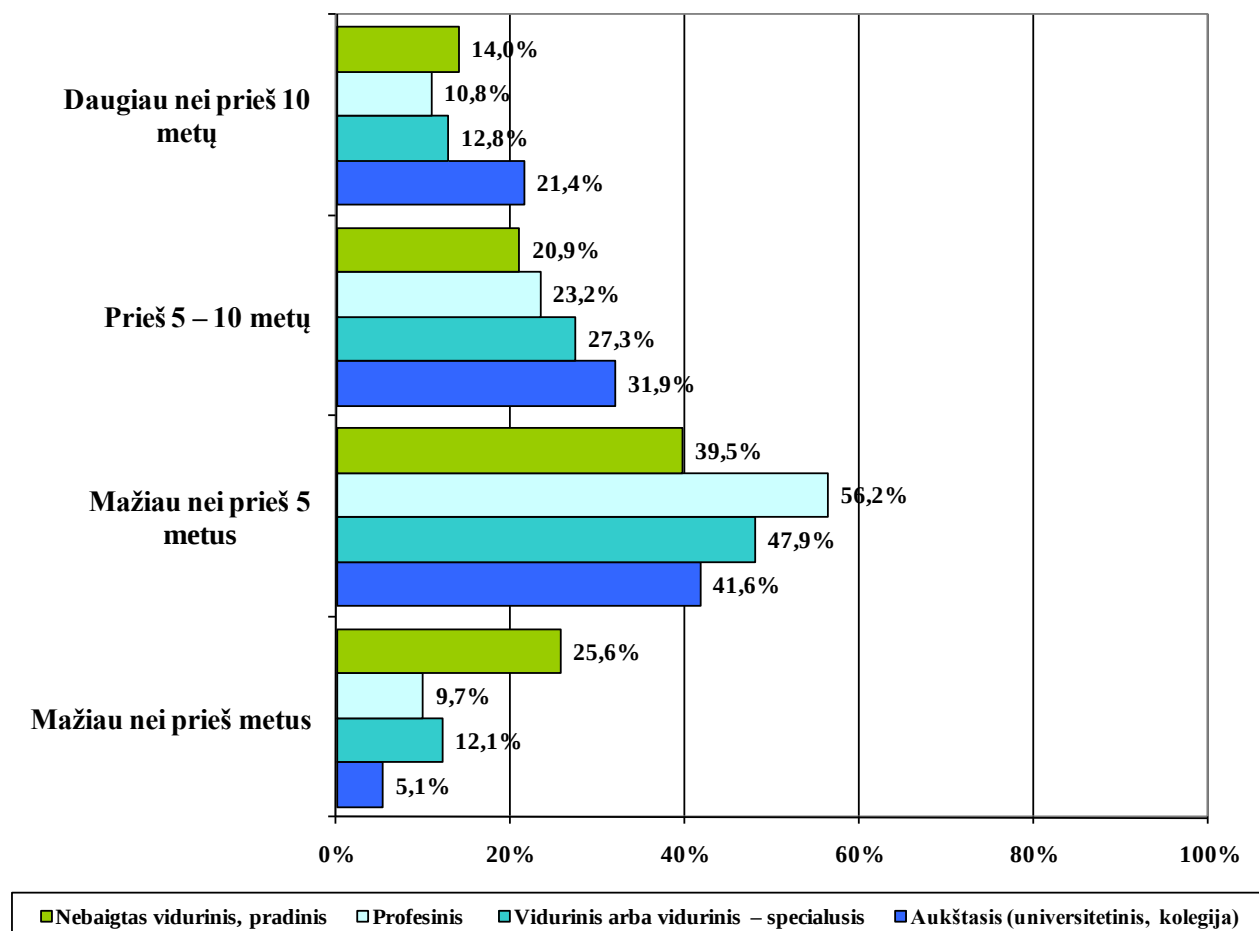

Apie pusė tiriamųjų (45,8 proc.) išgirdo apie šią biotechnologiją mažiau nei prieš penkerius metus. Didelė dalis (45,6 proc.) - prieš 5 – 10 metų arba daugiau nei prieš 10 metų. Taigi GMO visuomenėje žinomi jau gana seniai. Kiek tai priklauso nuo demografinių faktorių – amžiaus, išsilavinimo, veiklos pobūdžio - iliustruoja žemiau pateikiami grafikai.

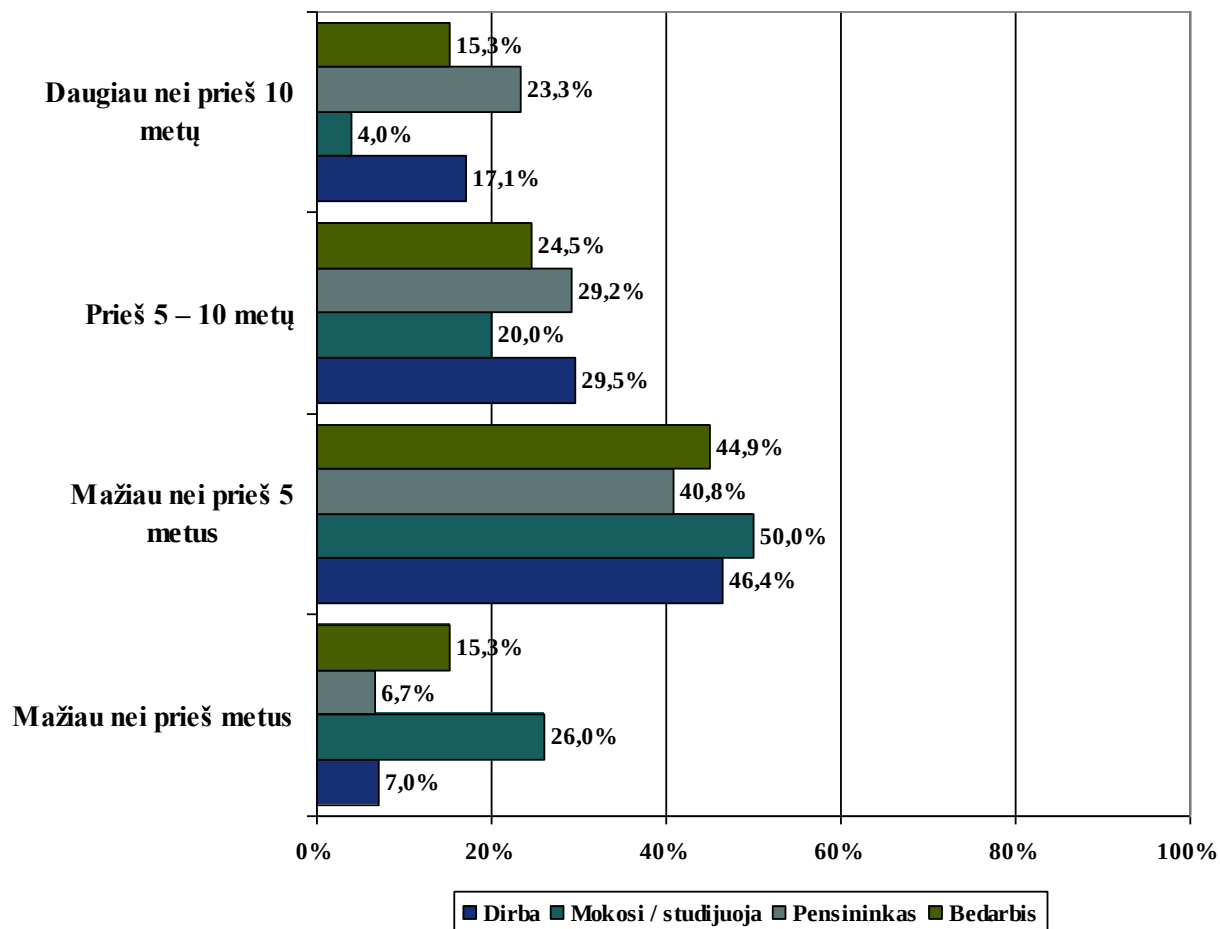
10 pav. Pirmoji informacija apie biotechnologiją. Respondentų amžiaus kriterijus.

11 pav. Pirmoji informacija apie biotechnologiją. Respondentų išsilavinimo kriterijus.

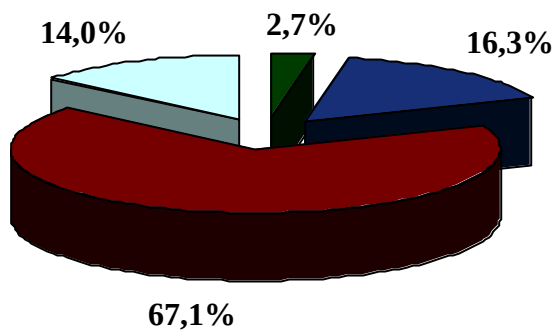
12 pav. Pirmoji informacija apie biotechnologiją. Respondentų socialinio statuso kriterijus.

Jauni žmonės (nuo 18 metų ir 28 metų) apie GMO dažniausiai sužinojo mažiau nei prieš metus, kitų amžiaus grupių respondentai – seniau. Tai natūralu ir atitinka šių amžiaus grupių interesų sritis. Akivaizdu, kad informacija apie GMO Lietuvoje plinta daugiau kaip 10 metų. Įdomu, kad per keletą paskutinių metų (mažiau nei prieš 5 metus) net 56,2 proc. respondentų, turinčių profesinį išsilavinimą (darbininkai ir pan.), sužinojo apie GMO. Tai reiškia, kad paskutiniais metais informacija apie GMO tapo labiau prieinama (suprantama) plačiajai visuomenei. Žinių apie GMO atsiradimo laikas praktiškai nepriklauso nuo respondentų socialinio statuso.

Svarbu ne tik tai, ar respondentai žino apie GMO, svarbu sužinoti, kaip GMO vertinami, ar jie laikomi saugiais.

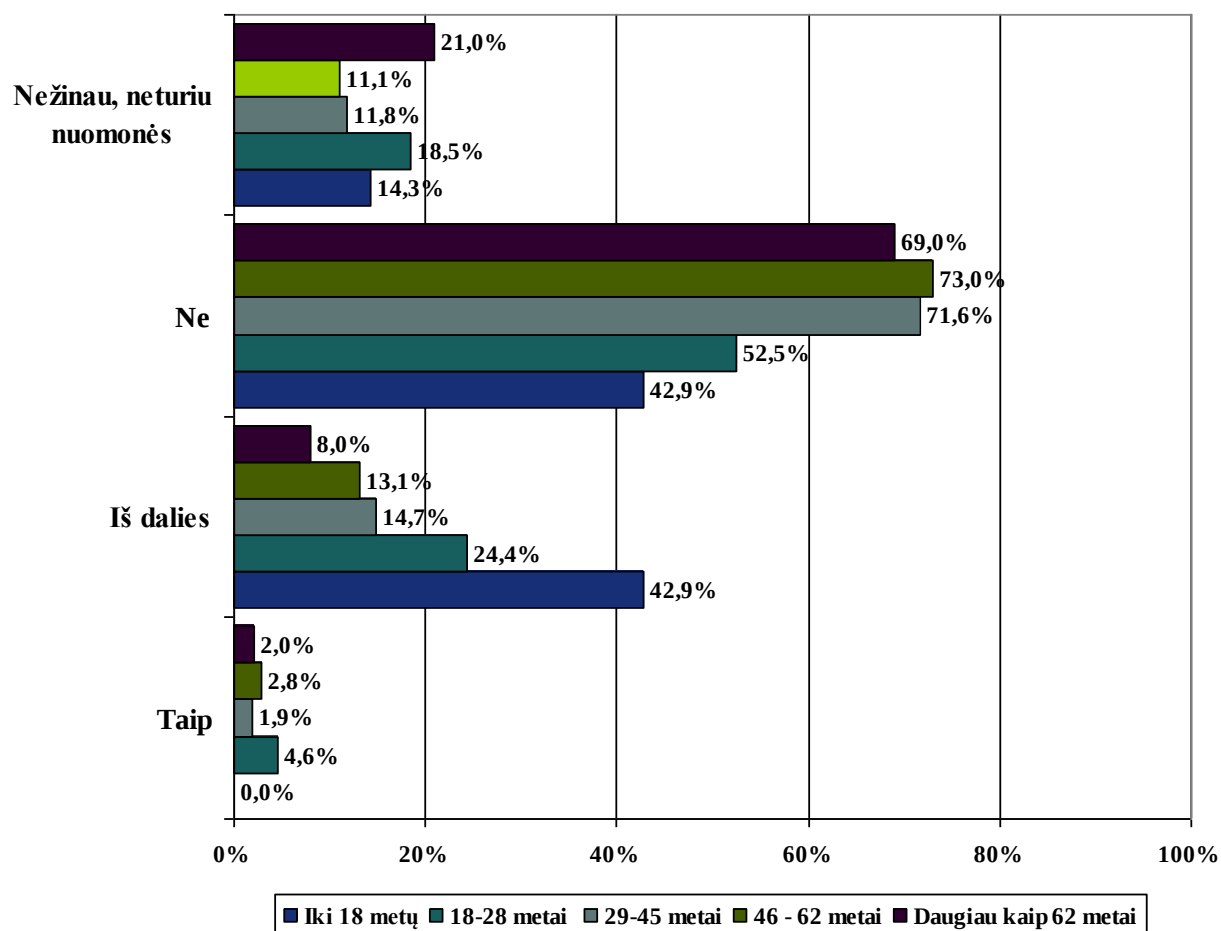
13 pav. Ar šiuolaikinė biotechnologija ir GMO yra saugūs?

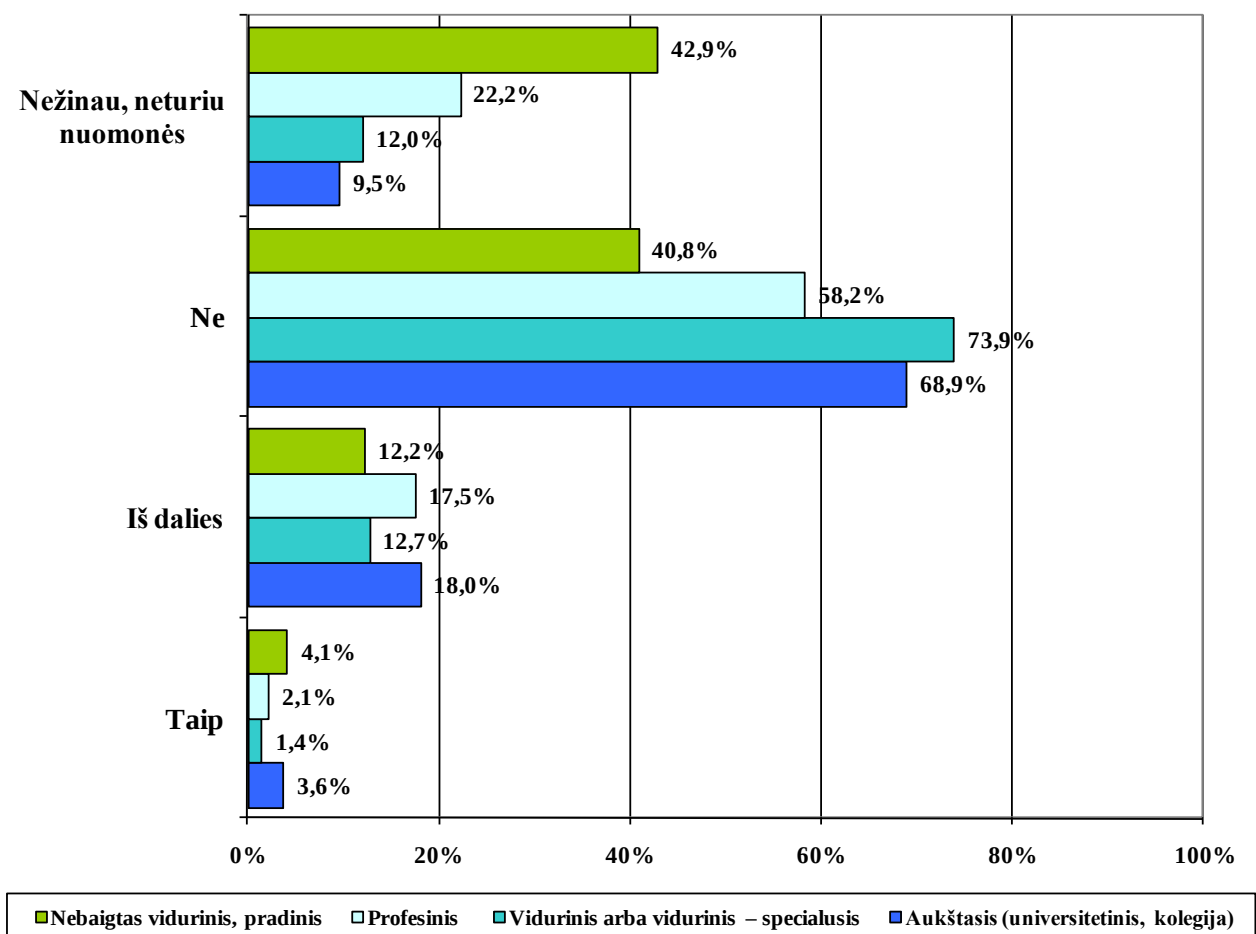
■ Taip ■ Iš dalies ■ Ne ■ Nežinau, neturiu nuomonės

Tik 2,7 proc. apklaustųjų tiki, kad GMO yra saugūs, net 67,1 proc. - ne. Nuomonės neturi 14 proc. respondentų. Išvada - Lietuvoje vyrauja tvirta neigiama nuomonė apie GMO saugumą. Kiek tai priklauso nuo demografinių faktorių – amžiaus, išsilavinimo, veiklos pobūdžio - iliustruoja žemiau pateikiami grafikai.

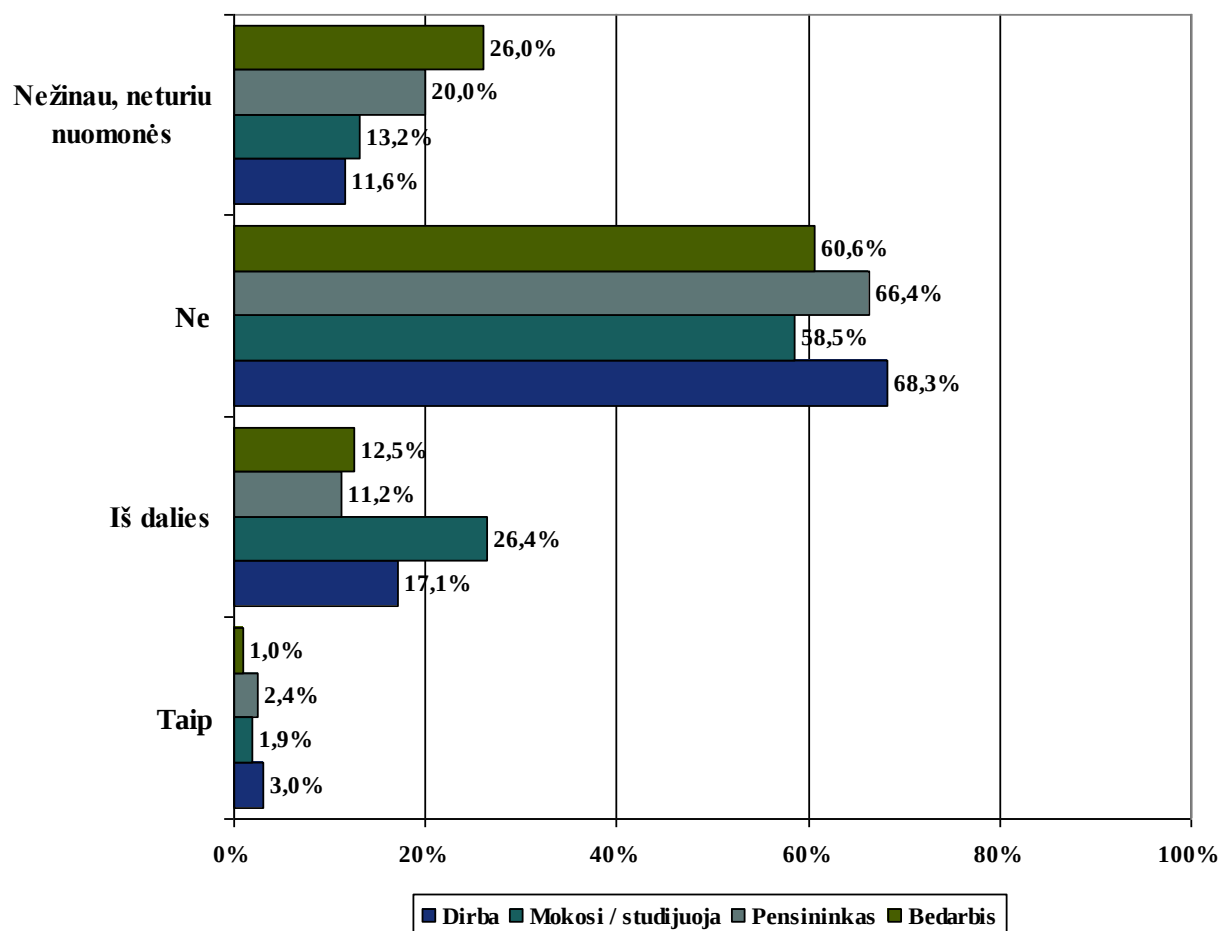
14 pav. Šiuolaikinės biotechnologijos ir genetiškai modifikuotų organizmų saugumas. Respondentų amžiaus kriterijus.

15 pav. Šiuolaikinės biotechnologijos ir genetiškai modifikuotų organizmų saugumas. Respondentų išsilavinimo kriterijus.

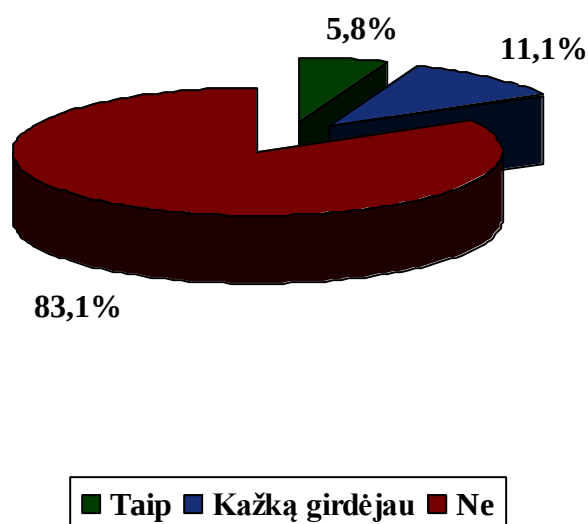

16 pav. Šiuolaikinės biotechnologijos ir genetiškai modifikuotų organizmų saugumas. Respondentų socialinio statuso kriterijus.

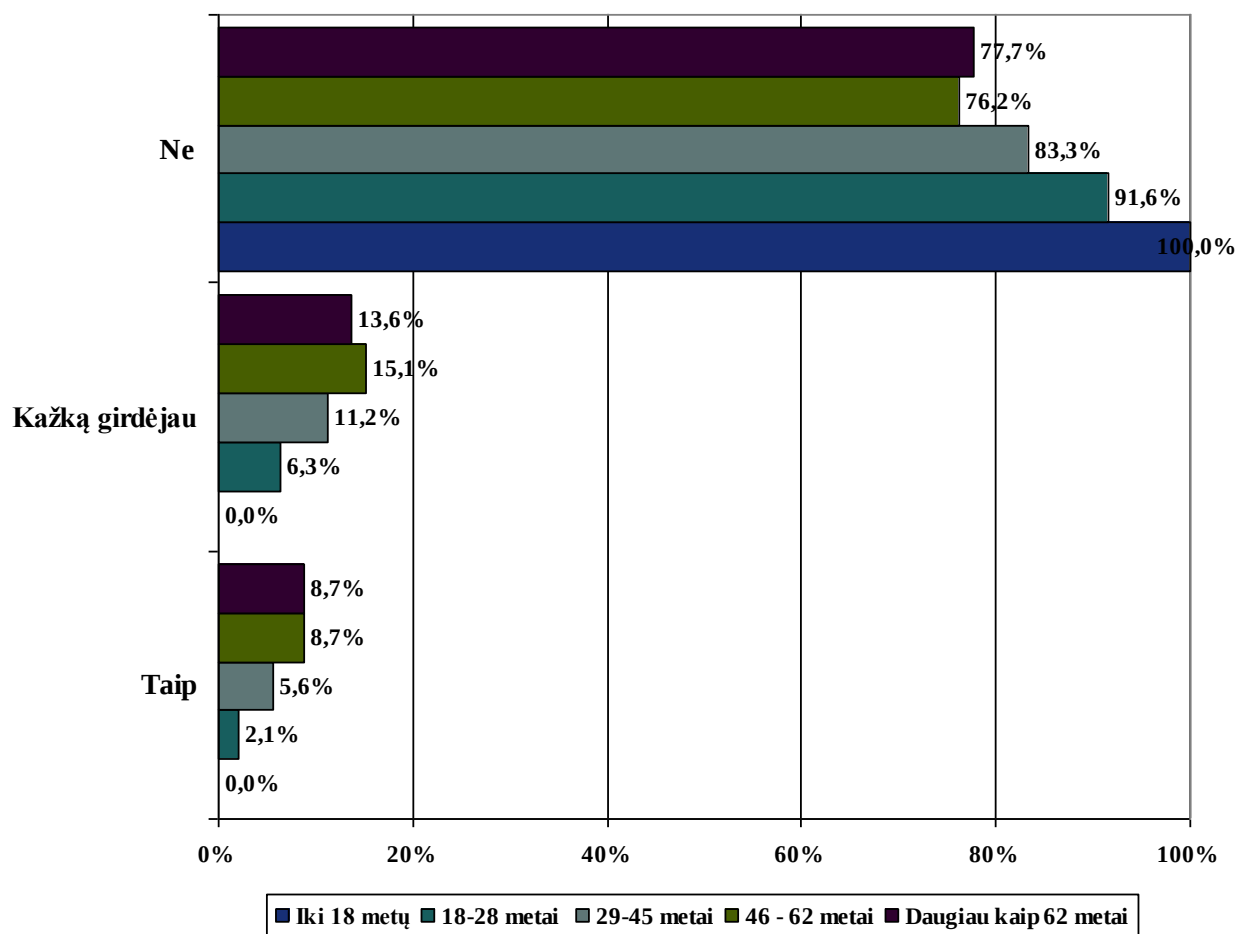
Labiausiai toleruoti GMO linkę jauni iki 18 metų bei besimokantys žmonės. Žemesnį išsilavinimą turintys respondentai dažnai (42,9 proc.) linkę susilaikyti nuo vertinimų.

17 pav. 2000 m. Lietuvos Respublikos Vyriausybė pritarė tarptautiniam susitarimui, žinomam kaip Kartachenos Biosaugos protokolas, kad būtų užtikrintas saugus GMO transportavimas, gamyba ir naudojimas. Ar yra girdėję apie Kartachenos Biosaugos protokolą?

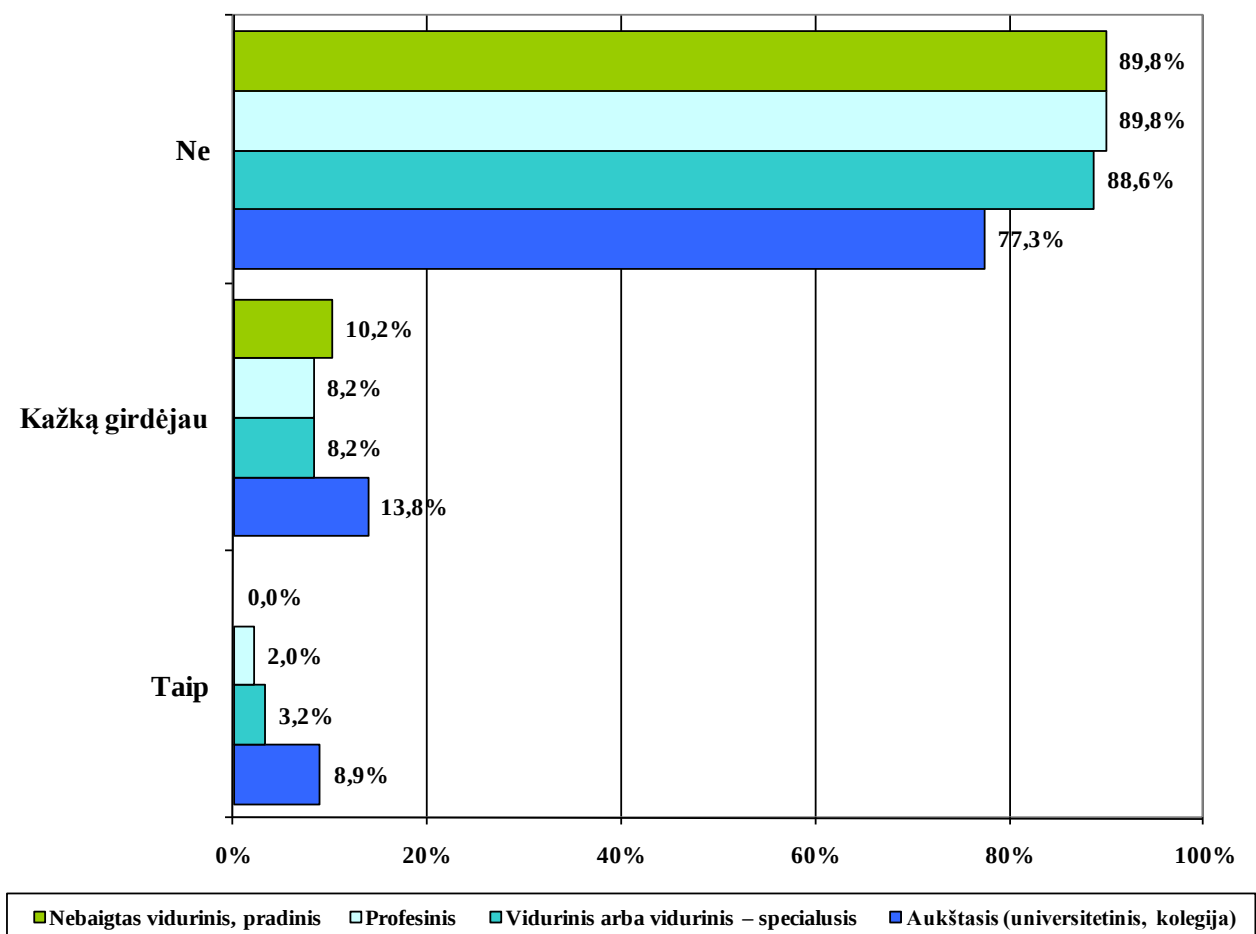

Respondentų žinios apie biosaugą (Kartachenos Biosaugos protokolą) daug menkesnės nei žinios apie GMO. 83,1 proc. respondentų apie tai nieko nėra girdėję. Kiek tai priklauso nuo demografinių faktorių – amžiaus, išsilavinimo, veiklos pobūdžio - iliustruoja žemiau pateikiami grafikai.

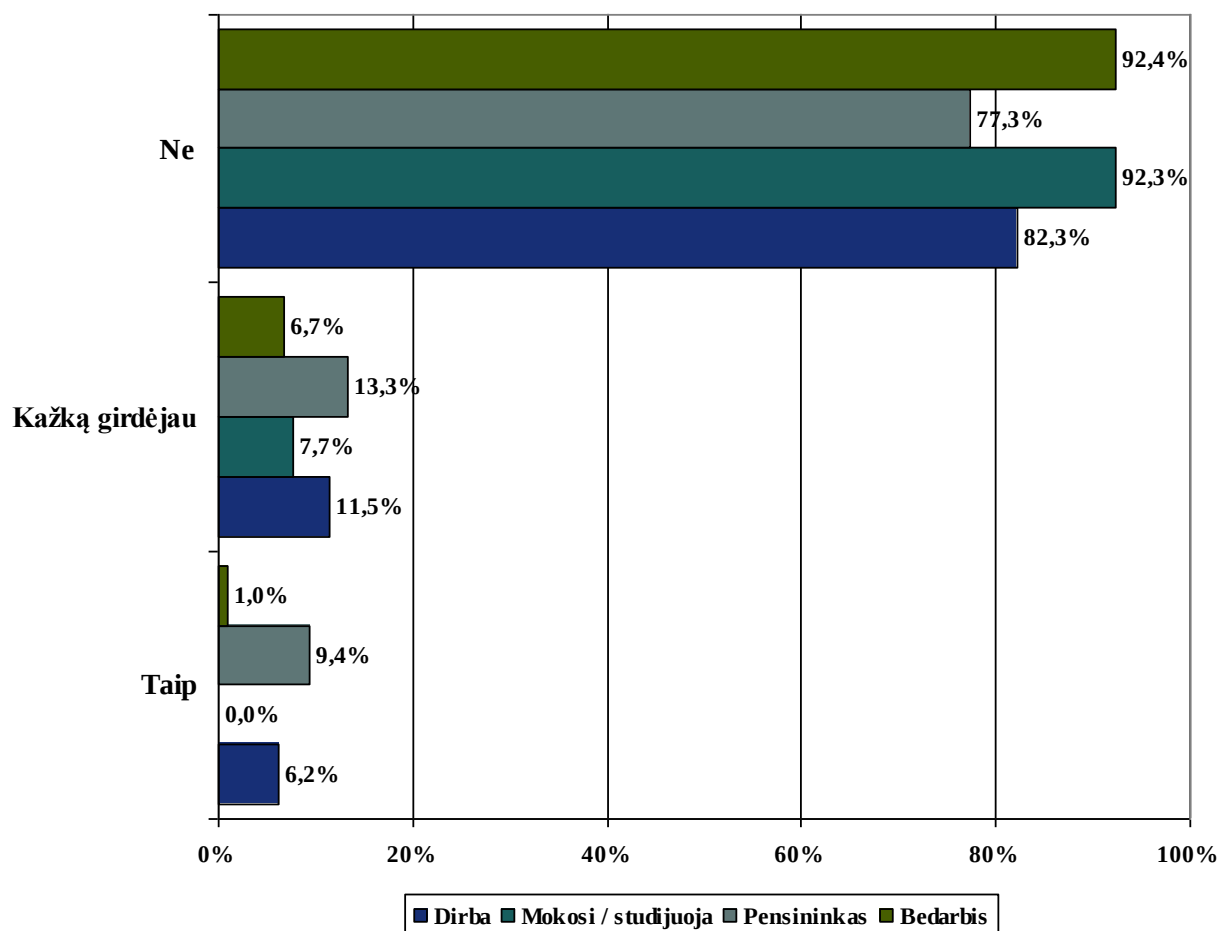
18 pav. Respondentų žinios apie biosaugą (Kartachenos Biosaugos protokolą). Respondentų amžiaus kriterijus.

19 pav. Respondentų žinios apie biosaugą (Kartachenos Biosaugos protokolą). Respondentų išsilavinimo kriterijus.

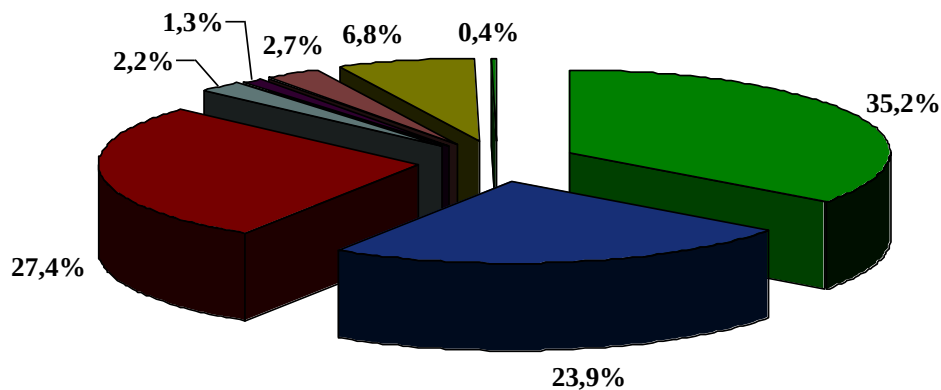
20 pav. Respondentų žinios apie biosaugą (Kartachenos Biosaugos protokolą). Respondentų socialinės veiklos kriterijus.

Mažiausiai informacijos apie biosaugos įsipareigojimus turi jauni iki 18 metų respondentai. Kiek geriau už kitus respondentus informuoti aukštąjį išsimokslinimą turintys respondentai bei pensininkai.

4.2 Informacijos poreikis ir informacijos gavimo kanalai.

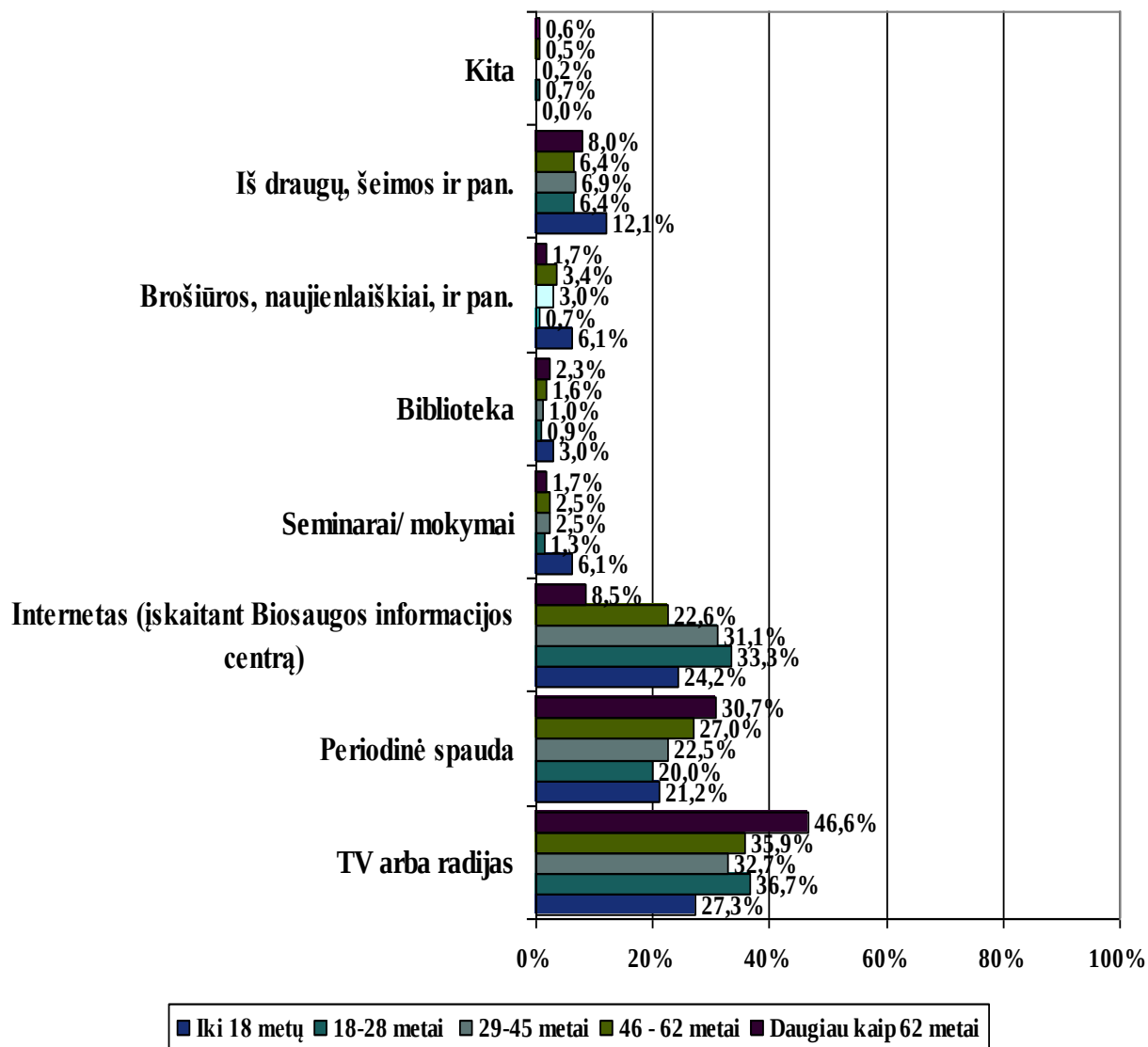
21 pav. Iš kokių visuomenės informavimo šaltinių dažniausiai gauna informacijos apie genetiškai modifikuotus organizmus?

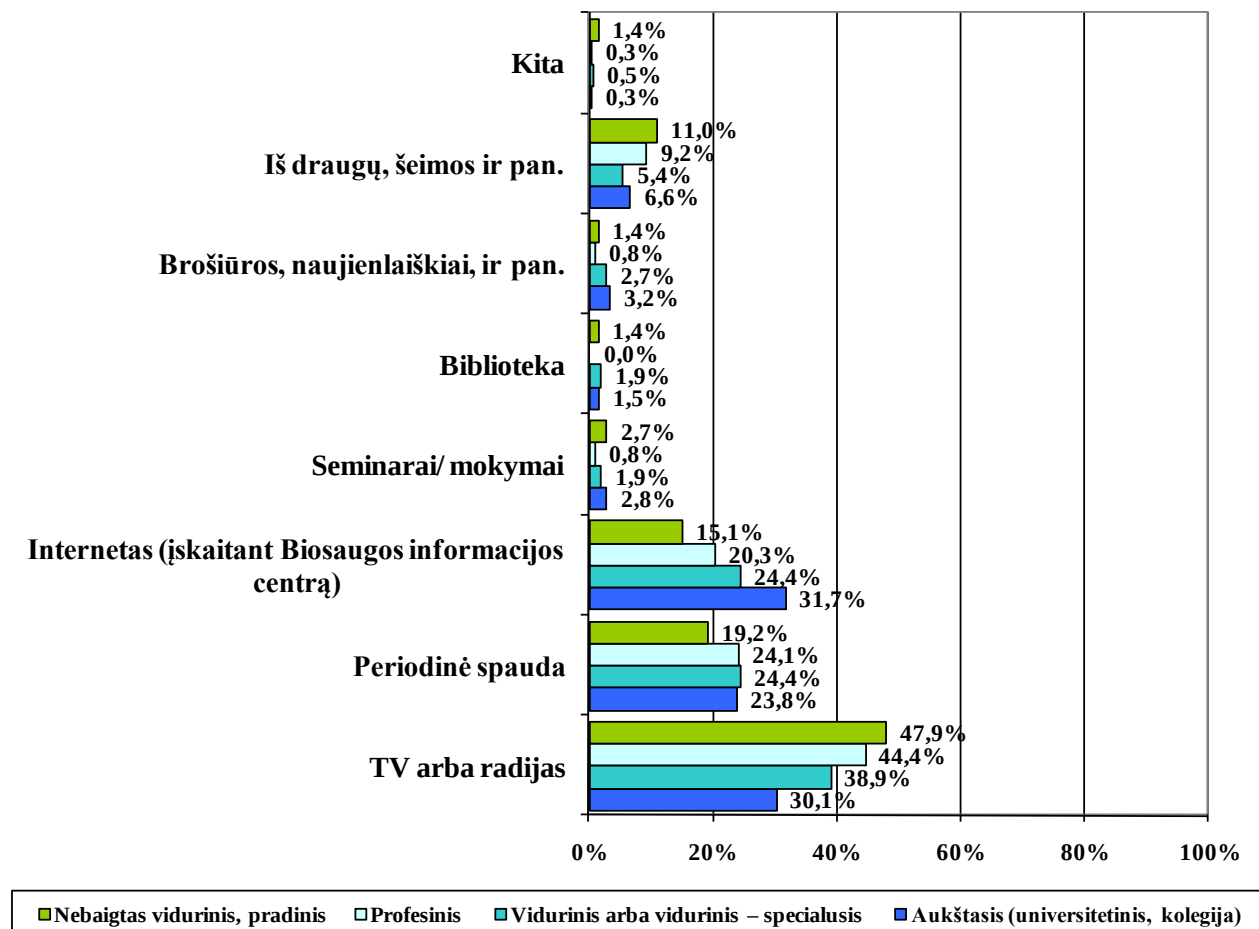
■ TV arba radijas	■ Periodinė spauda
■ Internetas (įskaitant Biosaugos informacijos centrą)	■ Seminarai/ mokymai
■ Biblioteka	■ Brošiūros, naujienlaiškiai, ir pan.
■ Iš draugų, šeimos ir pan.	■ Kita

Svarbiausias visuomenės informavimo šaltinis lieka TV arba radijas (35,2 proc.). Sparčiai auga interneto reikšmė (27,4 proc.), trečioje vietoje – periodinė spauda (23,9 proc.). Kiti informacijos gavimo būdai ne tokie reikšmingi. Kiek tai priklauso nuo demografinių faktorių – amžiaus, išsilavinimo, veiklos pobūdžio - iliustruoja žemiau pateikiami grafikai.

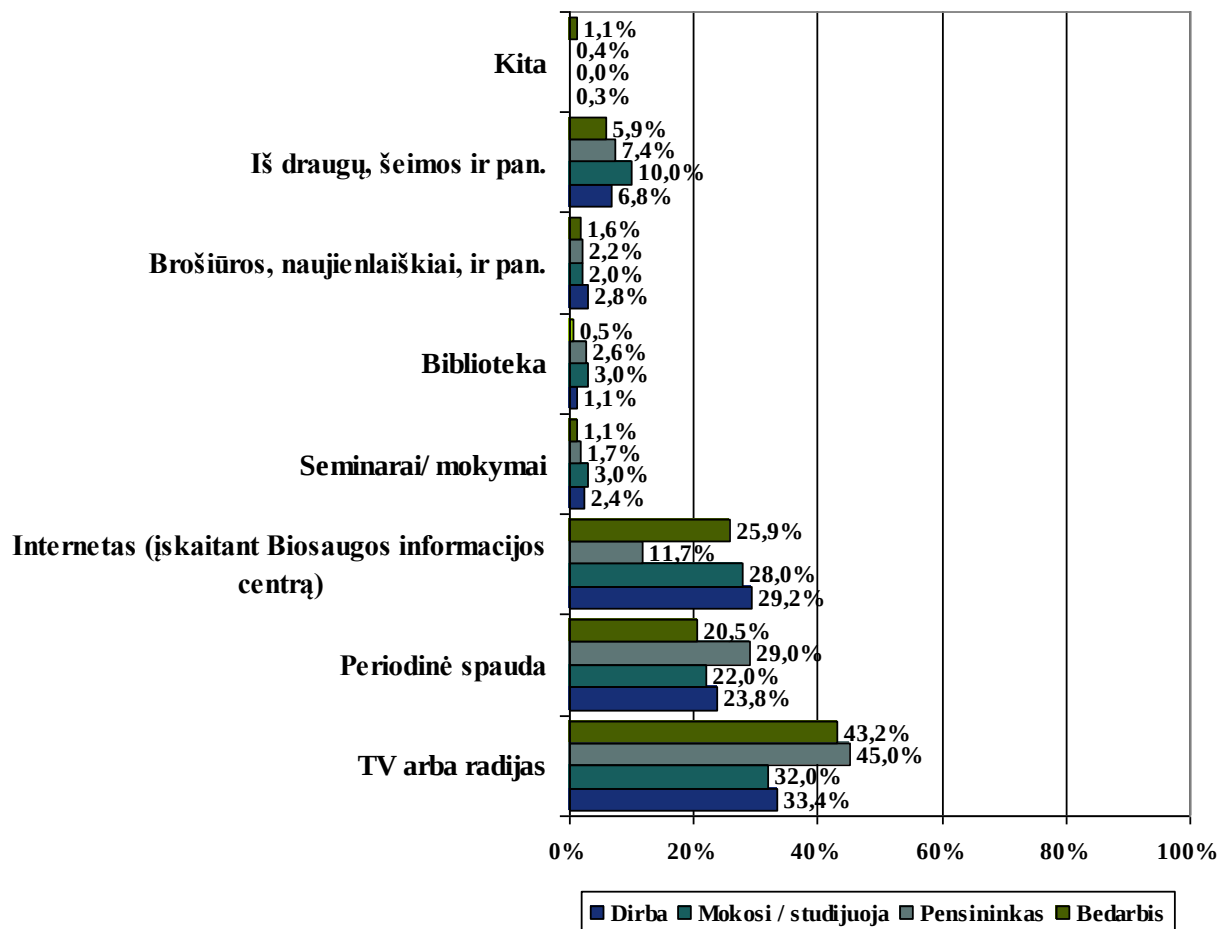
22 pav. Informacijos apie GMO šaltiniai. Respondentų amžiaus kriterijus.

23 pav. Informacijos apie GMO šaltiniai. Respondentų išsilavinimo kriterijus.

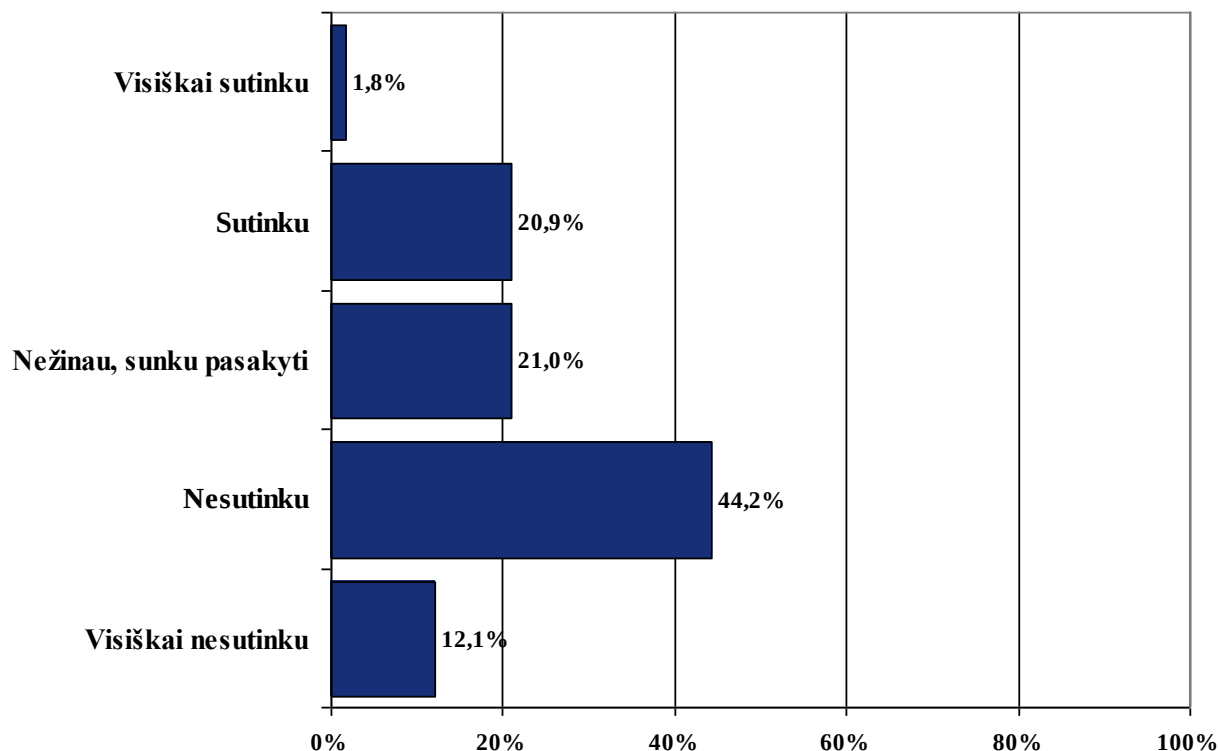

24 pav. Informacijos apie GMO šaltiniai. Respondentų socialinio statuso kriterijus.

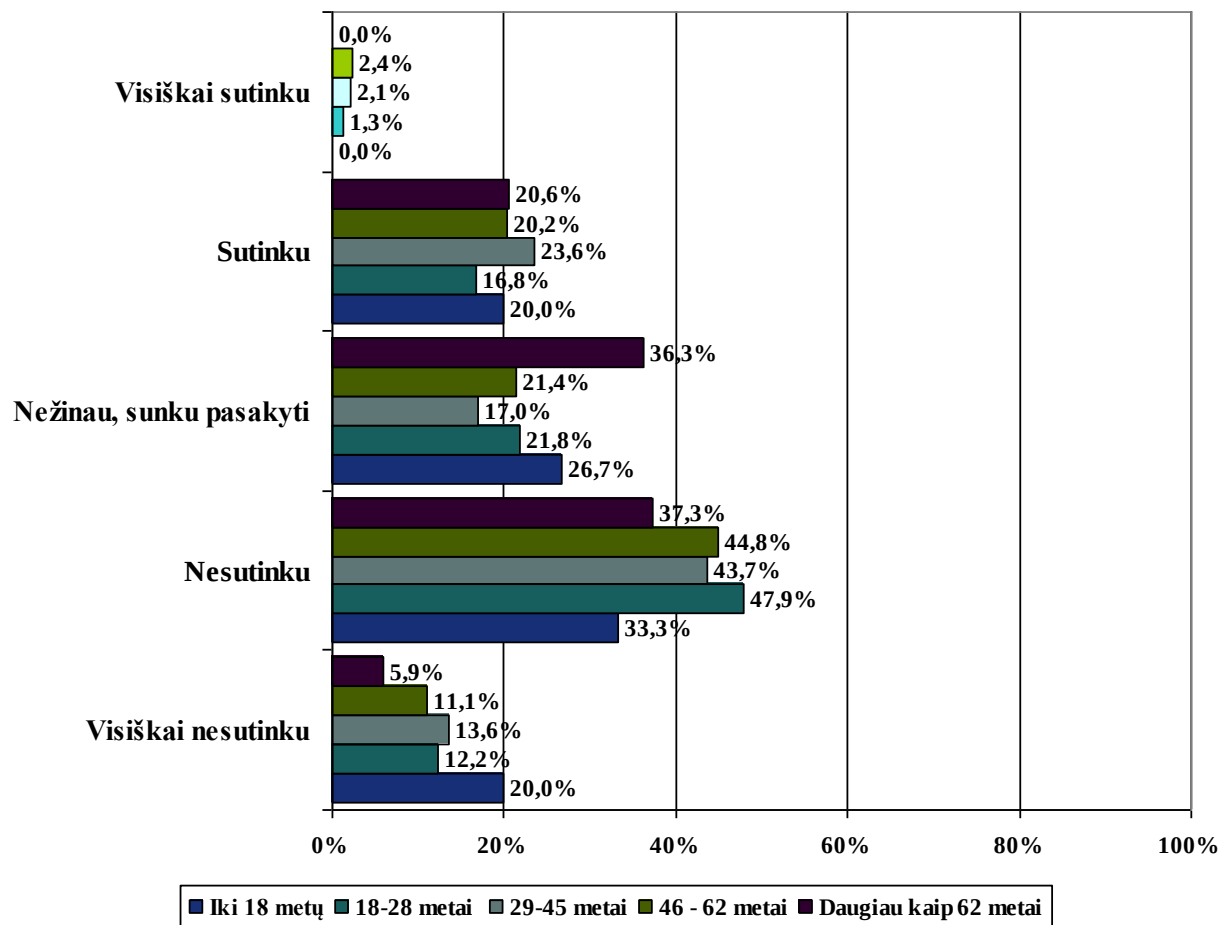
Vyresni (daugiau kaip 62 metų) žmonės ir žemesnį išsilavinimą turintys respondentai informacijos apie GMO dažniausiai gauna iš TV/radijo. Šiuo informacijos kanalu taip pat dažniausiai naudojasi pensininkai bei bedarbiai. Internetu dažniausiai naudojasi 18 – 45 metų, taip pat aukštąjį išsilavinimą turintys, dirbantys ir besimokantys respondentai.

25 pav. Ar gauna pakankamai informacijos apie GMO ir biosaugą? Įvertinkite pagal 5 balų sistemą, kai 5 balai reiškia, kad visiškai sutinka, 1 balas - kad visiškai nesutinka, 3 balai reiškia, kad sunku kategoriškai spręsti.

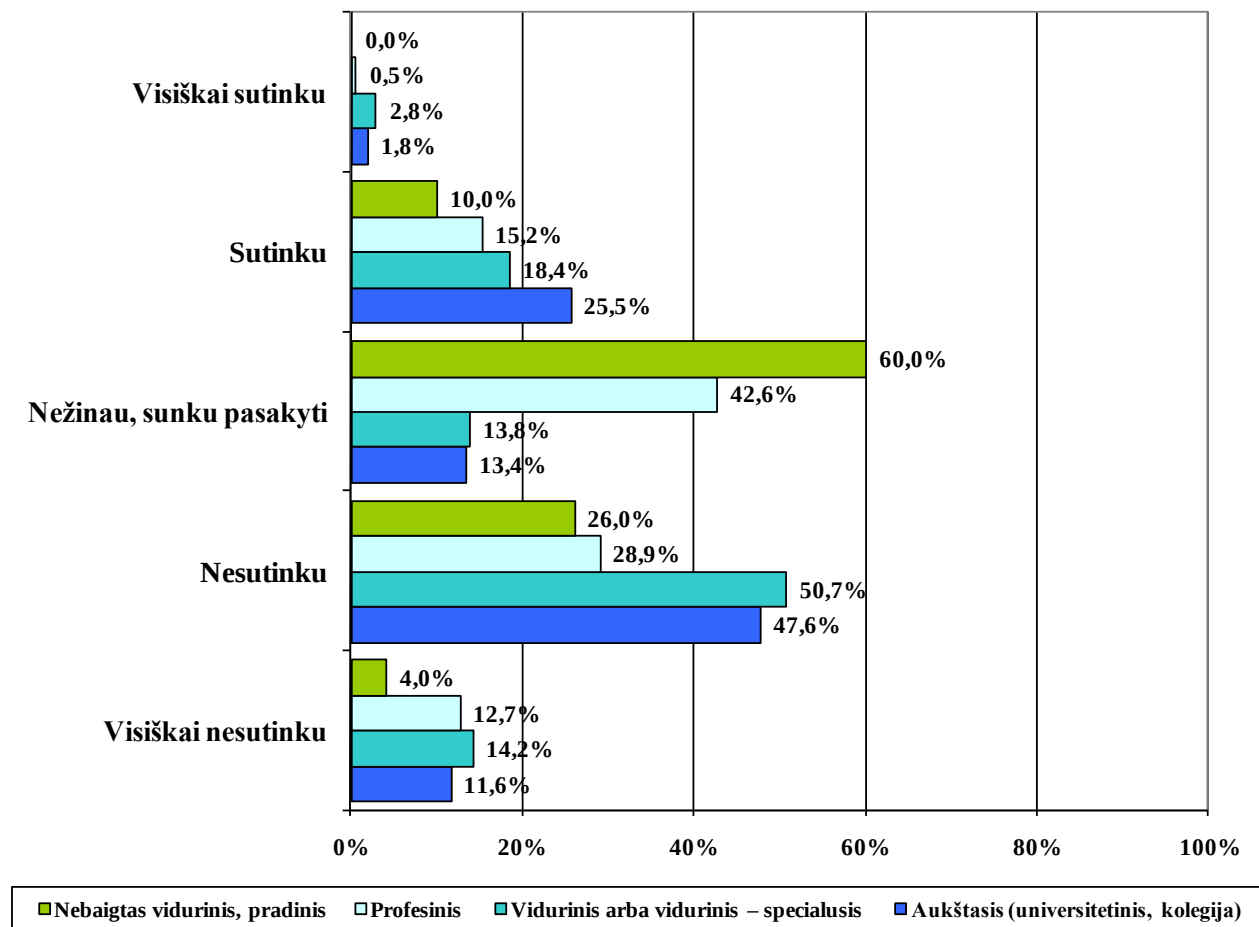

Informacijos apie GMO poreikis yra didelis ir nėra patenkintas. 56,2 proc. respondentų daugiau ar mažiau nepatenkinti turima informacija. Vidutinis pasitenkinimo balas pagal penkių balų sistemą – tik 2,6 (tarp „nepatenkintas“ arba „sunku pasakyti“ ir „patenkintas“). Bendra išvada – visuomenei nepakanka informacijos apie GMO.

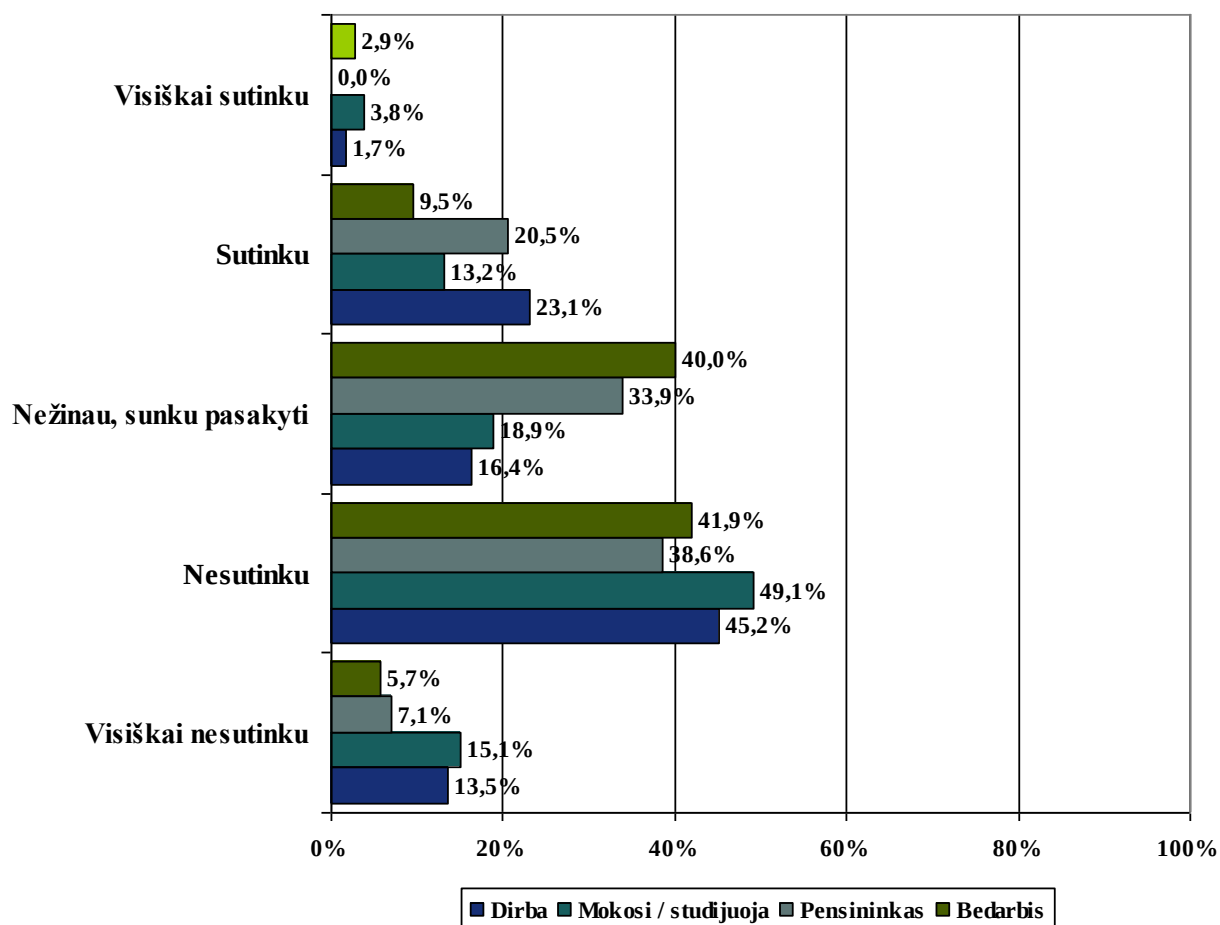
26 pav. GMO ir biosaugos vertinimas pagal 5 balų sistemą. Respondentų amžiaus kriterijus.

27 pav. GMO ir biosaugos vertinimas pagal 5 balų sistemą. Respondentų išsilavinimo kriterijus.

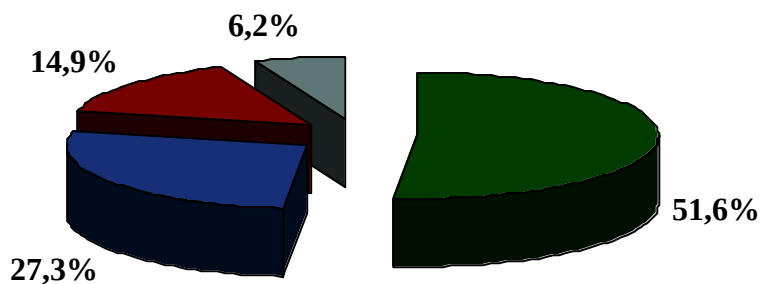

28 pav. GMO ir biosaugos vertinimas pagal 5 balų sistemą. Respondentų socialinio statuso kriterijus.

Labiausiai neužtikrinti dėl informacijos apie GMO yra vyresnio amžiaus (virš 62 metų) respondentai (36,3 proc.), taip pat žmonės, turintys pradinį ar nebaigtą vidurinį išsilavinimą (60 proc.). 27,3 proc. respondentų, turinčių aukštąjį išsilavinimą, patenkinti turima informacija.

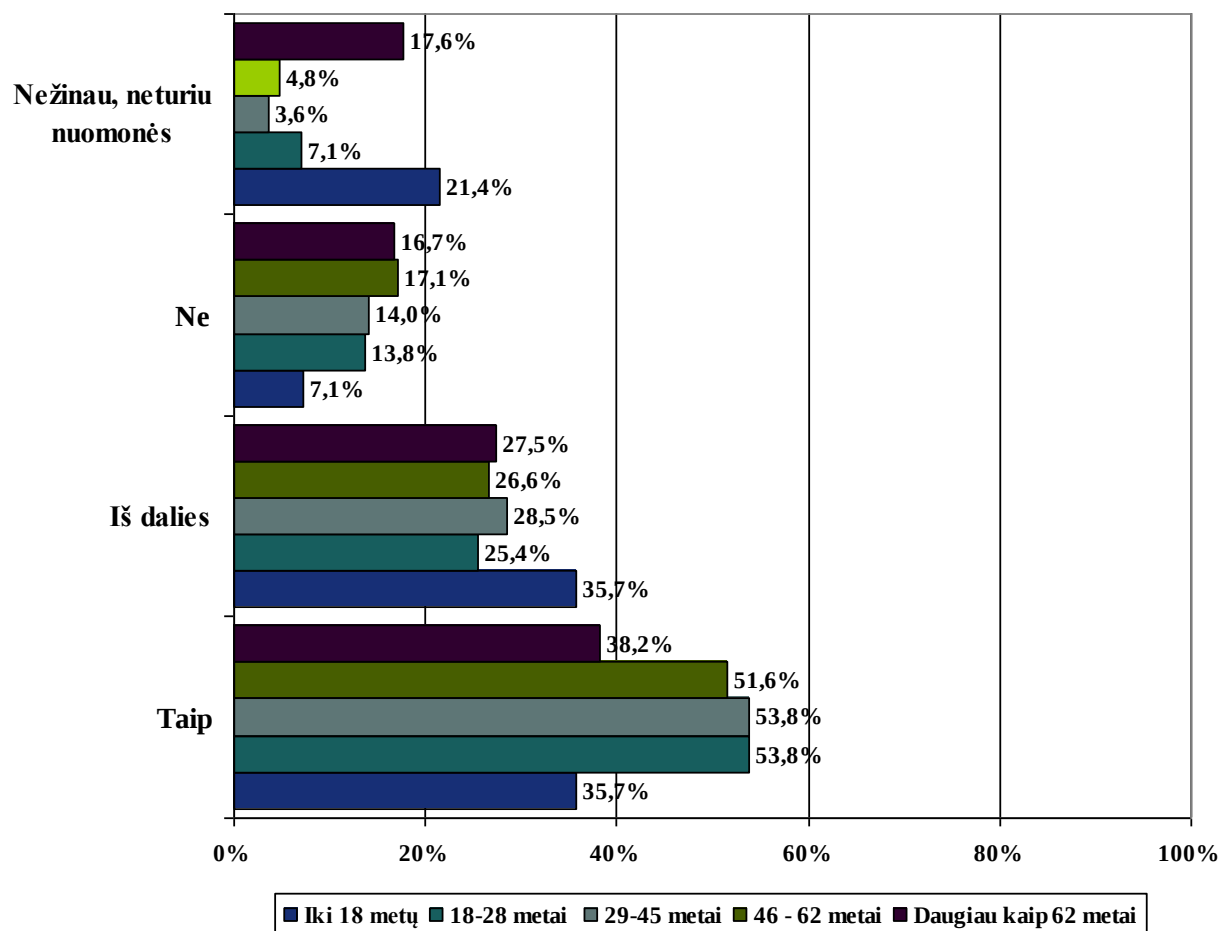
29 pav. Ar norėtų gauti daugiau informacijos apie GMO ir biosaugą?

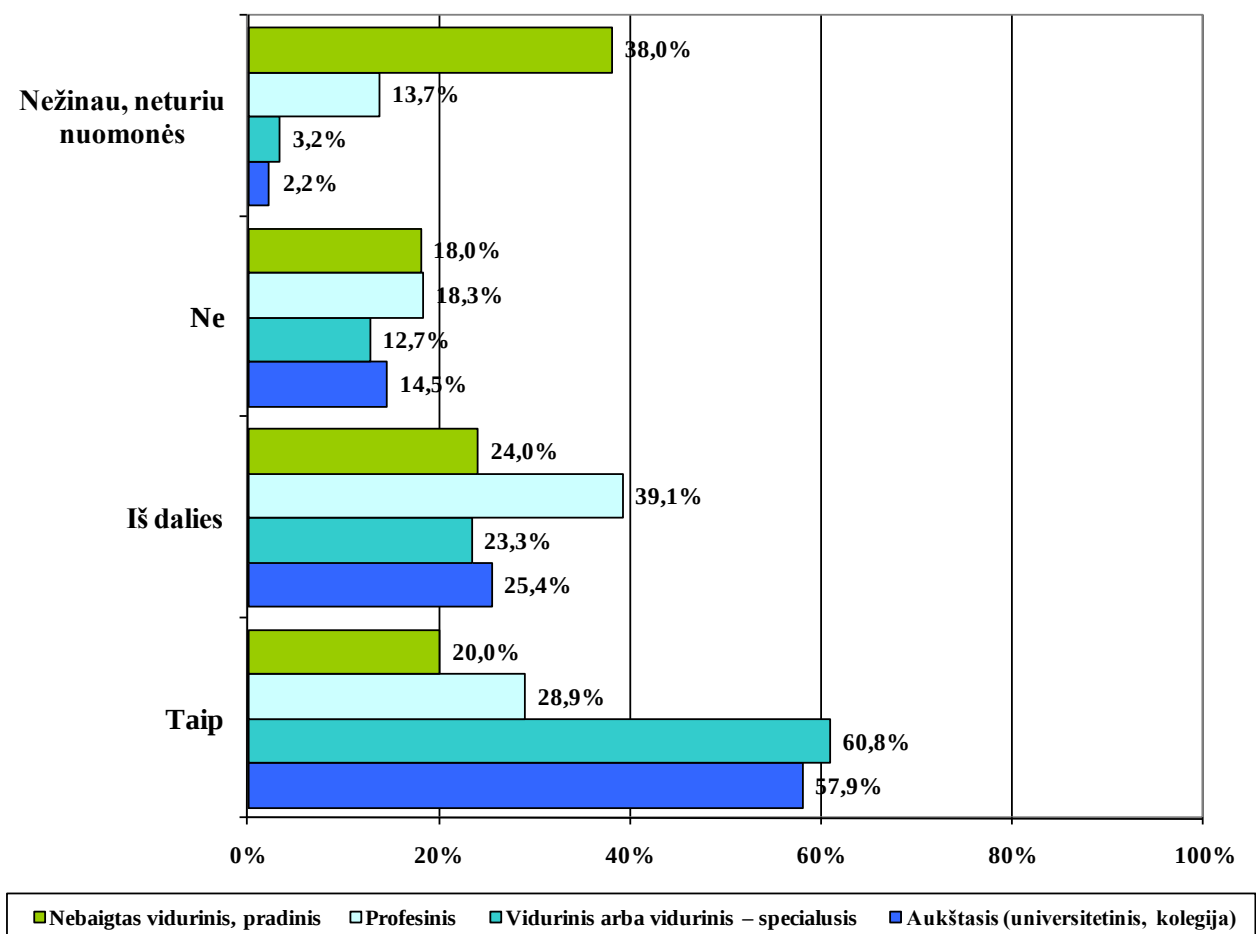
■ Taip ■ Iš dalies ■ Ne ■ Nežinau, neturiu nuomonės

Siekiant suprasti, ar reikalinga papildoma informacija apie GMO ir biosaugą, buvo užduotas tiesioginis klausimas. Atsakymas gana vienareikšmiškas - 51,6 proc. respondentų norėtų tokios informacijos, 27,3 proc. norėtų „iš dalies“, tokia informacija visai nereikalinga tik 14,9 proc. visų respondentų. Kiek tai priklauso nuo demografinių faktorių – amžiaus, išsilavinimo, veiklos pobūdžio - iliustruoja žemiau pateikiami grafikai.

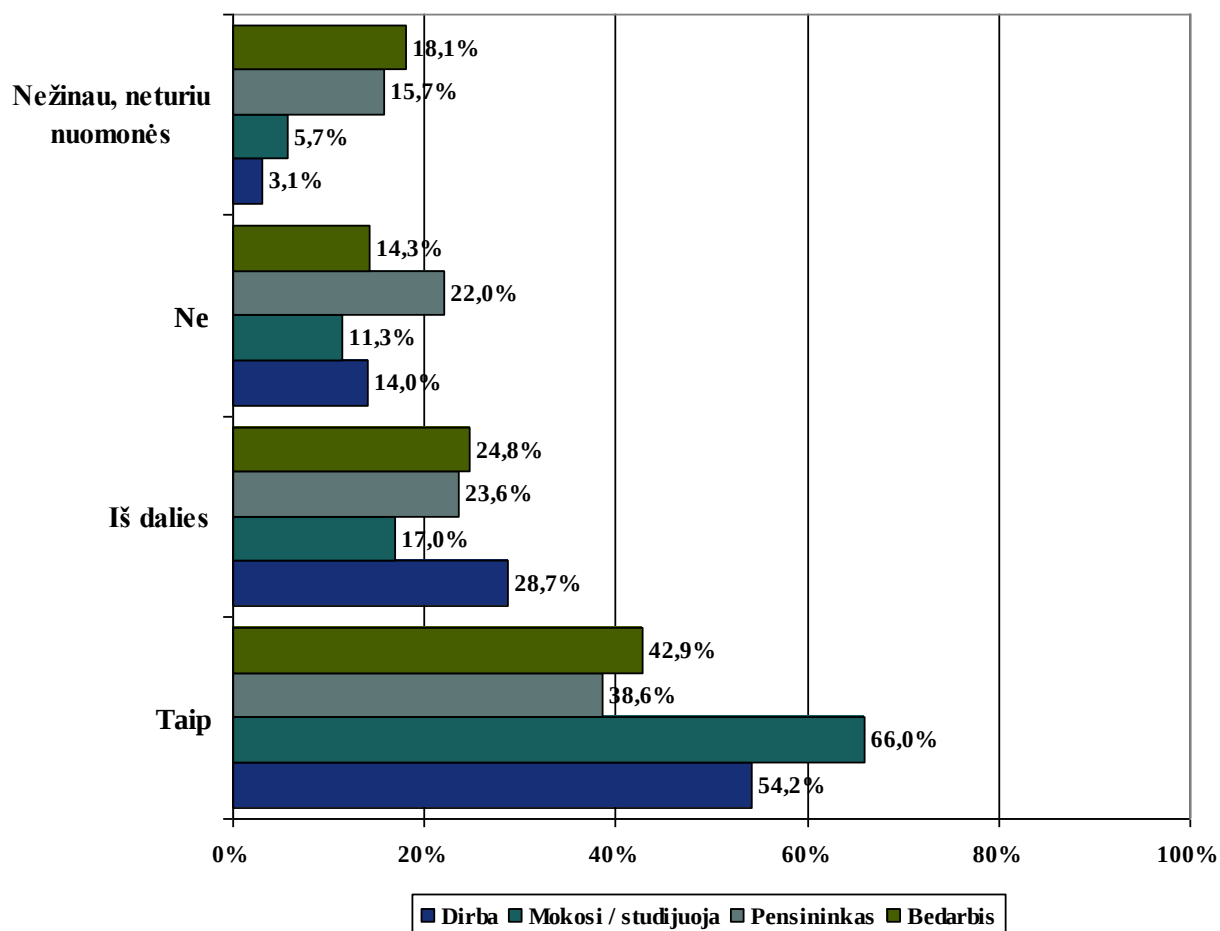
30 pav. Papildomos informacijos apie GMO ir biosaugą poreikis. Respondentų amžiaus kriterijus.

31 pav. Papildomos informacijos apie GMO ir biosaugą poreikis. Respondentų išsilavinimo kriterijus.

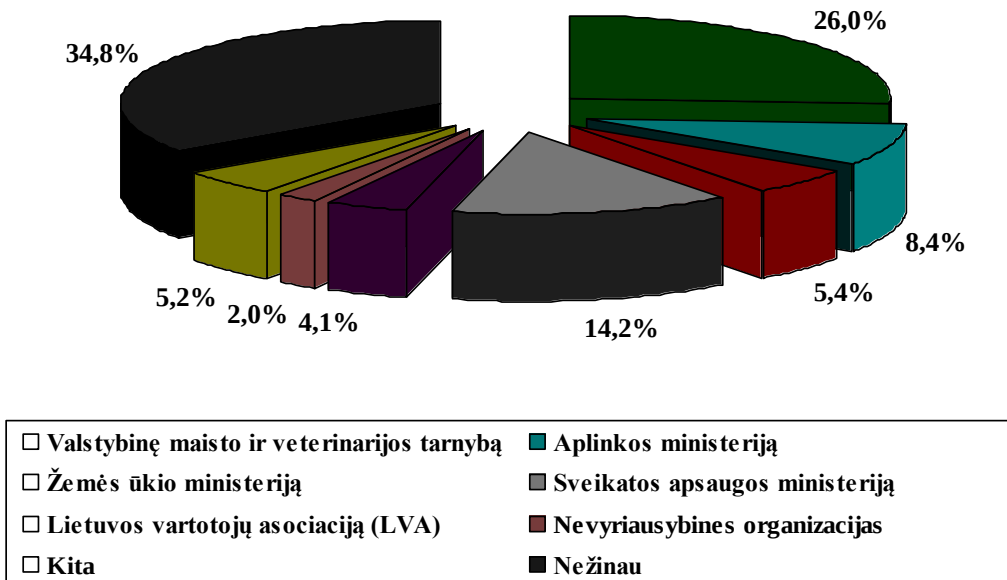

32 pav. Papildomos informacijos apie GMO ir biosaugą poreikis. Respondentų socialinio statuso kriterijus.

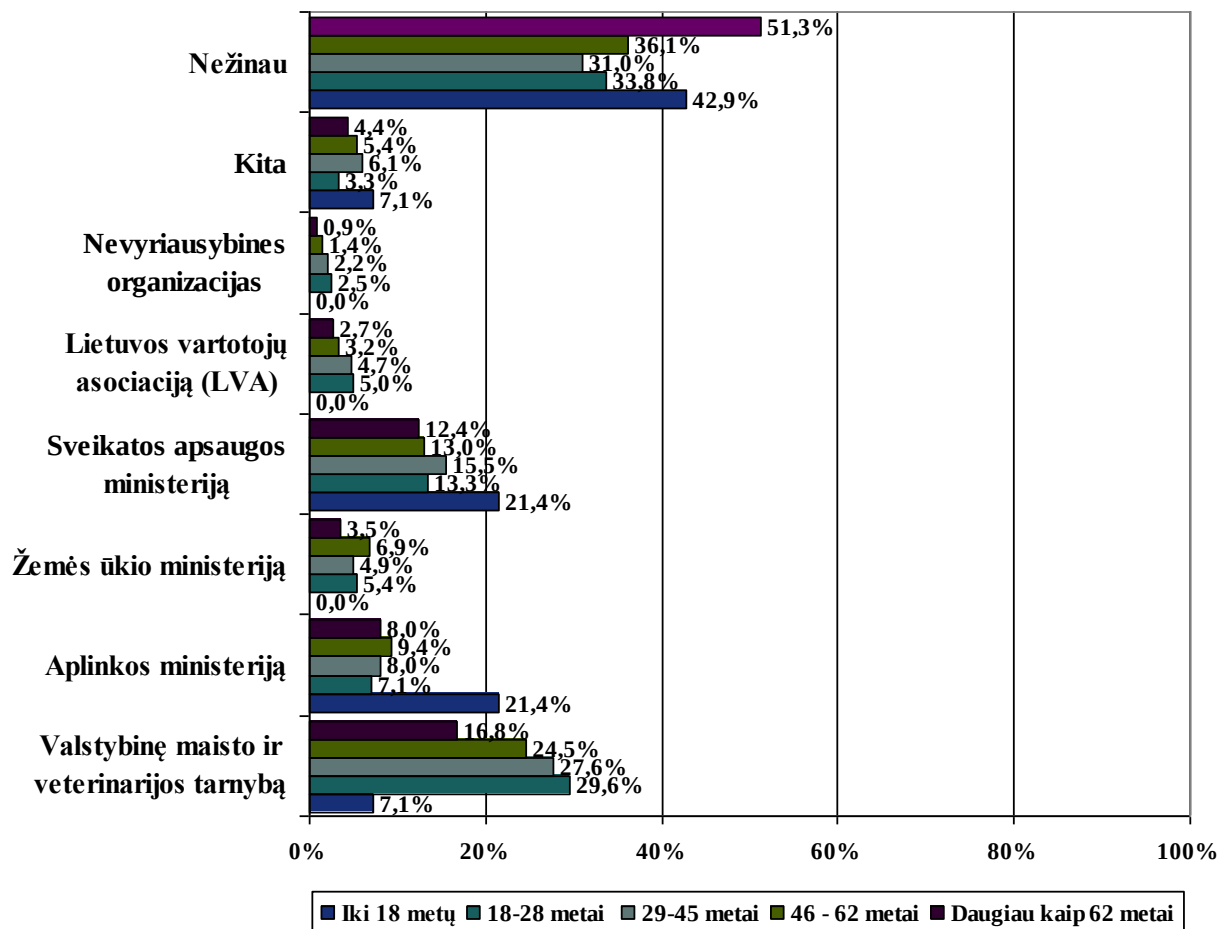
Mažiausiai informacijos apie GMO ir biosaugą pageidauja respondentai, kurių amžius iki 18 metų. Abejoja ir daug (17,6 proc.) vyresnio amžiaus respondentų (virš 62 metų). Aukštąjį ir vidurinįjį išsimokslinimą turintys respondentai daug labiau pageidauja papildomos informacijos apie GMO ir biosaugą. Daugiau informacijos pageidauja ir besimokantys ar studijuojantys respondentai.

33 pav. Jeigu turi klausimų dėl GMO ar biosaugos, kur kreipiasi?

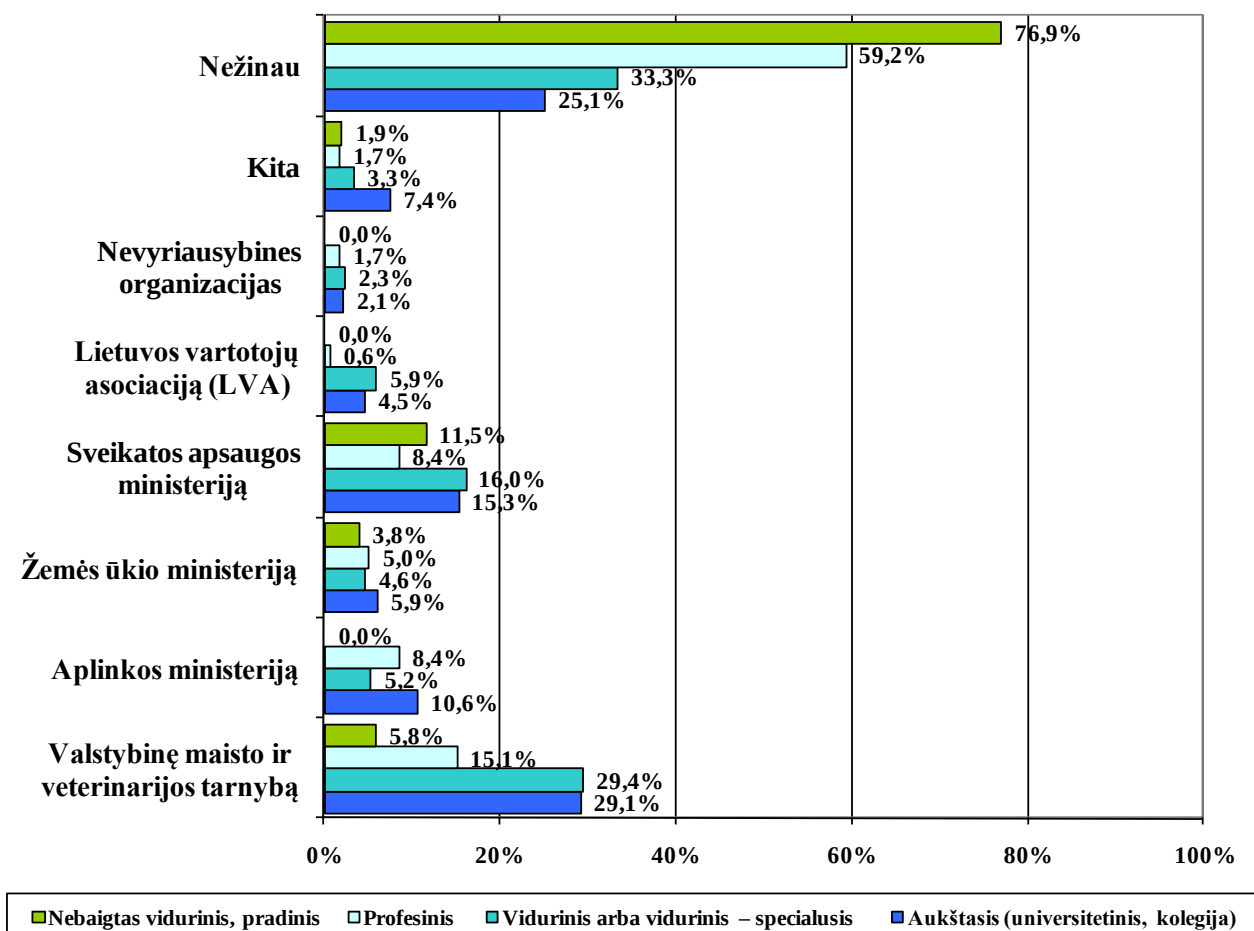

Esama įvairių nuomonių, kur kreiptis kilus klausimams dėl GMO. „Populiariausios“ vietos - Valstybinė maisto ir veterinarijos tarnyba (26,0 proc.), Sveikatos apsaugos ministerija (14,2 proc.). 34,8 proc. respondentų nežino, kur kreiptis. Į Aplinkos ministeriją kreiptųsi tik 8,4 proc. respondentų. Kiek tai priklauso nuo demografinių faktorių – amžiaus, išsilavinimo, veiklos pobūdžio, iliustruoja žemiau pateikiami grafikai.

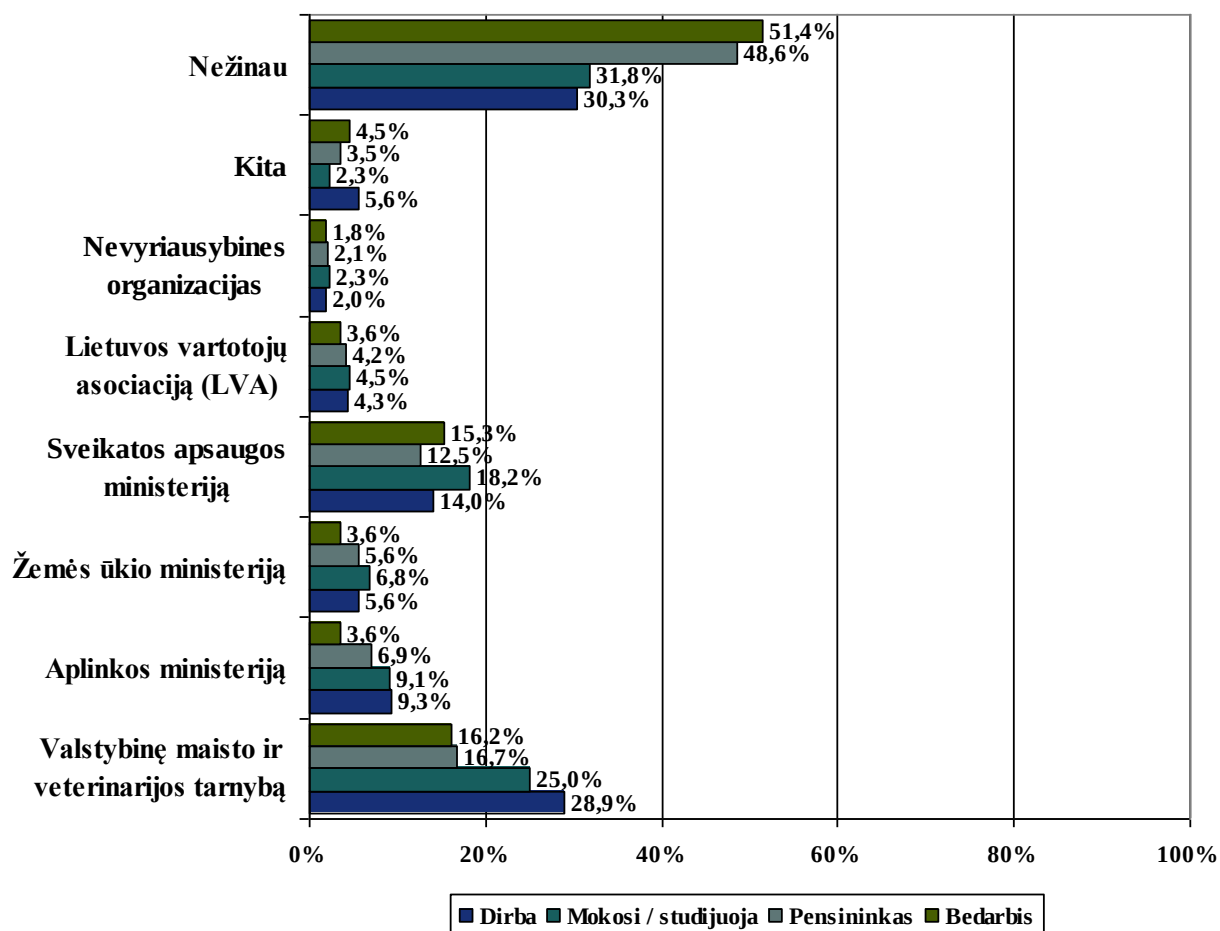
34 pav. Jeigu turi klausimų dėl GMO ar biosaugos, kur kreipiasi? Respondentų amžiaus kriterijus.

35 pav. Jeigu turi klausimų dėl GMO ar biosaugos, kur kreipiasi? Respondentų išsilavinimo kriterijus.

36 pav. Jeigu turi klausimų dėl GMO ar biosaugos, kur kreipiasi? Respondentų socialinio statuso kriterijus.

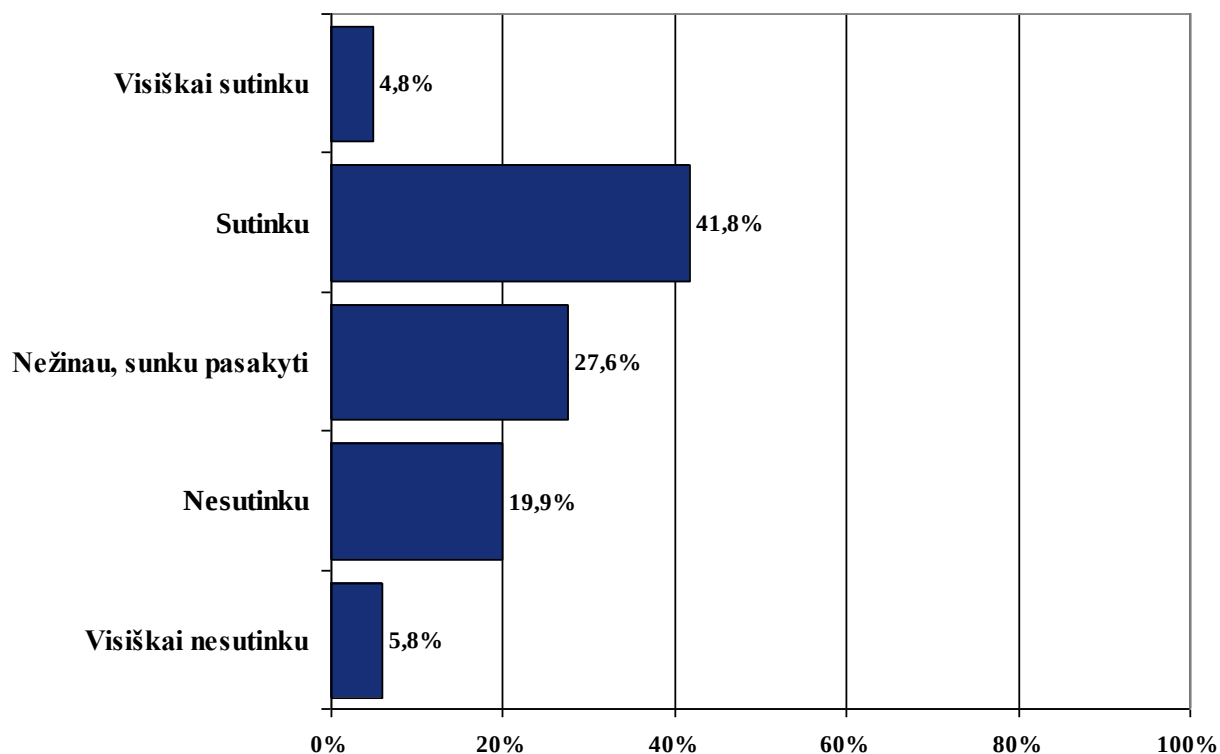

Tarp nežinančių, kur kreiptis, daugiausia jaunų iki 18 metų (42,9 proc.) ir vyresnio amžiaus, virš 62 metų, (51,3 proc.) respondentų. Aukštąjį ir vidurinį išsilavinimą turintys respondentai dažniausiai kreiptųsi į Valstybinę maisto ir veterinarijos tarnybą (29,1 ir 29,4 proc.). Nežinojimas, kur kreiptis, tiesiogiai priklauso nuo respondentų išsilavinimo. Bedarbiai ir pensininkai mažiau už kitus respondentus žino, kur kreiptis turint tokių klausimų.

4.3 Kokias GMO taikymo sritis žino.

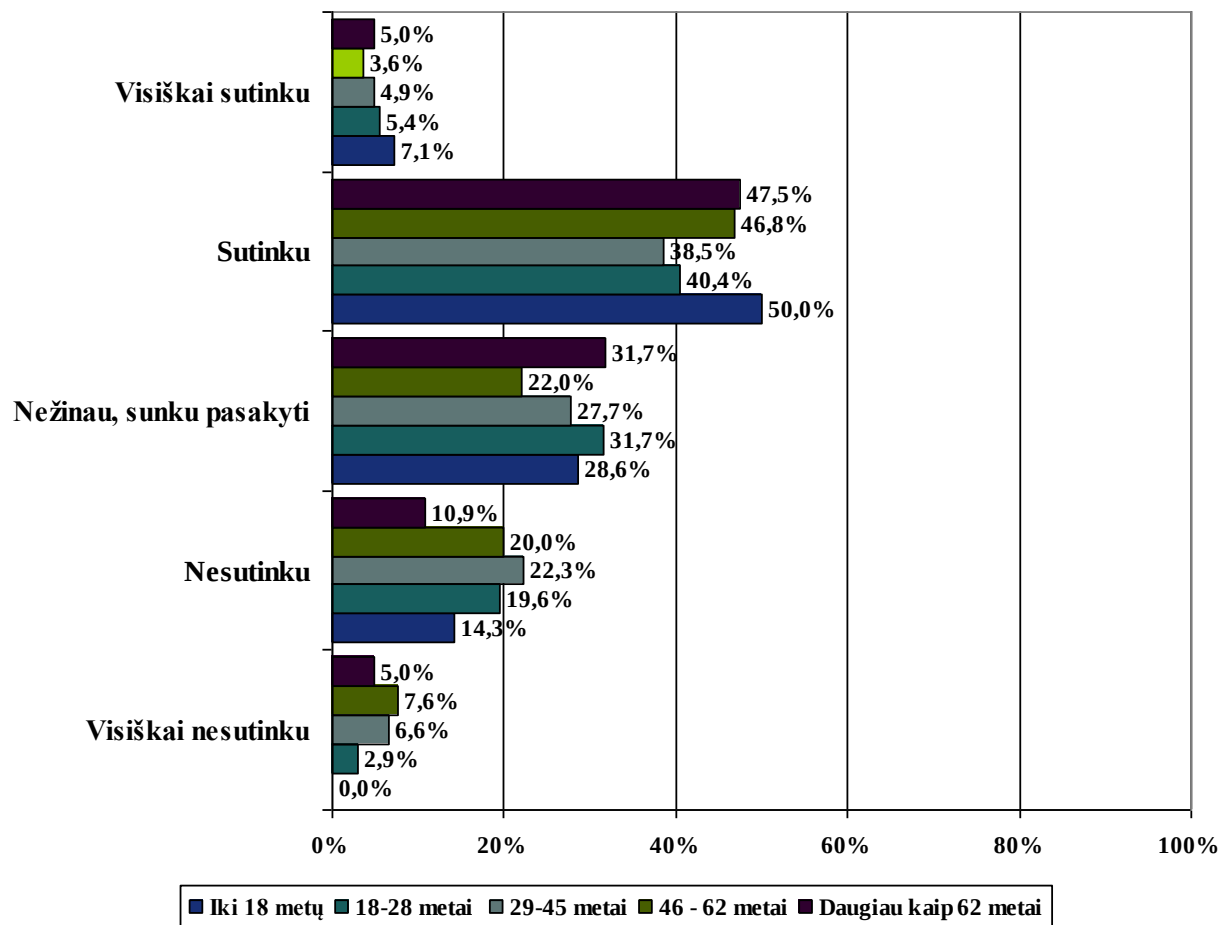
Siekiant kuo didesnio vertinimų (ir nuomonių išsibarstymo) tikslumo, buvo naudojama Likerto 5 balų poliarinė vertinimo skalė, kai 5 balai reiškia, kad respondentas visiškai sutinka su teiginiu, 1 balas - visiškai nesutinka, 3 balai reiškia, kad respondentui sunku kategoriškai spręsti. Buvo skaičiuojami vidutiniai vertinimų balai, grafikuose matosi rezultatų išsibarstymas.

37 pav. GMO kuriami laboratorijose mokslo tikslais? Ar sutinkate su šiuo teiginiu?

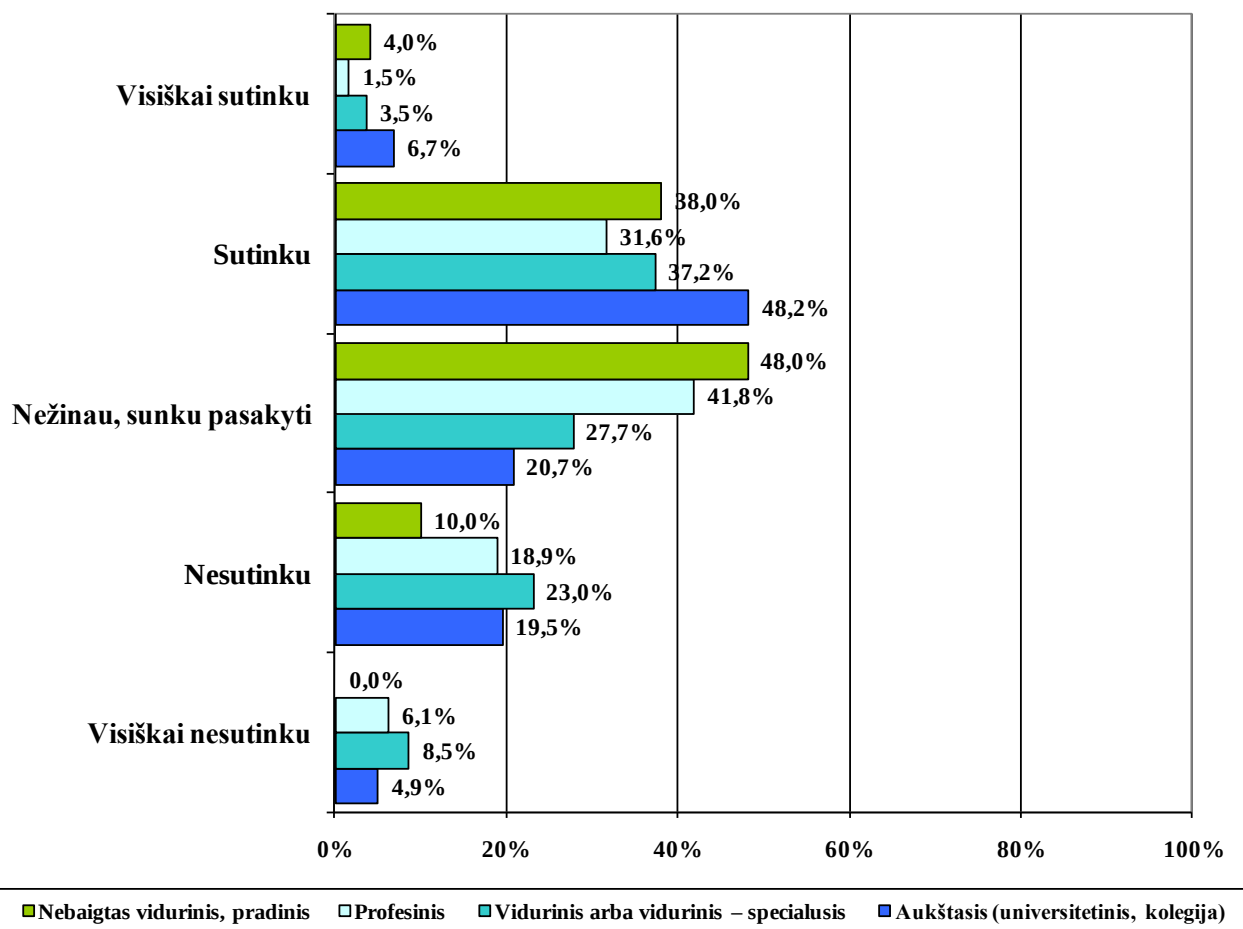

Vidutinis vertinimų balas - 3,2, t.y. artimas vertinimui „nežinau, sunku pasakyti“. Tačiau taip pasisakė tik 27,6 proc. respondentų. 41,8 proc. sutinka su teiginiu, kad GMO kuriami laboratorijose mokslo tikslais, 19,9 proc. – nesutinka. Labiau vyrauja nuomonė, kad GMO yra mokslo, o ne praktikos objektas. Kiek tai priklauso nuo demografinių faktorių – amžiaus, išsilavinimo, veiklos pobūdžio - iliustruoja žemiau pateikiami grafikai.

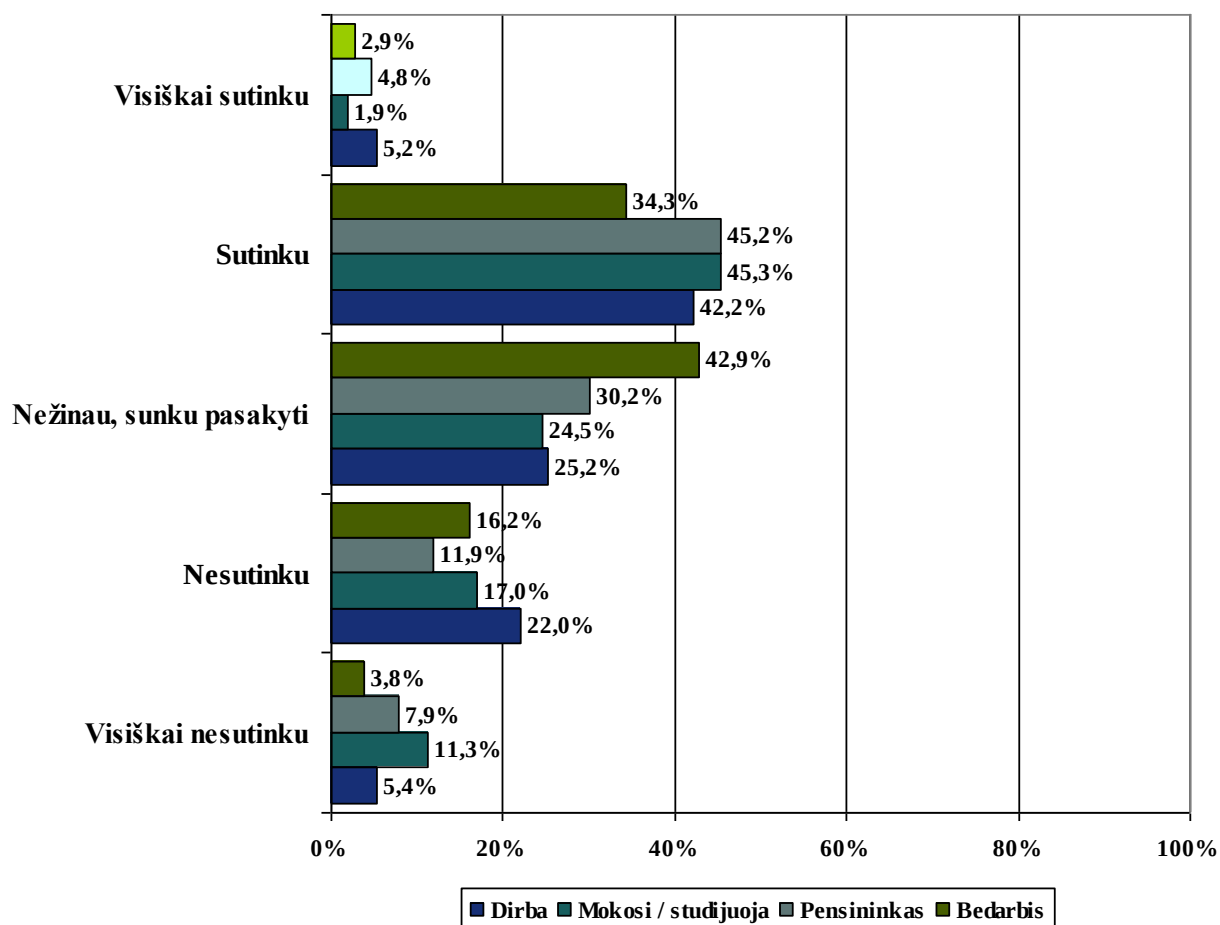
38 pav. GMO - mokslo objektas ir kuriami laboratorijose? Respondentų amžiaus kriterijus.

38 pav. GMO - mokslo objektas ir kuriami laboratorijose? Respondentų išsilavinimo kriterijus.

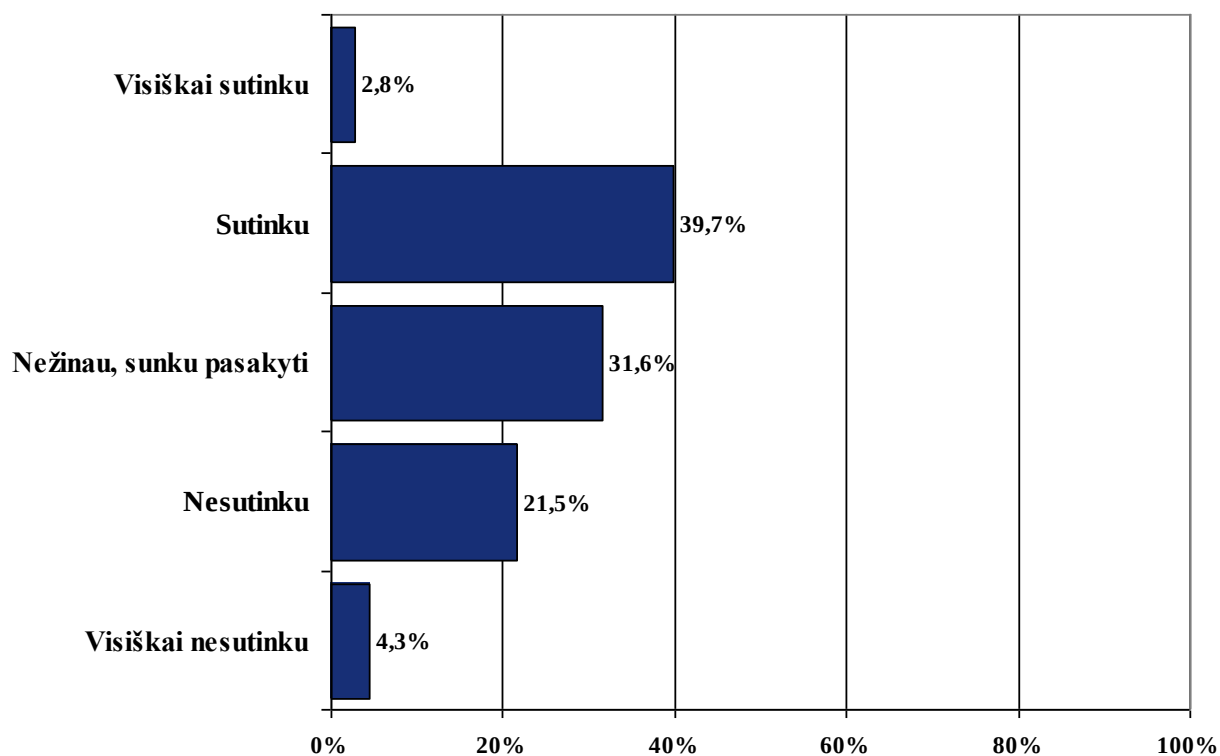

39 pav. GMO - mokslo objektas ir kuriami laboratorijose? Respondentų socialinio statuso kriterijus.

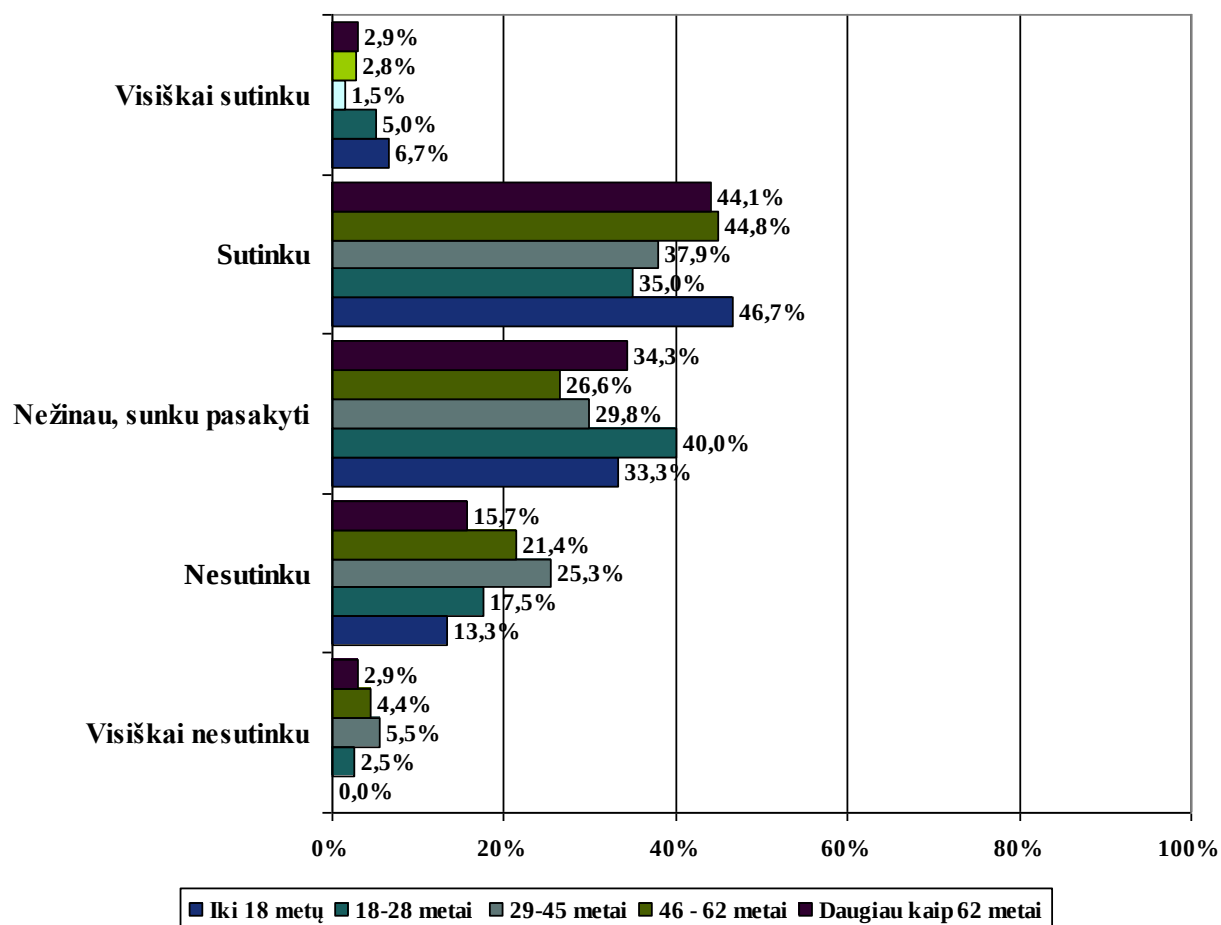
Amžiaus kriterijus neturi didelės įtakos bendrai vertinimų tendencijai – GMO labiau suprantami kaip mokslinių tyrimų objektas. Kiek labiau tuo abejoja (arba nežino) respondentai, turintys pradinį bei nebaigtą vidurinį išsilavinimą, taip pat bedarbiai.

40 pav. Genetiškai modifikuoti augalai auginami mokslo tikslais bandymų laukeliuose. Ar sutinkate su šiuo teiginiu?

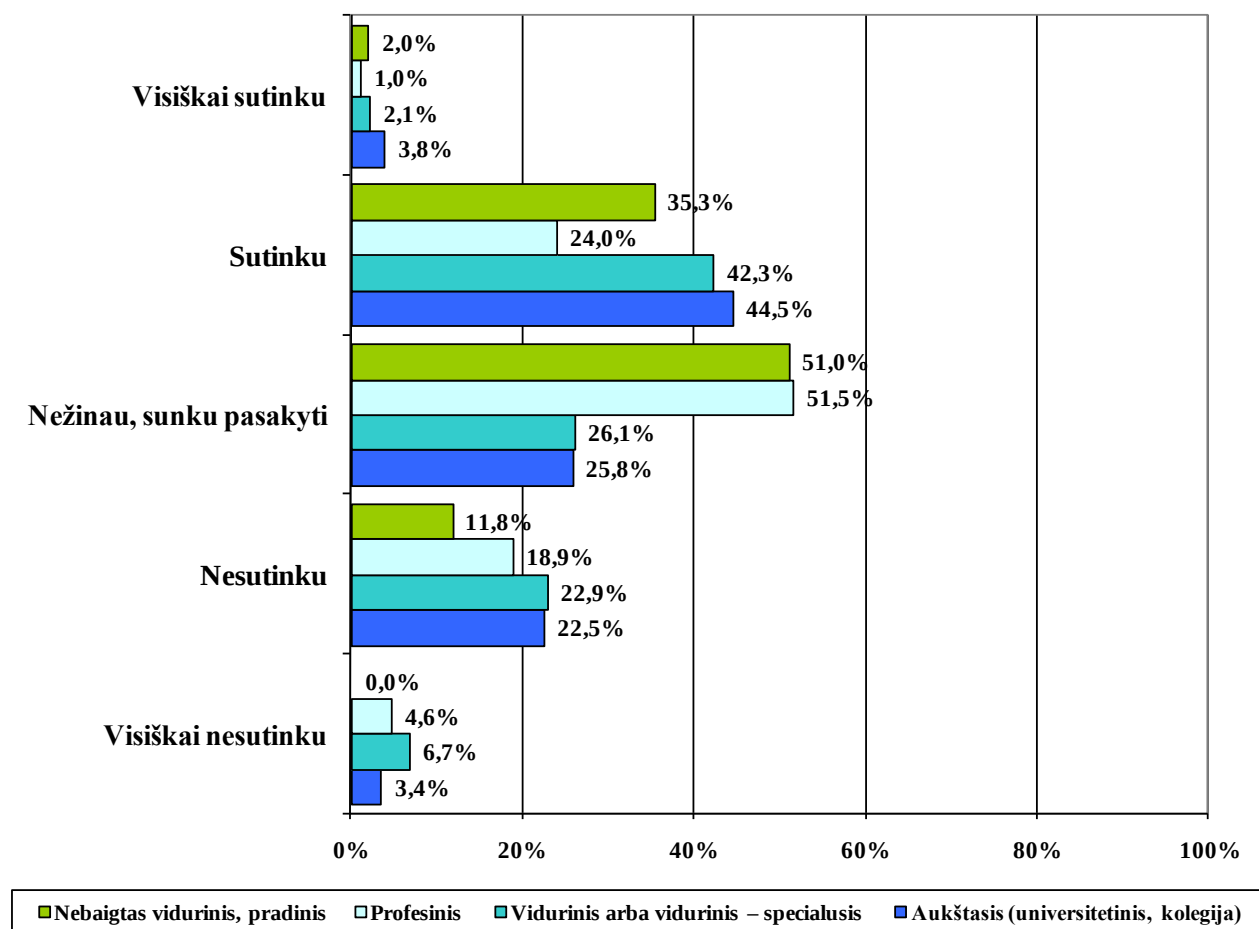

Vidutinis vertinimų balas - 3,2, t.y. artimas vertinimui „nežinau, sunku pasakyti“. Tačiau taip pasisakė tik 31,6 proc. respondentų. 39,7 proc. sutinka su teiginiu, 21,5 proc. – nesutinka. Ir šiuo klausimu vyrauja nuomonė, kad GMO yra mokslo, o ne praktikos, objektas. Kiek tai priklauso nuo demografinių faktorių – amžiaus, išsilavinimo, veiklos pobūdžio - iliustruoja žemiau pateikiami grafikai.

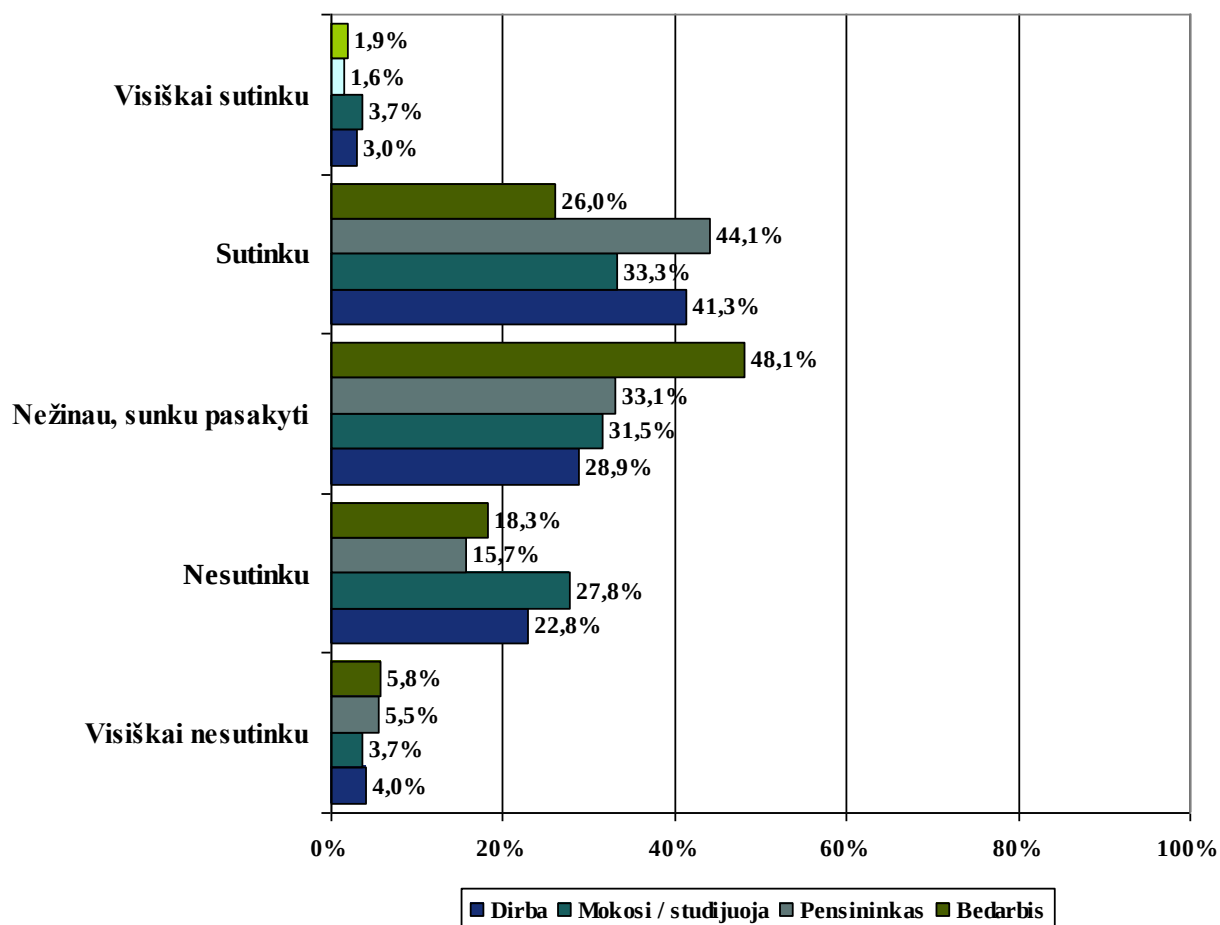
41 pav. Genetiškai modifikuoti augalai auginami mokslo tikslais bandymų laukeliuose.
Respondentų amžiaus kriterijus.

42 pav. Genetiškai modifikuoti augalai auginami mokslo tikslais bandymų laukeliuose. Respondentų išsilavinimo kriterijus.

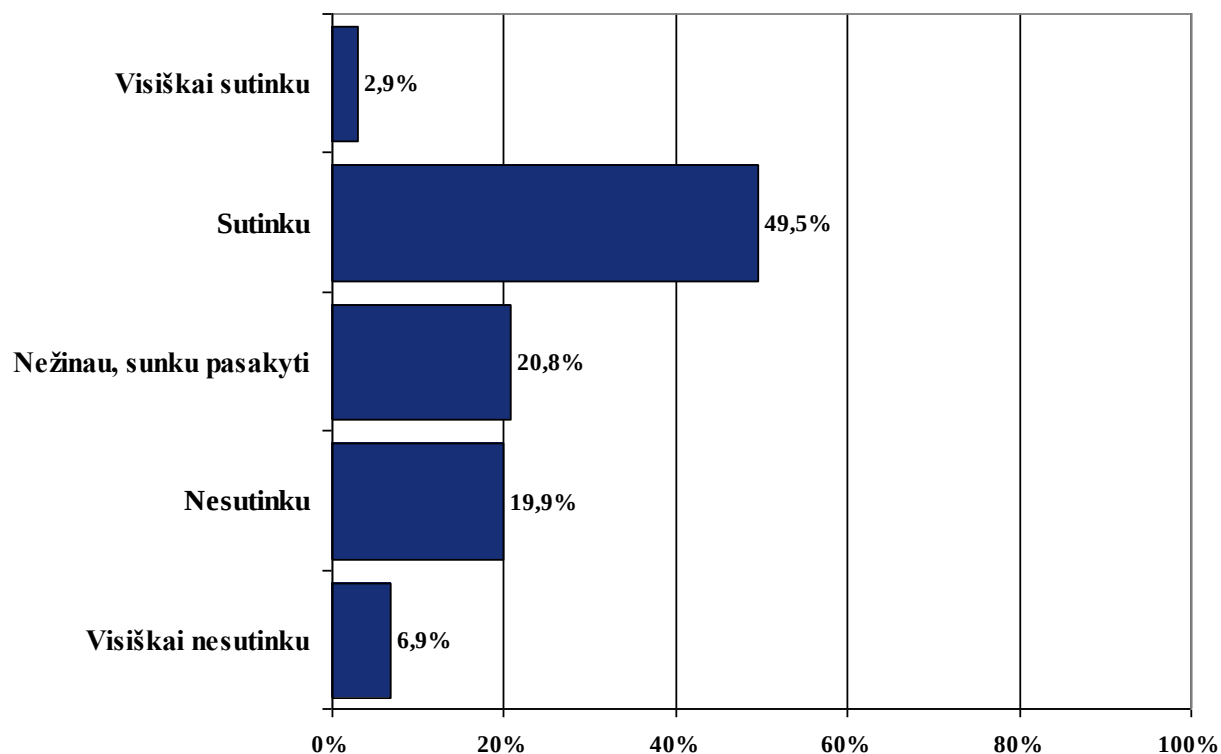

43 pav. Genetiškai modifikuoti augalai auginami mokslo tikslais bandymų laukeliuose. Respondentų socialinio statuso kriterijus.

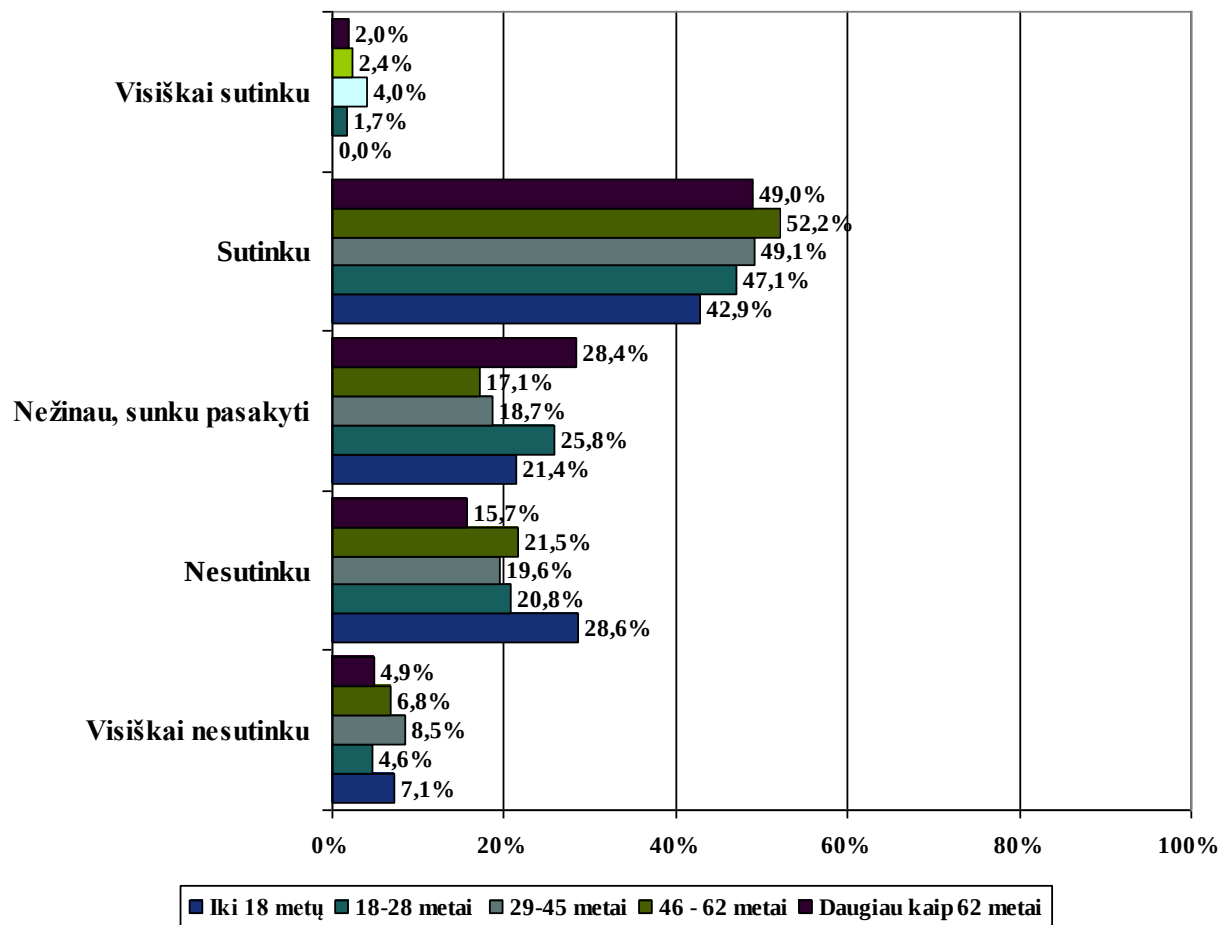
Amžiaus kriterijus neturi didelės įtakos bendrai vertinimų tendencijai – genetiškai modifikuoti augalai labiau suprantami kaip mokslinių tyrimų objektai. Tuo kiek labiau abejoja (arba nežino) 18 – 28 metų respondentai, profesinį bei pradinį, nebaigtą vidurinį išsilavinimą turintys respondentai, bedarbiai.

44 pav. GMO auginami ūkininkų laukuose. Ar sutinkate su šiuo teiginiu?

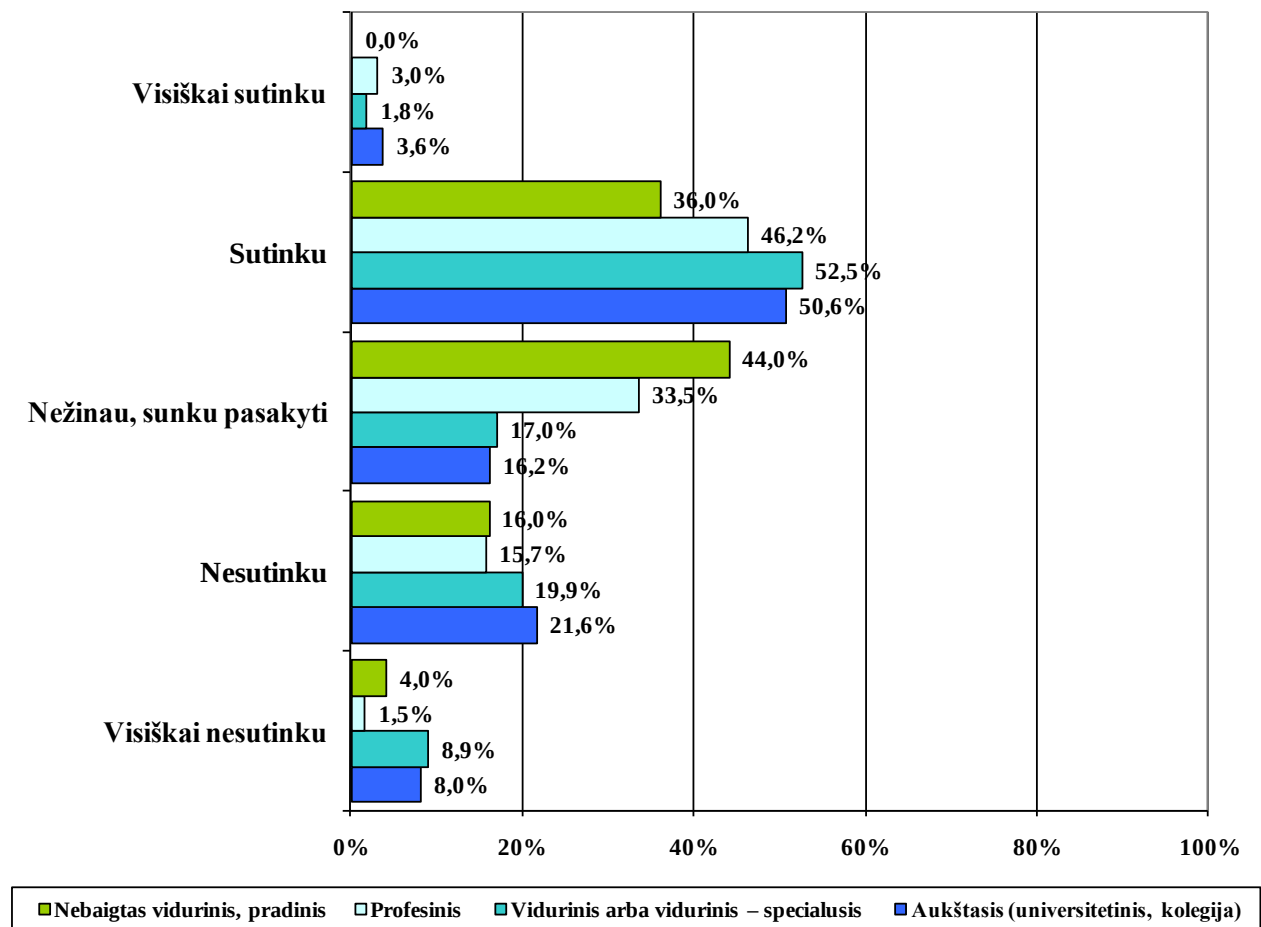

Vidutinis vertinimų balas - 3,2, t.y. artimas vertinimui „nežinau, sunku pasakyti“, tačiau vertinant nuomonių išsibirstymą, akivaizdu, kad didelė dalis respondentų mano, kad genetiškai modifikuoti augalai auginami ir ūkininkų laukuose (iš viso 52,4 proc.). Ši nuomonė nėra labai tvirta – visiškai sutinka tik 2,9 proc. respondentų. Kiek tai priklauso nuo demografinių faktorių – amžiaus, išsilavinimo, veiklos pobūdžio - iliustruoja žemiau pateikiami grafikai.

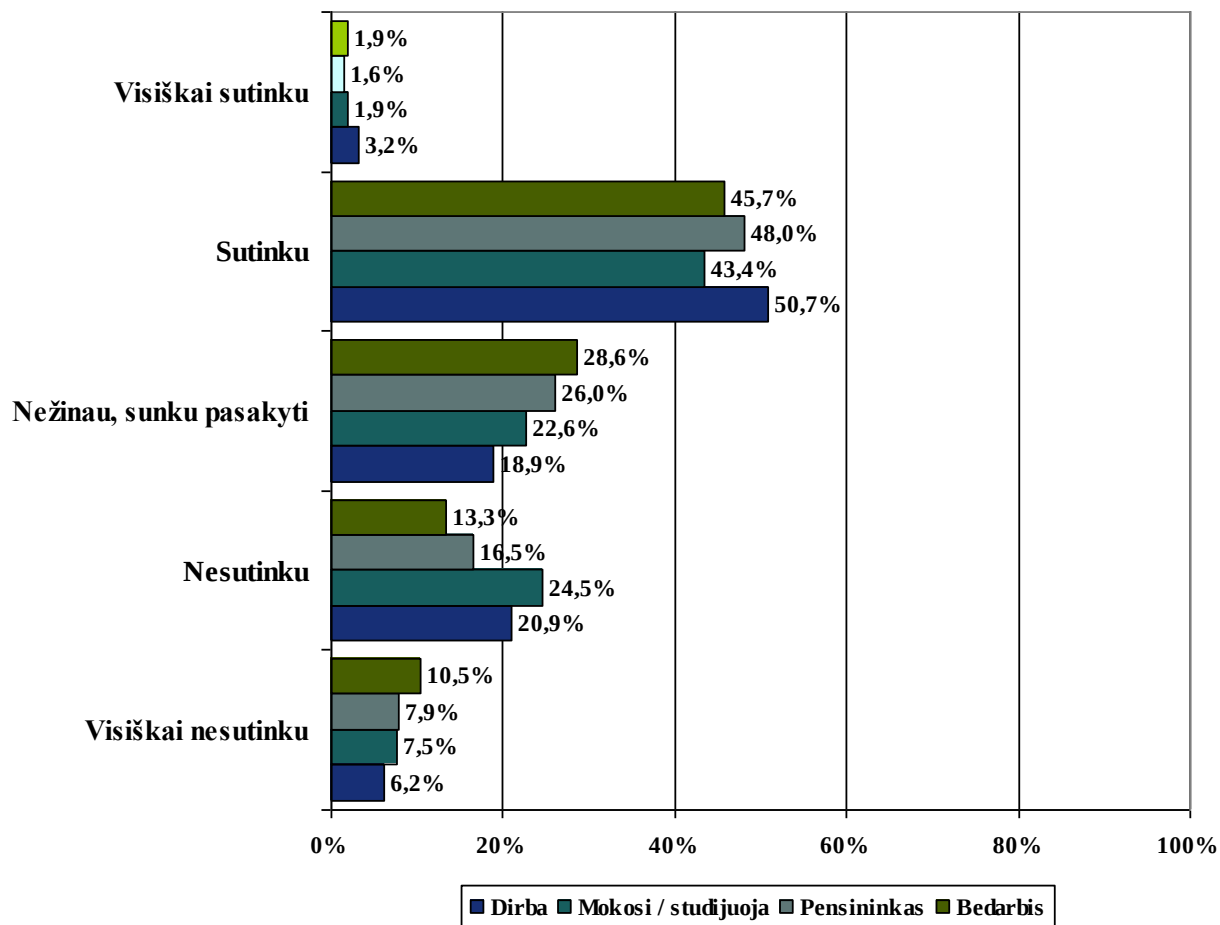
45 pav. GMO auginami ūkininkų laukuose. Respondentų amžiaus kriterijus.

46 pav. GMO auginami ūkininkų laukuose. Respondentų išsilavinimo kriterijus.

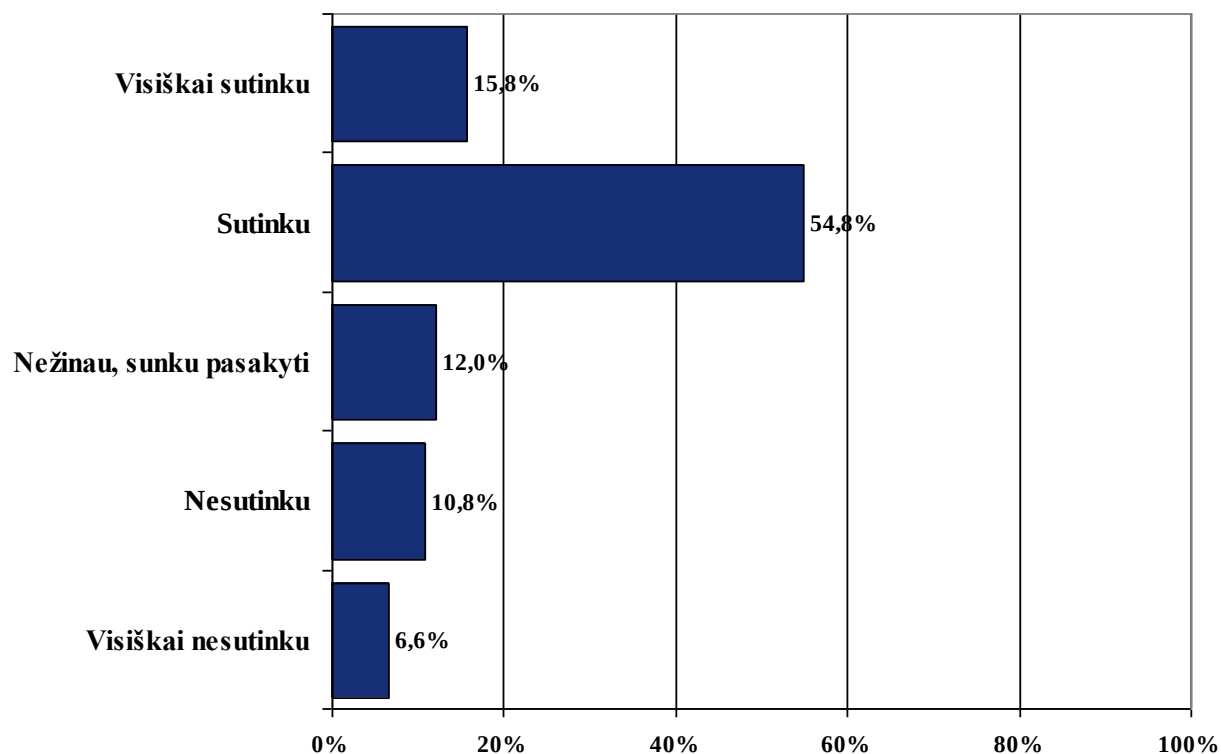

47 pav. GMO auginami ūkininkų laukuose. Respondentų socialinio statuso kriterijus.

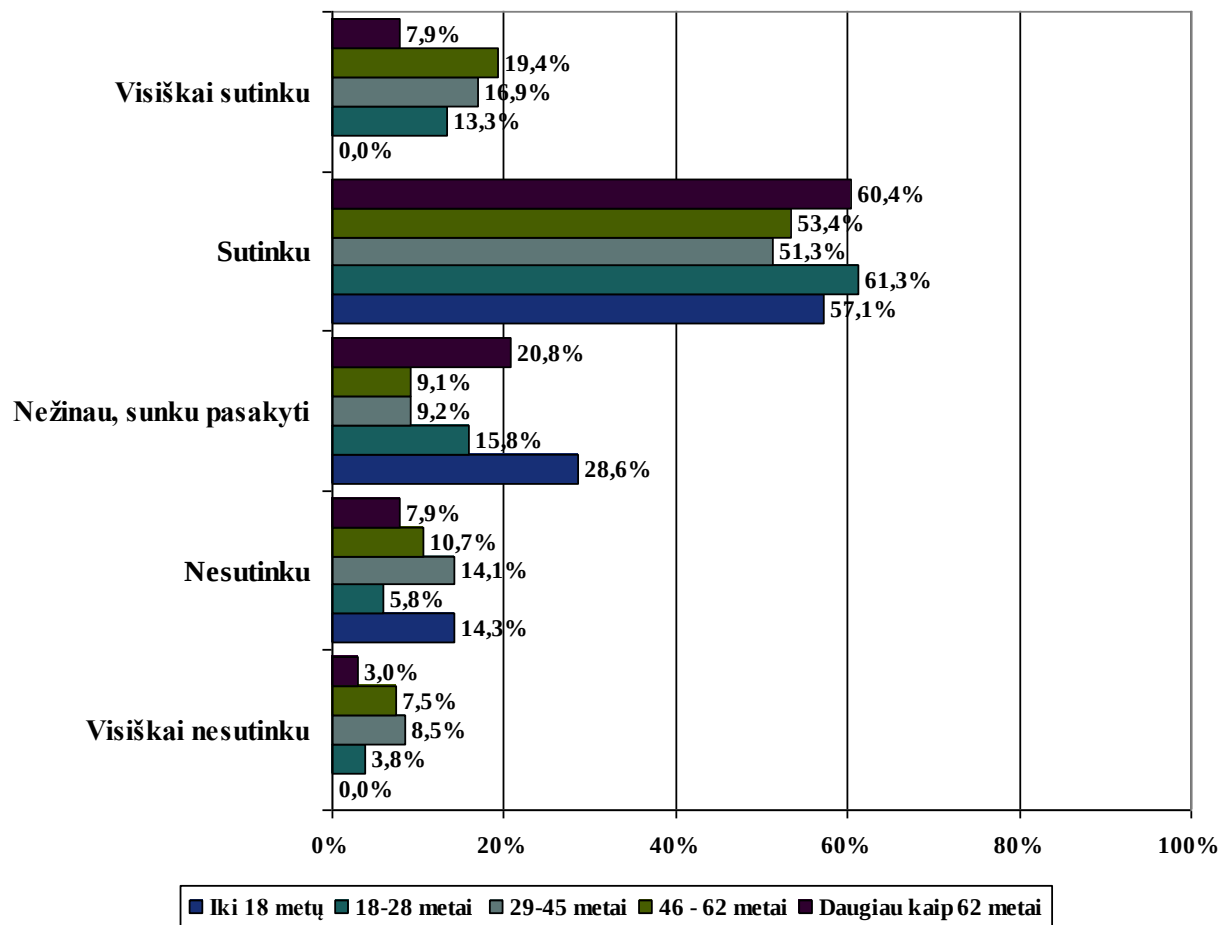
Labiausiai su teiginiu, kad genetiškai modifikuoti augalai auginami ūkininkų laukuose, nesutinka respondentai, kurių amžius iki 18 metų, mažiausiai informuoti respondentai, kurių išsilavinimas pradinis arba nebaigtas vidurinis. Labiausiai abejojantys (mažiausiai žinantys) yra bedarbiai.

48 pav. GMO naudojami maistui, pašarams arba perdirbimui. Ar sutinkate su šiuo teiginiu?

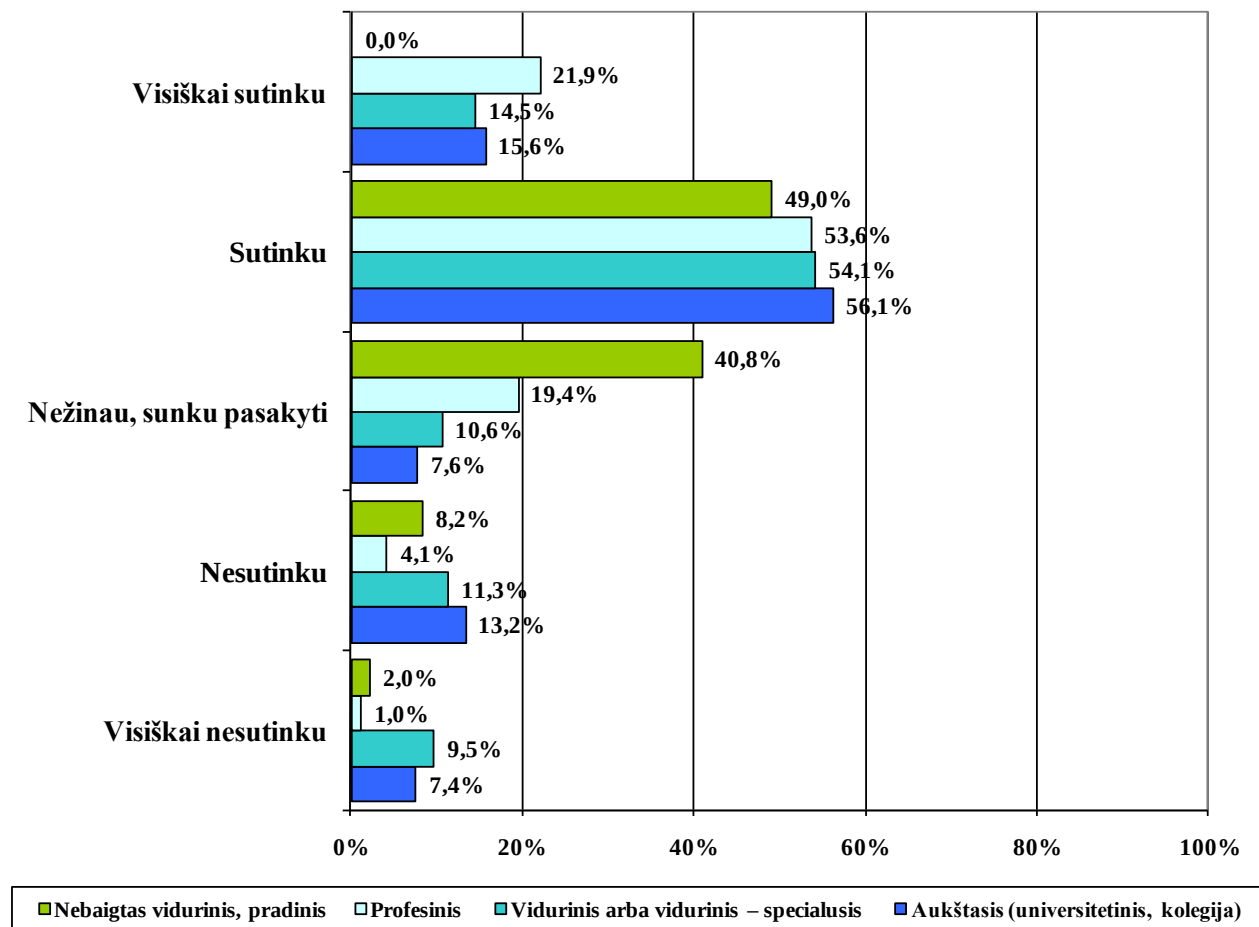

Mažai abejoama tuo, kad GMO naudojami maistui, pašarams arba perdirbimui (tuo neabejoja 70,6 proc. respondentų). Vidutinis vertinimo balas – 3,6, t.y. artimesnis vertinimui „sutinku“. Kiek tai priklauso nuo demografinių faktorių – amžiaus, išsilavinimo, veiklos pobūdžio - iliustruoja žemiau pateikiami grafikai.

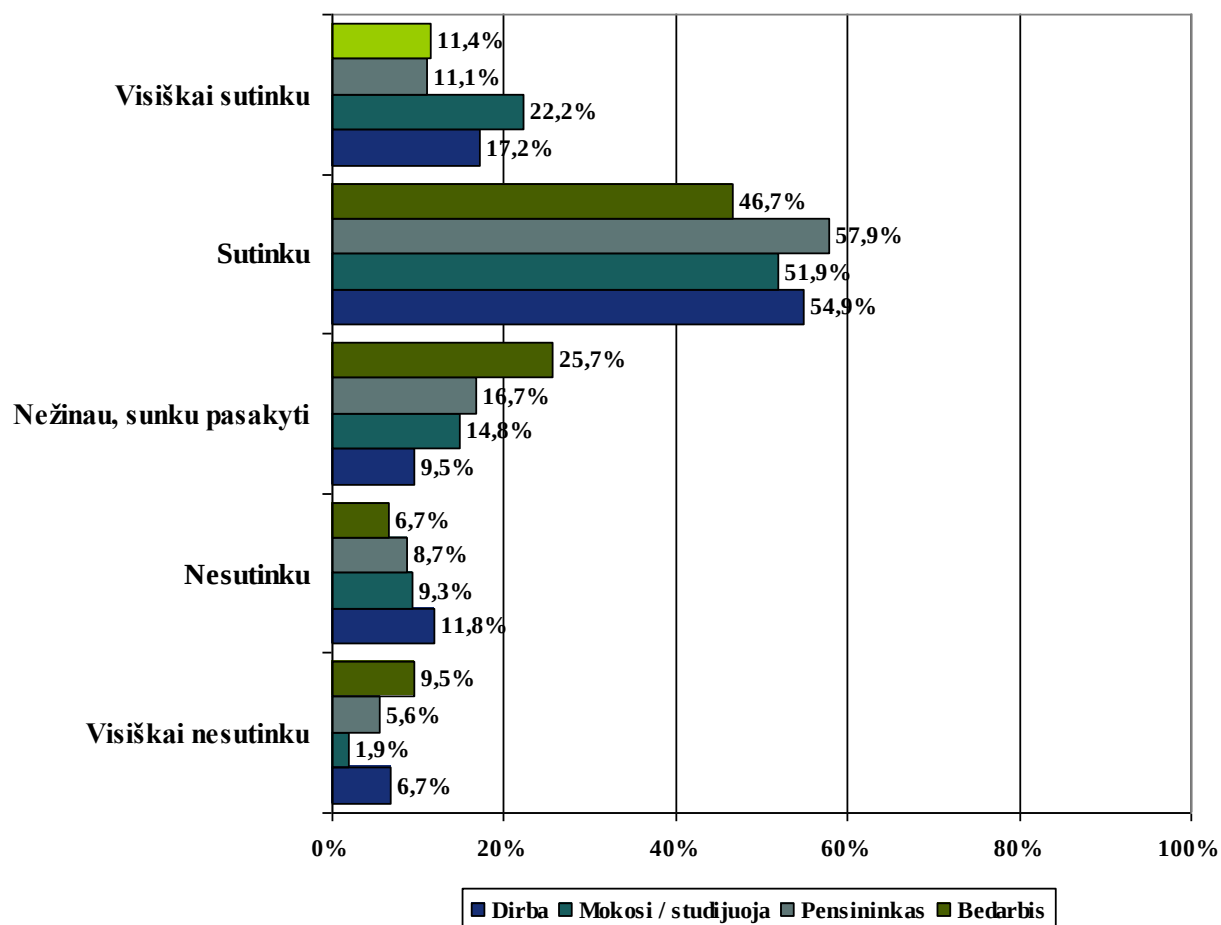
49 pav. GMO naudojami maistui, pašarams arba perdirbimui. Respondentų amžiaus kriterijus.

50 pav. GMO naudojami maistui, pašarams arba perdirbimui. Respondentų išsilavinimo kriterijus.

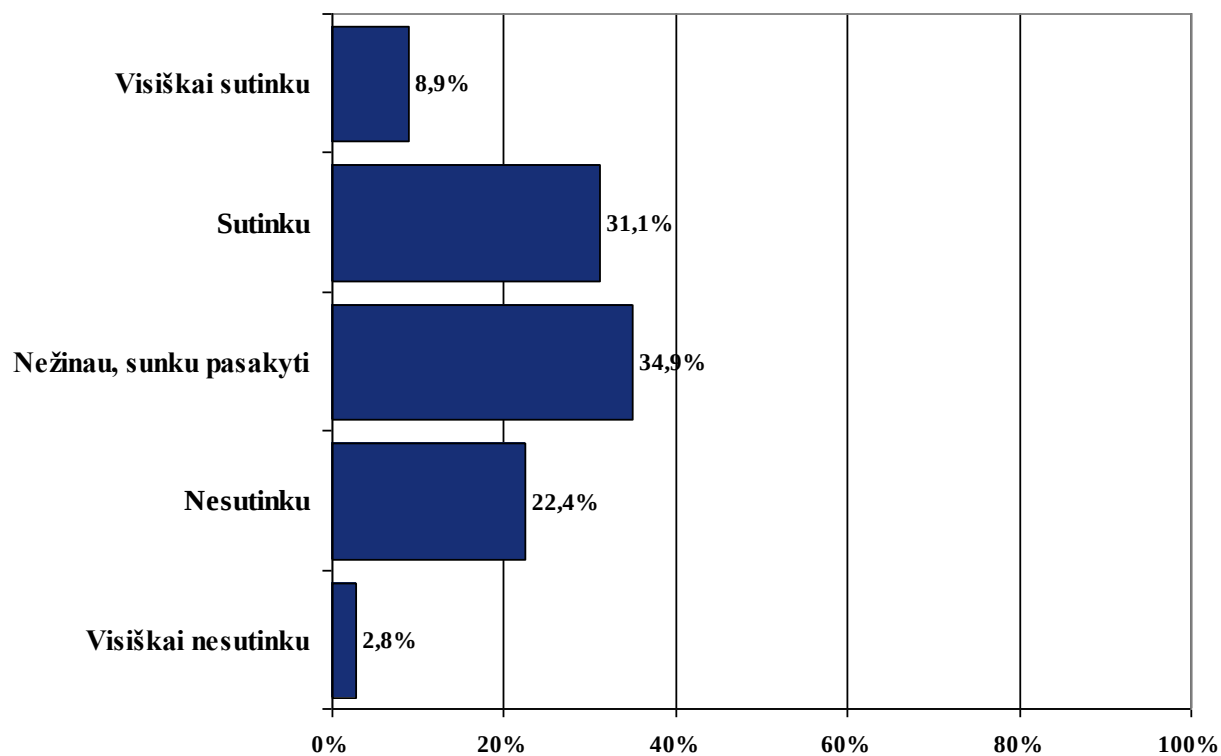

51 pav. GMO naudojami maistui, pašarams arba perdirbimui. Respondentų socialinio statuso kriterijus.

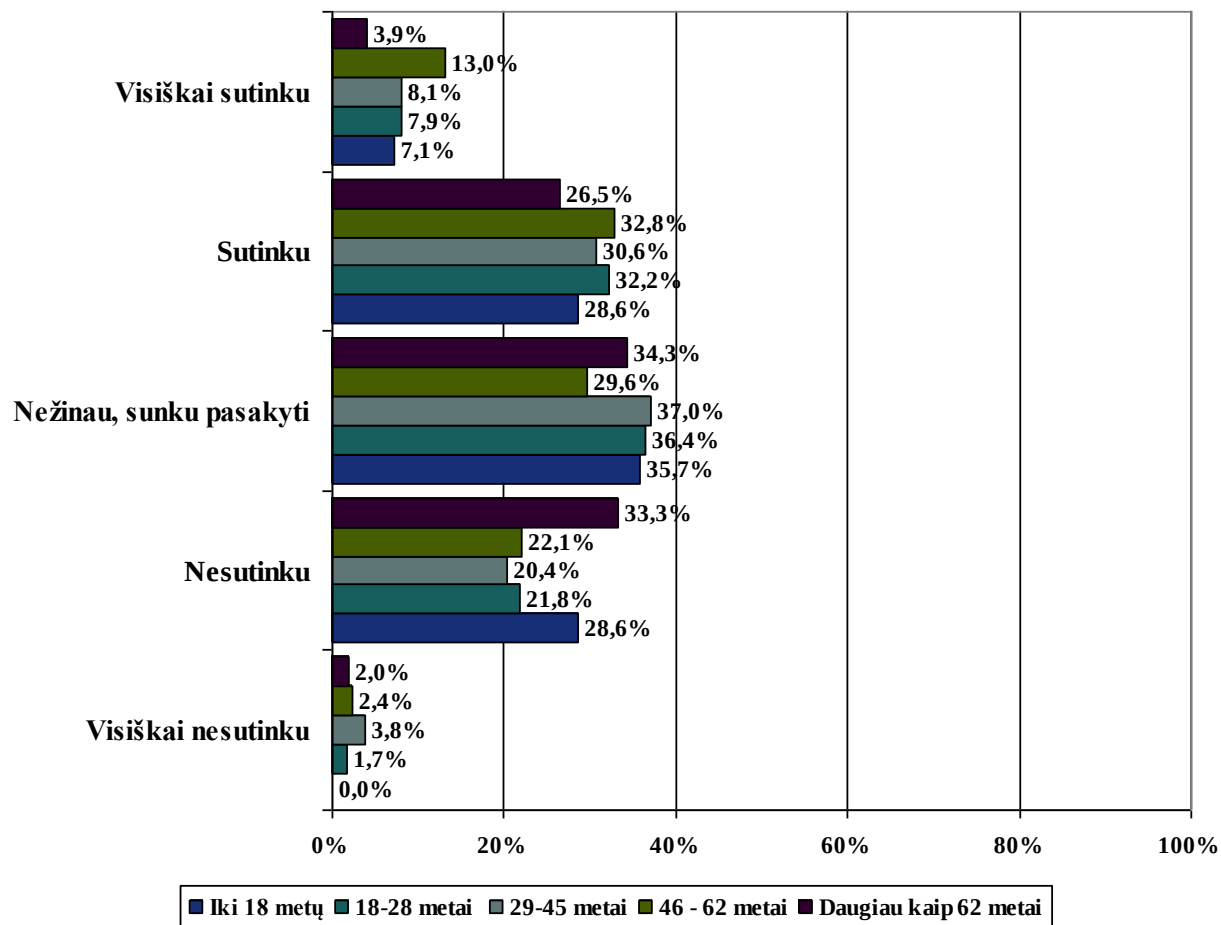
Kad GMO naudojami maistui, pašarams arba perdirbimui, neabejoja visi respondentai, informacijos šiuo klausimu trūksta nebent tiems respondentams, kurių išsilavinimas yra pradinis arba nebaigtas vidurinis.

52 pav. GMO naudojami medicinoje. Ar sutinkate su šiuo teiginiu?

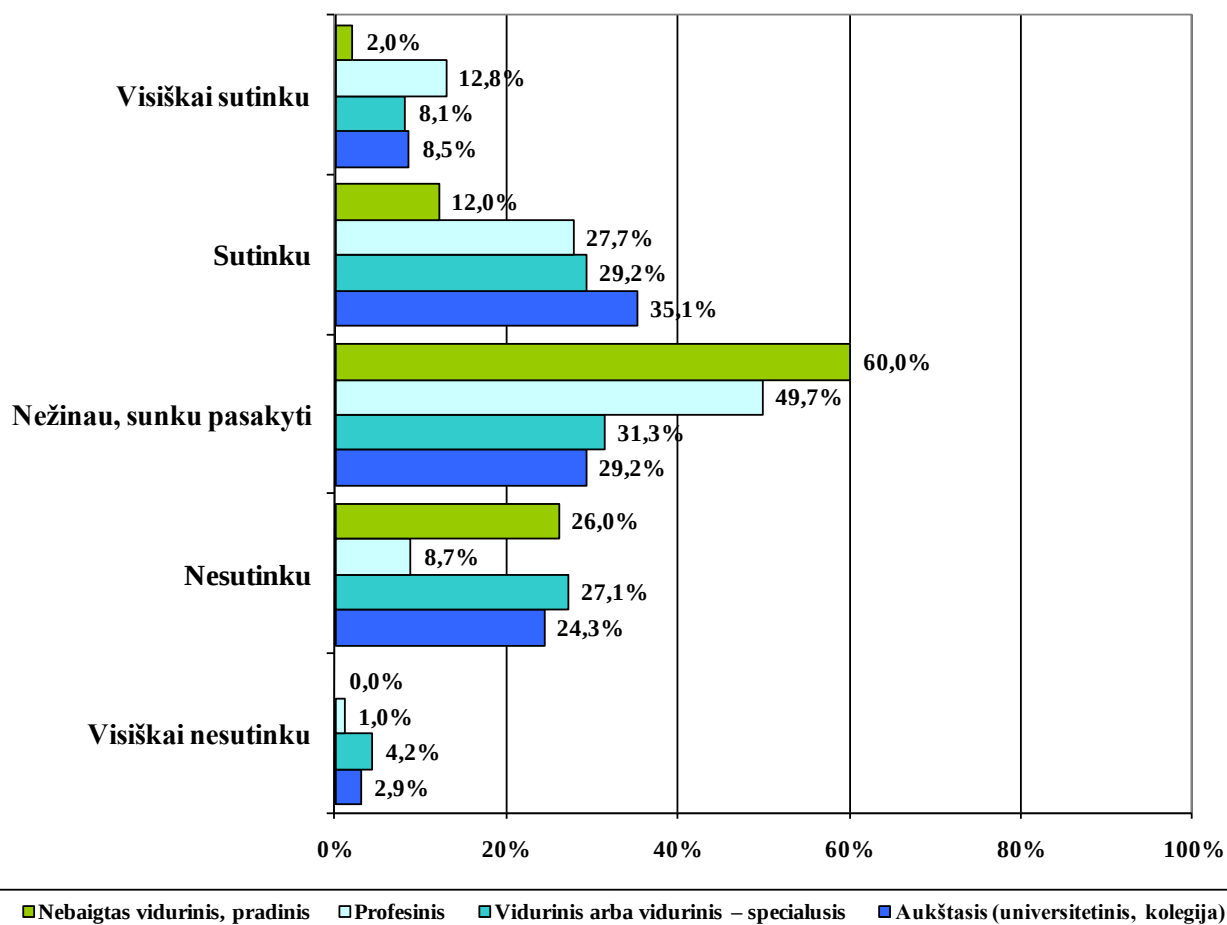

Vidutinis vertinimų balas - 3,2, t.y. artimas vertinimui „nežinau, sunku pasakyti“. Tokį vertinimą patvirtina ir duomenų išsibastymas, pateikiamas 52 pav. Kiek tai priklauso nuo demografinių faktorių – amžiaus, išsilavinimo, veiklos pobūdžio - iliustruoja žemiau pateikiami grafikai.

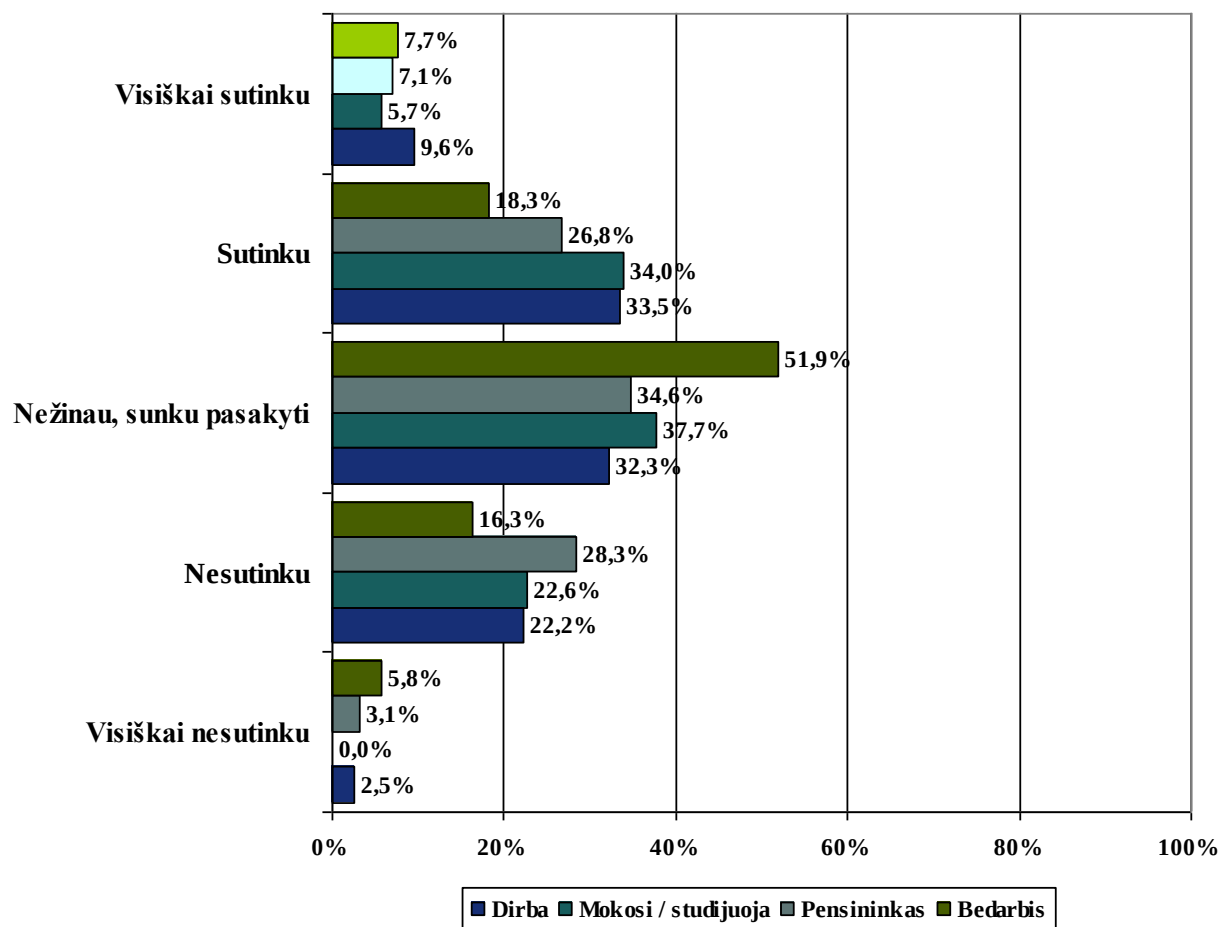
53 pav. GMO naudojami medicinoje. Respondentų amžiaus kriterijus.

54 pav. GMO naudojami medicinoje. Respondentų išsilavinimo kriterijus.

54 pav. GMO naudojami medicinoje. Respondentų socialinio statuso kriterijus.

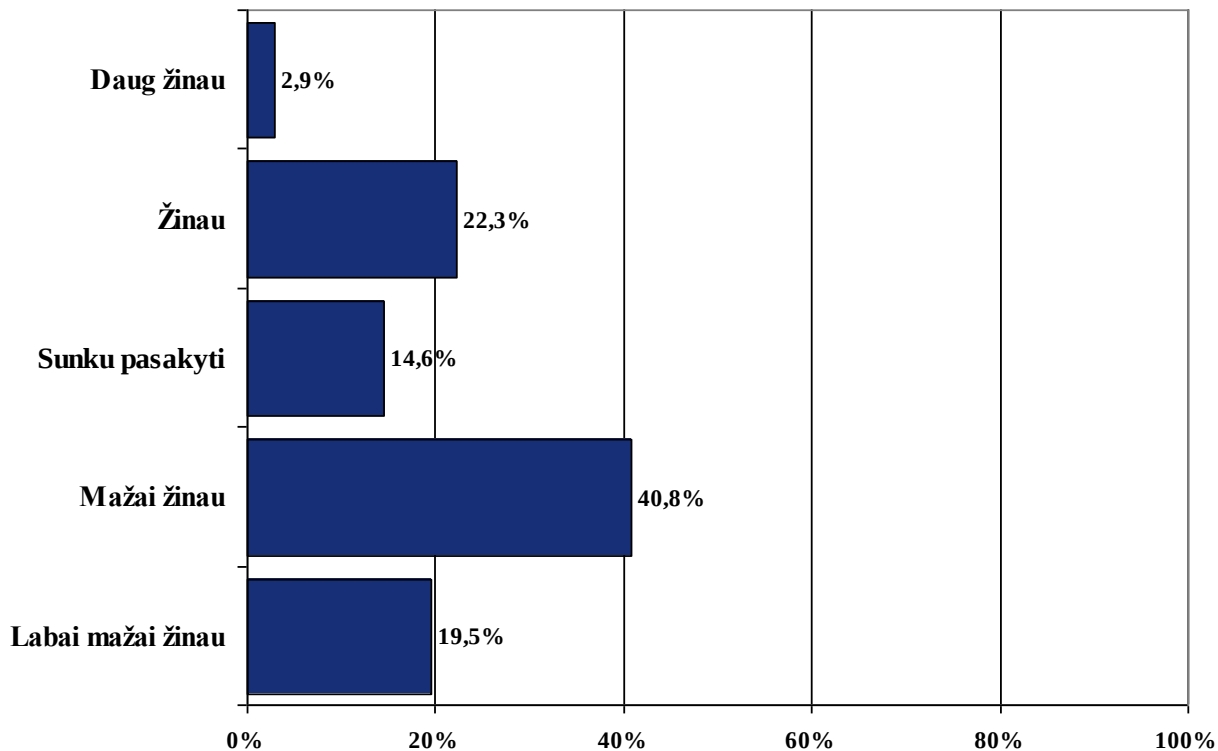

Apie GMO panaudojimo medicinoje galimybes mažiausiai žino vyresnio amžiaus žmonės (virš 62 metų), taip pat respondentai, kurių išsilavinimas yra pradinis arba nebaigtas vidurinis (60 proc.) bei bedarbiai (51,9 proc.).

4.4 Žinios apie galimas su GMO susijusias veiklas ir šalutinį poveikį.

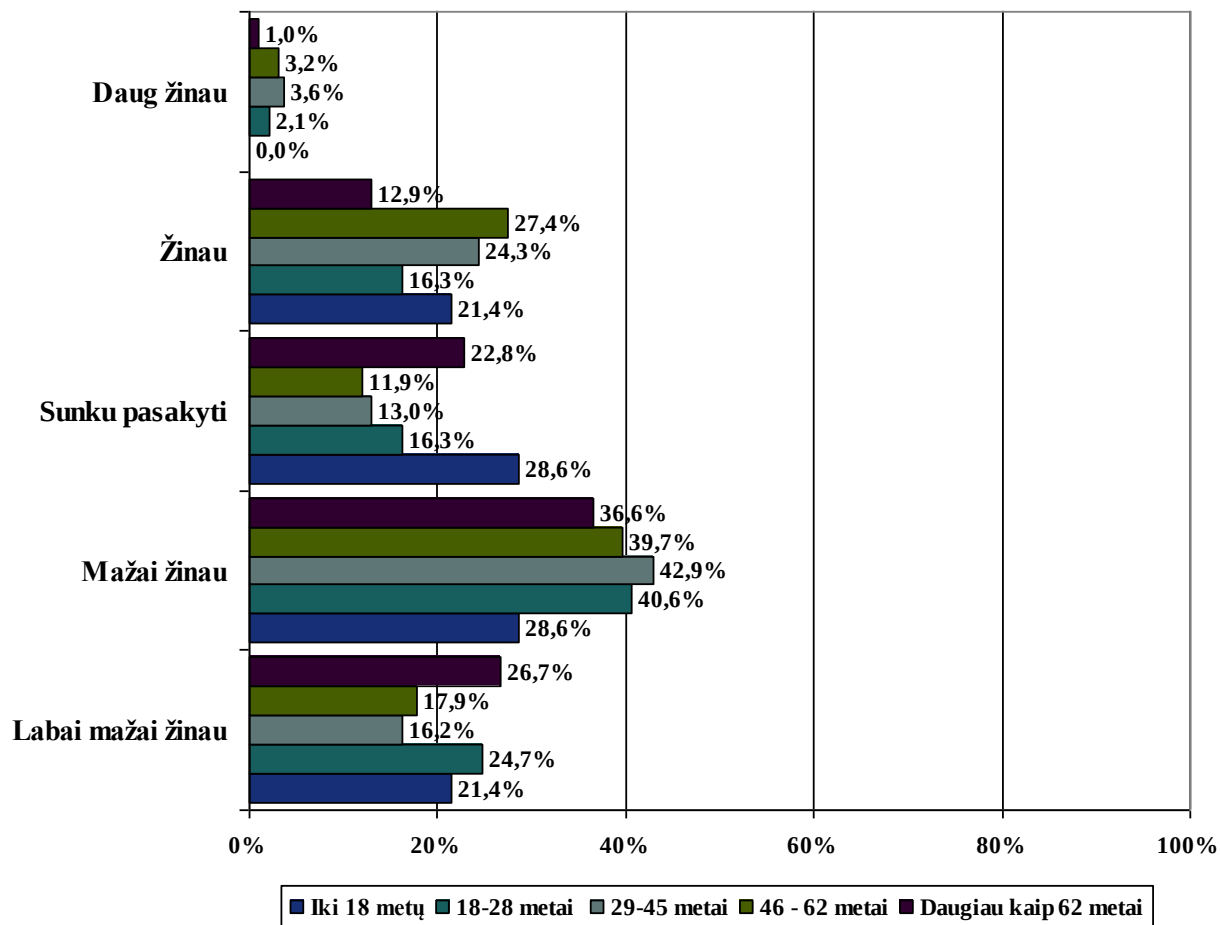
Trūkstant informacijos apie GMO formuojasi įvairūs klaidingi arba ne visiškai atitinkantys realybę vertinimai, kurie žmonių sąmonėje gali tapti įsitikinimais. Žemiau pateikiama informacija leidžia spręsti, kiek įsitikimai apie galimą GMO šalutinį efektą yra įsitvirtinę.

55 pav. Kiek žino apie GMO neigiamą poveikį aplinkai?

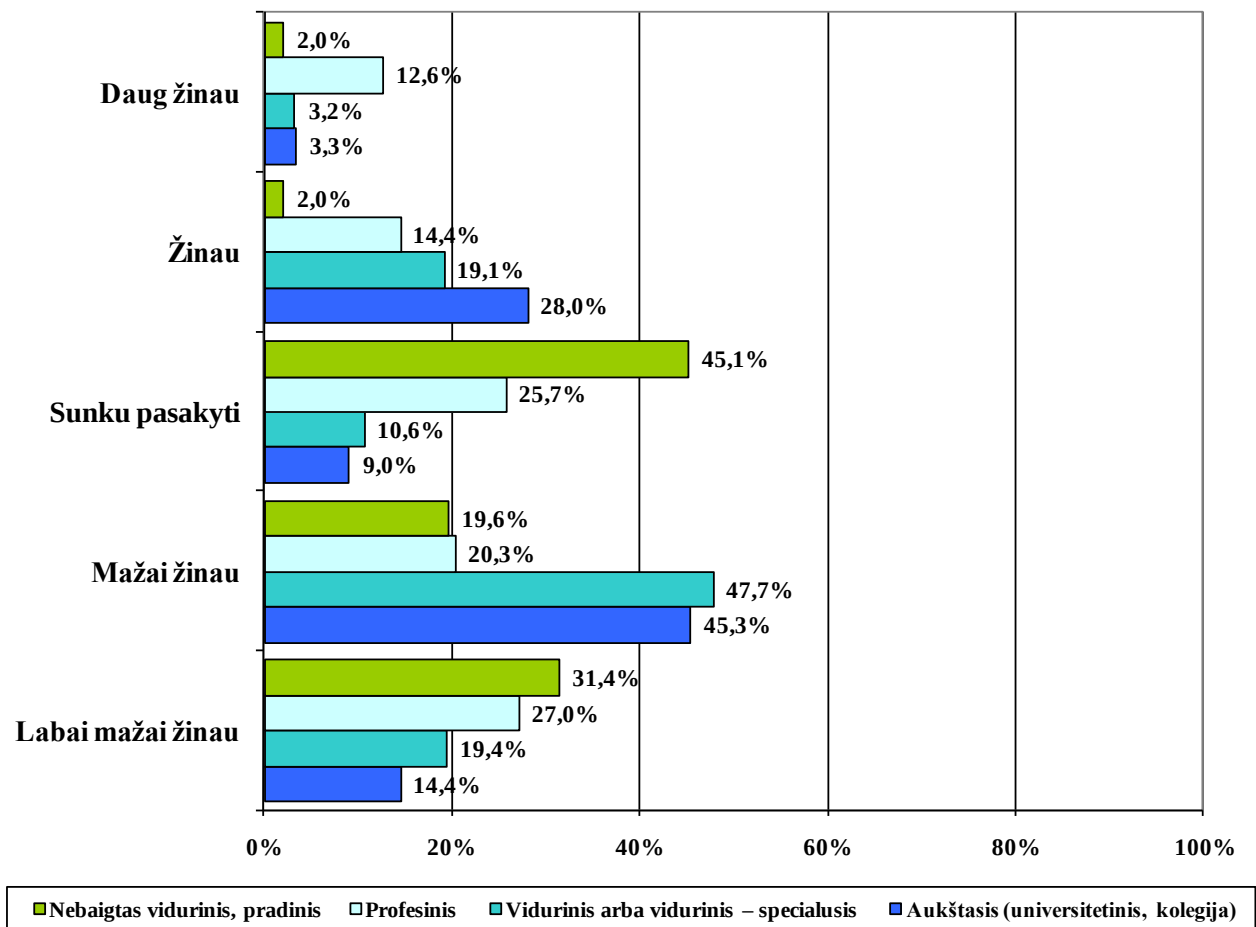

Vidutinis vertinimas yra 2,5 balo, t.y. tarp vertinimų „mažai žinau“ ir „sunku pasakyti“. Grafike matyti, kad populiariausias respondentų atsakymas (40,8 proc.) – „mažai žinau“. Apie GMO neigiamą poveikį aplinkai žino apie ketvirtadalis respondentų (iš viso 25,2 proc.). Bendra išvada – informacijos apie GMO neigiamą poveikį aplinkai trūksta, tai gali sukelti įvairius nepagrįstus vertinimus. Kiek tai priklauso nuo demografinių faktorių – amžiaus, išsilavinimo, veiklos pobūdžio – iliustruoja žemiau pateikiami grafikai.

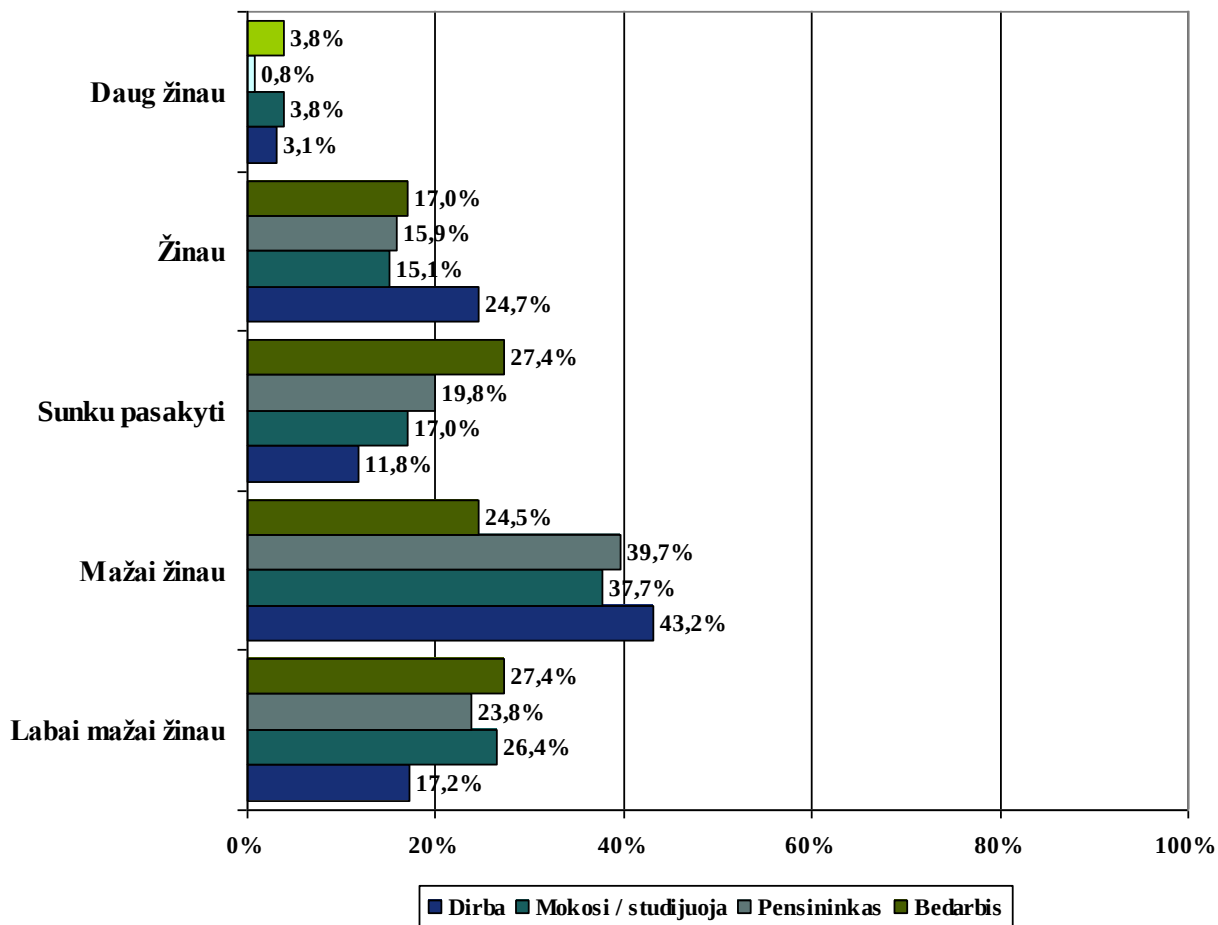
56 pav. GMO grėsmė aplinkai. Respondentų amžiaus kriterijus.

57 pav. GMO grėsmė aplinkai. Respondentų išsilavinimo kriterijus.

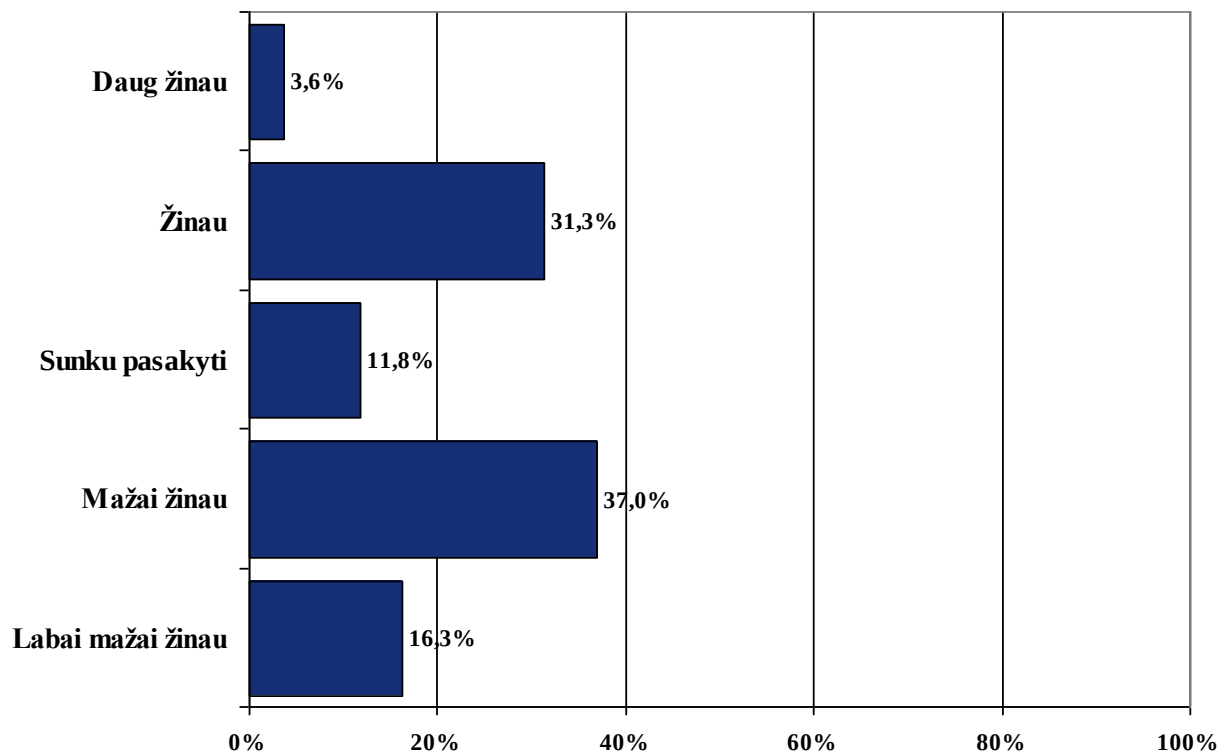

58 pav. GMO grėsmė aplinkai. Respondentų socialinio statuso kriterijus.

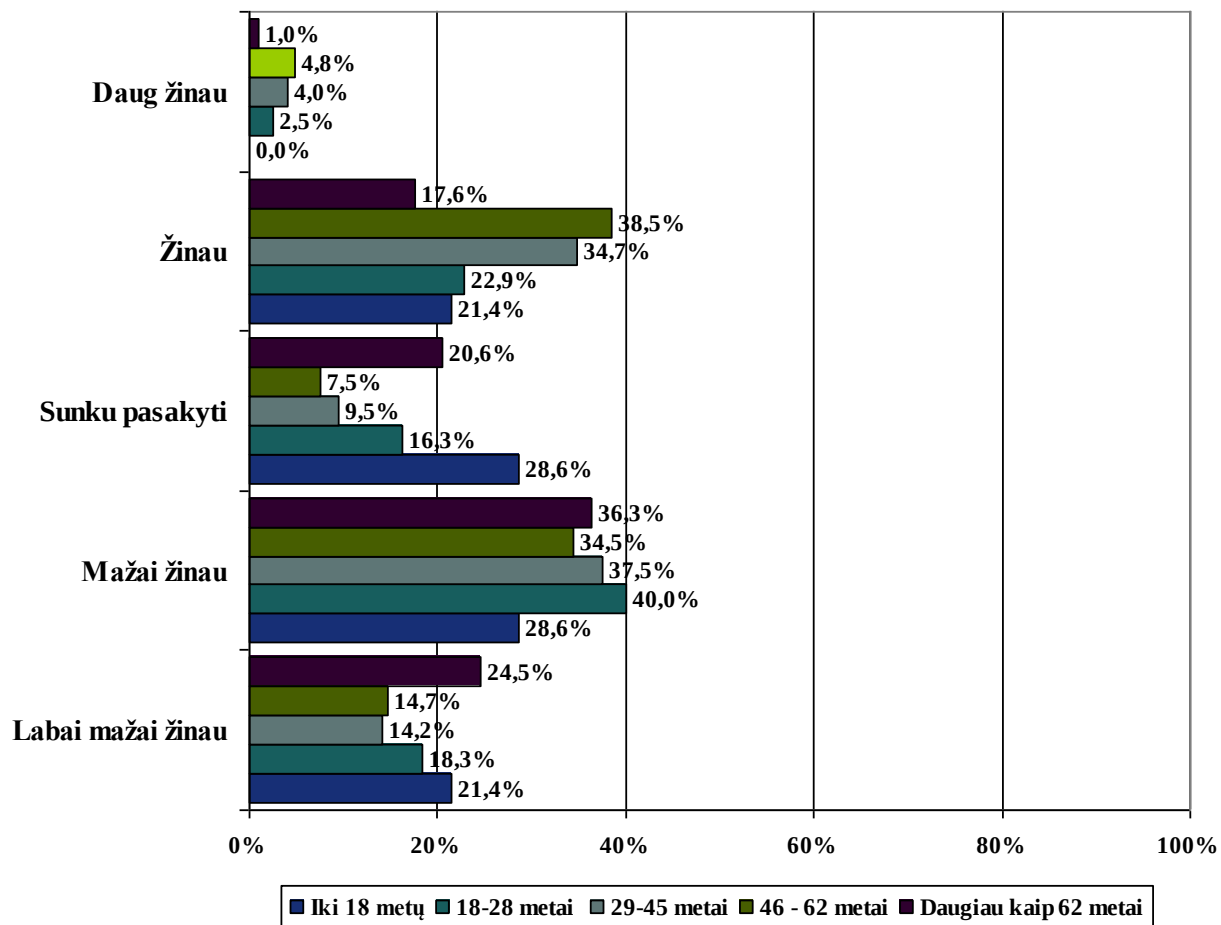
Mažiausią grėsmę, GMO keliamą aplinkai, mato respondentai, kurių amžius iki 18 metų. Didžiausią 29 – 62 metų respondentai, t.y. dirbingo amžiaus žmonės. Žinojimas apie GMO neigiamą poveikį aplinkai tiesiogiai priklauso nuo išsilavinimo lygio – kuo jis aukštesnis, tuo respondentai daugiau žino apie galimą GMO poveikį aplinkai. Dirbantys žmonės geriau žino apie galimai neigiamą GMO poveikį aplinkai.

59 pav. Kiek žino apie GMO keliamą neigiamą poveikį žmonių sveikatai?

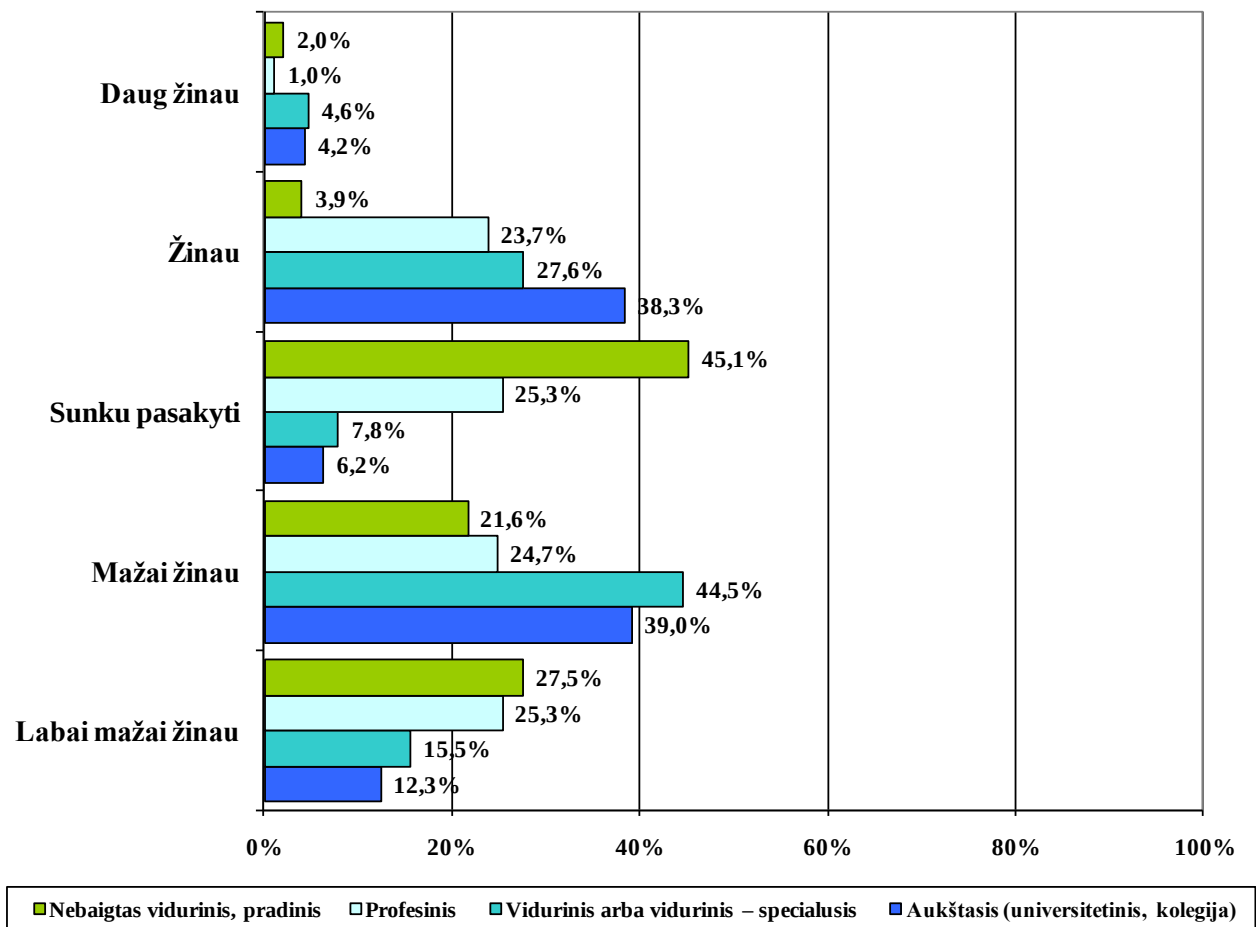

Vidutinis vertinimų balas - 2,7, t.y. artimas vertinimui „sunku pasakyti“. Tačiau taip atsakė tik 11,8 proc. respondentų. Dauguma respondentų susiskirstė į žinančius (31,3 proc.) ir mažai žinančius (37 proc.). Tai rodo, kad visuomenei nepakanka informacijos apie GMO grėsmę žmonių sveikatai. Nesant tikslios informacijos, gali atsirasti įvairūs tiesos ar mokslo duomenų neatitinkantys vertinimai. Kiek tai priklauso nuo demografinių faktorių – amžiaus, išsilavinimo, veiklos pobūdžio - iliustruoja žemiau pateikiami grafikai.

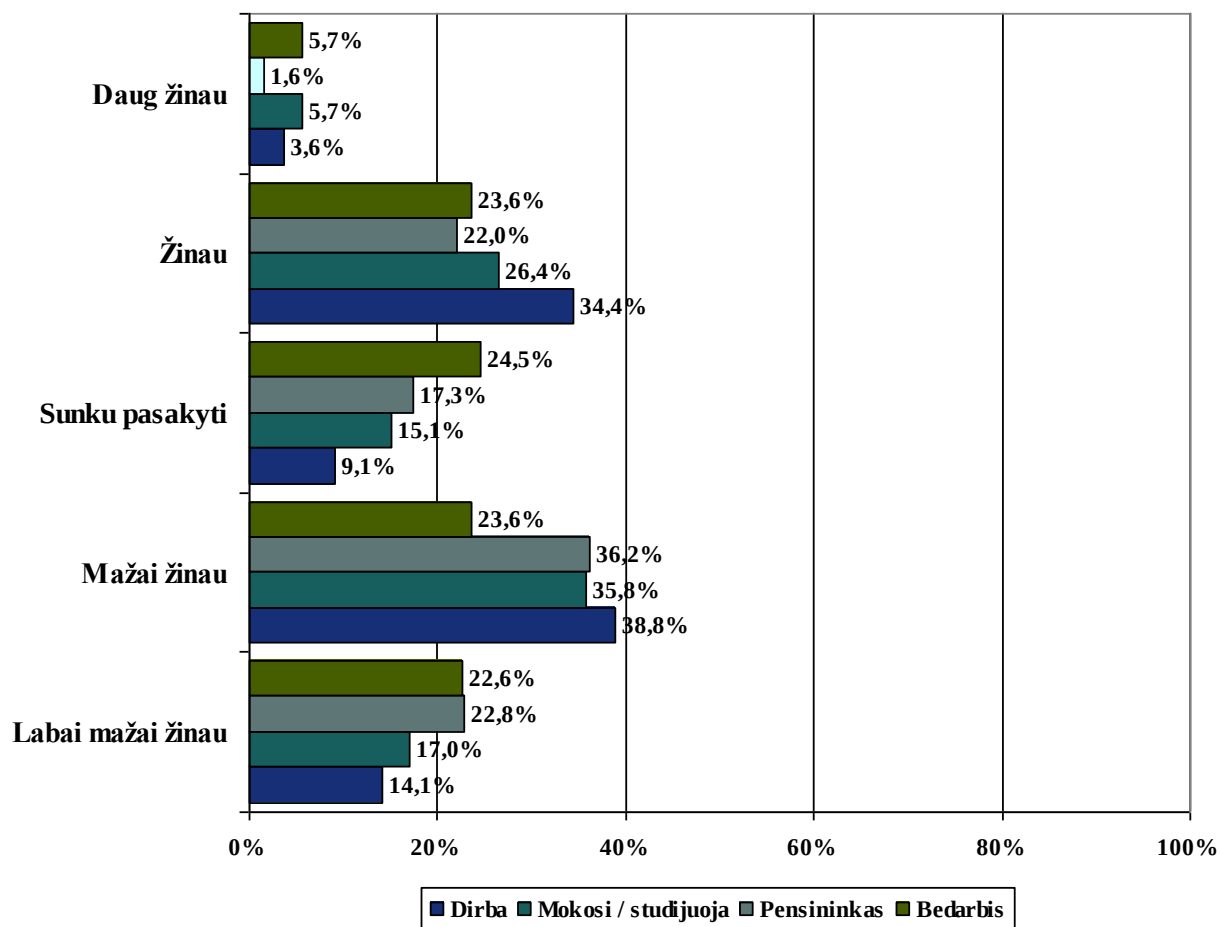
60 pav. GMO grėsmė žmonių sveikatai. Respondentų amžiaus kriterijus.

61 pav. GMO grėsmė žmonių sveikatai. Respondentų išsilavinimo kriterijus.

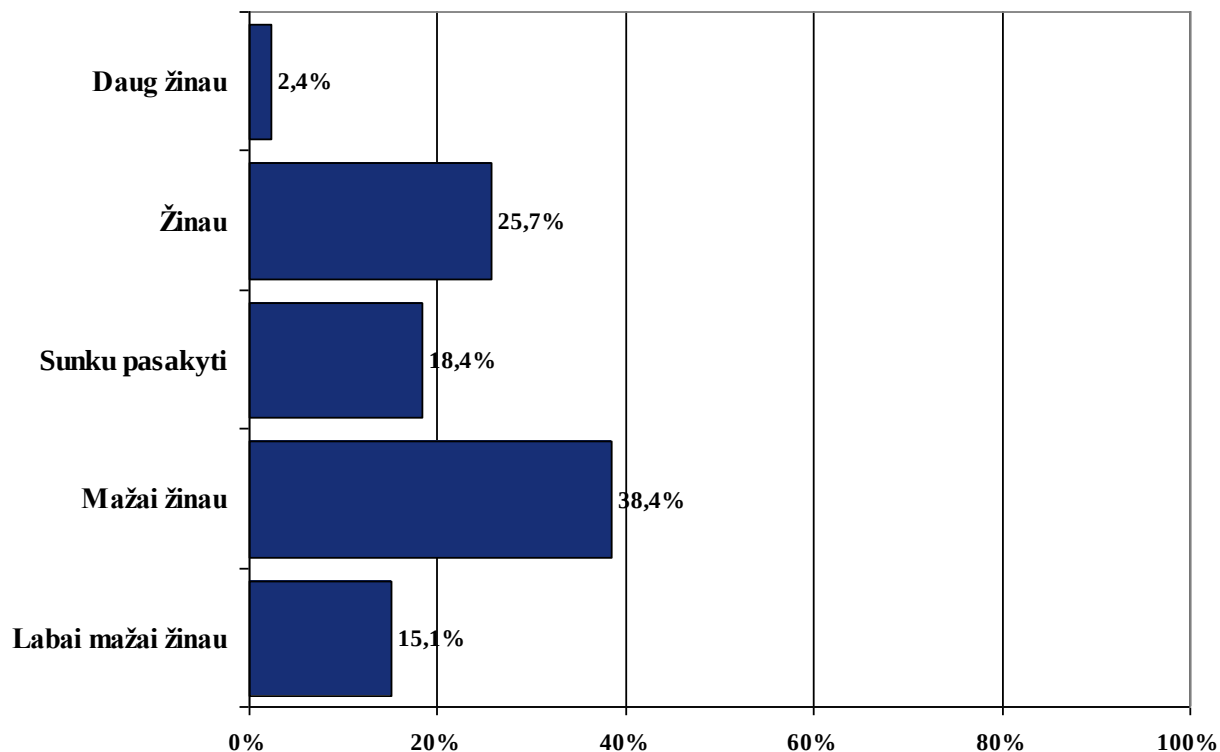

62 pav. GMO grėsmė žmonių sveikatai. Respondentų socialinio statuso kriterijus.

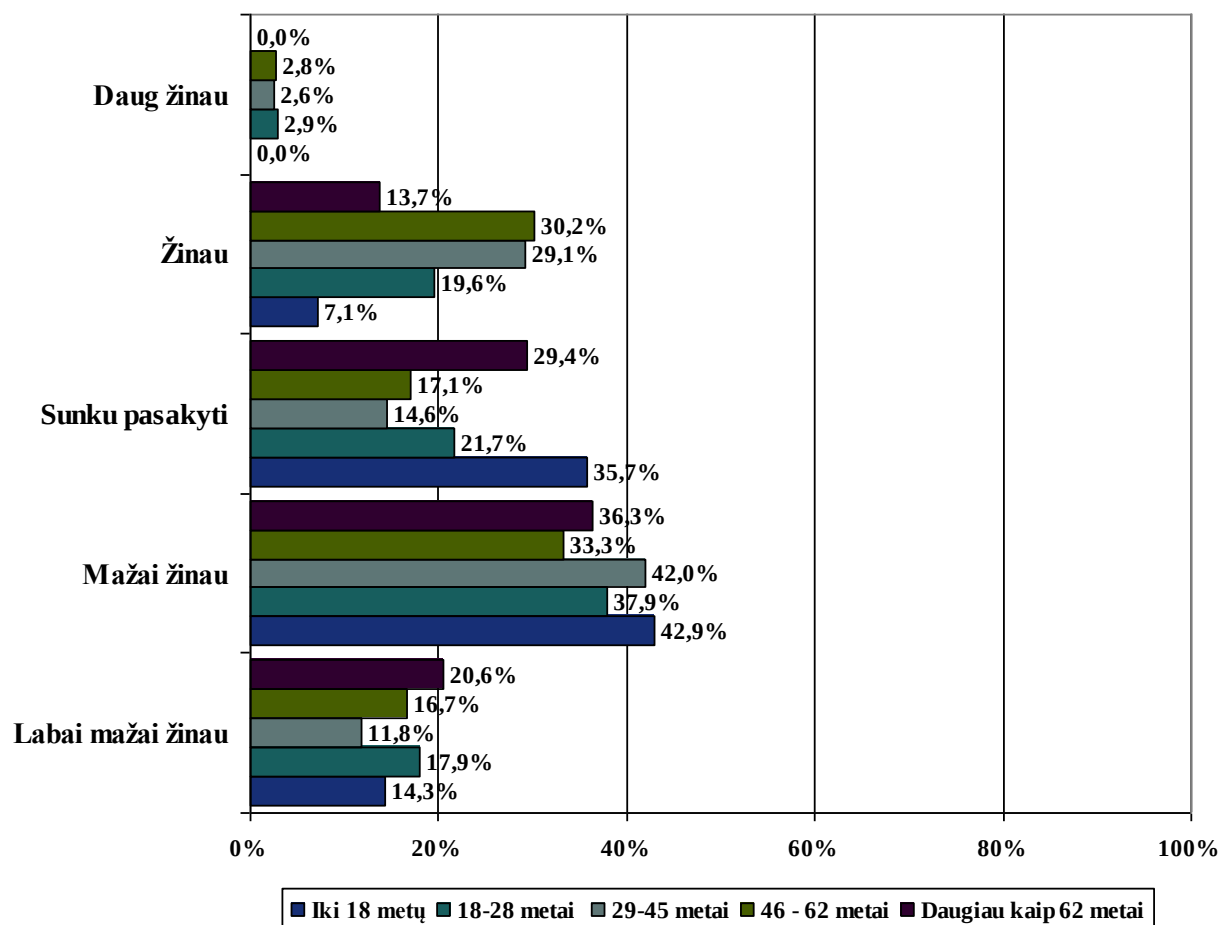
Geriausiai žinančiais apie GMO keliamą neigiamą poveikį žmonių sveikatai save laiko dirbantys respondentai, kurių amžius 29 – 62 metai, išsilavinimas – aukštasis.

63 pav. Kiek žino apie GMO naudą žemės ūkiui ir mitybos resursų užtikrinimui?

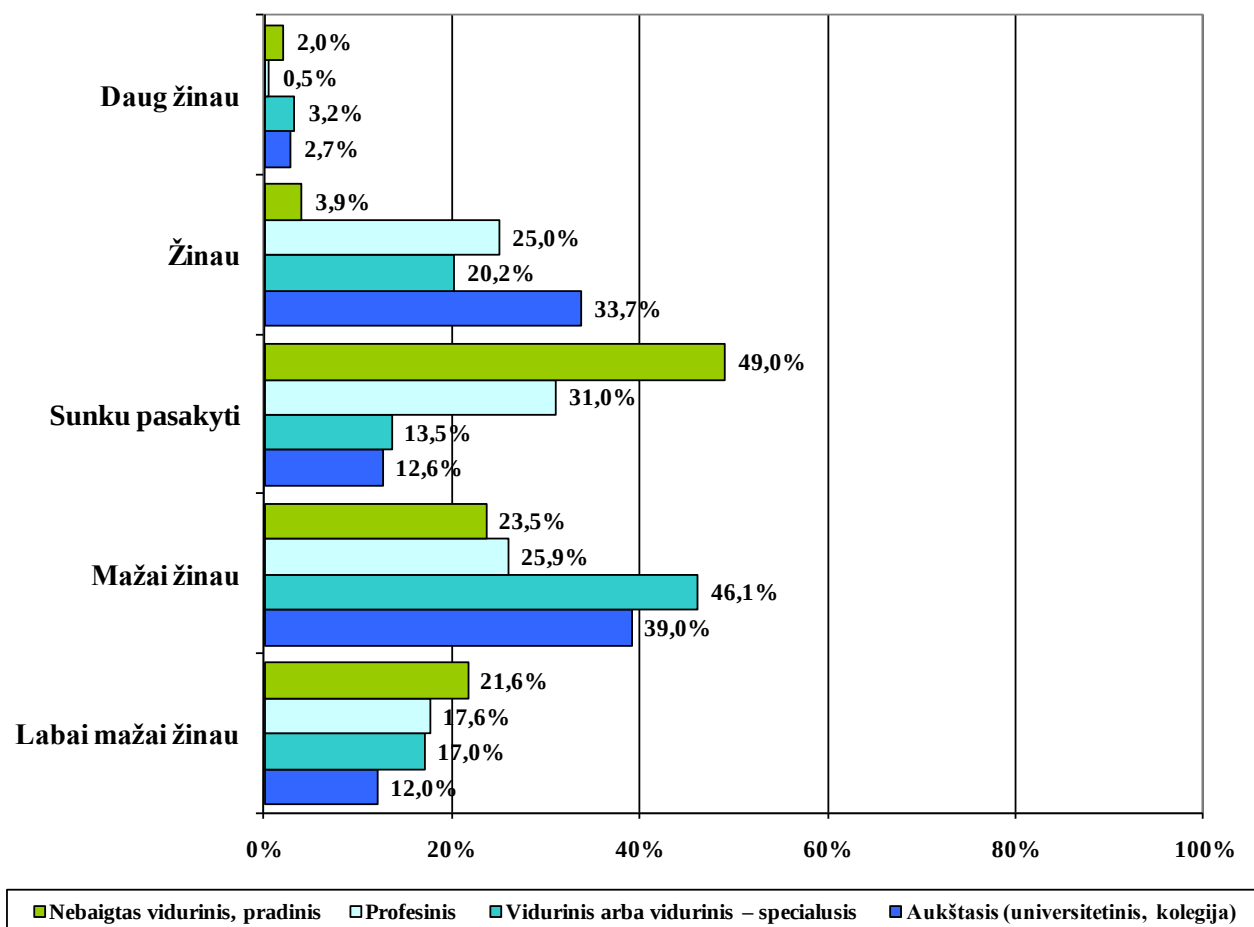

Vidutinis vertinimų balas – 2,6, t.y. tarp „mažai žinau“ ir „sunku pasakyti“. Tai rodo ir atsakymų pasiskirstymo grafikas (38,4 proc. atsakė „mažai žinau“, 18,4 proc. – „sunku pasakyti“). Daugiau kaip ketvirtadalis respondentų (iš viso 28,1 proc.) nurodė, kad žino arba daug žino apie GMO naudą žemės ūkiui ir mitybos resursų užtikrinimui. Kiek tai priklauso nuo demografinių faktorių – amžiaus, išsilavinimo, veiklos pobūdžio – iliustruoja žemiau pateikiami grafikai.

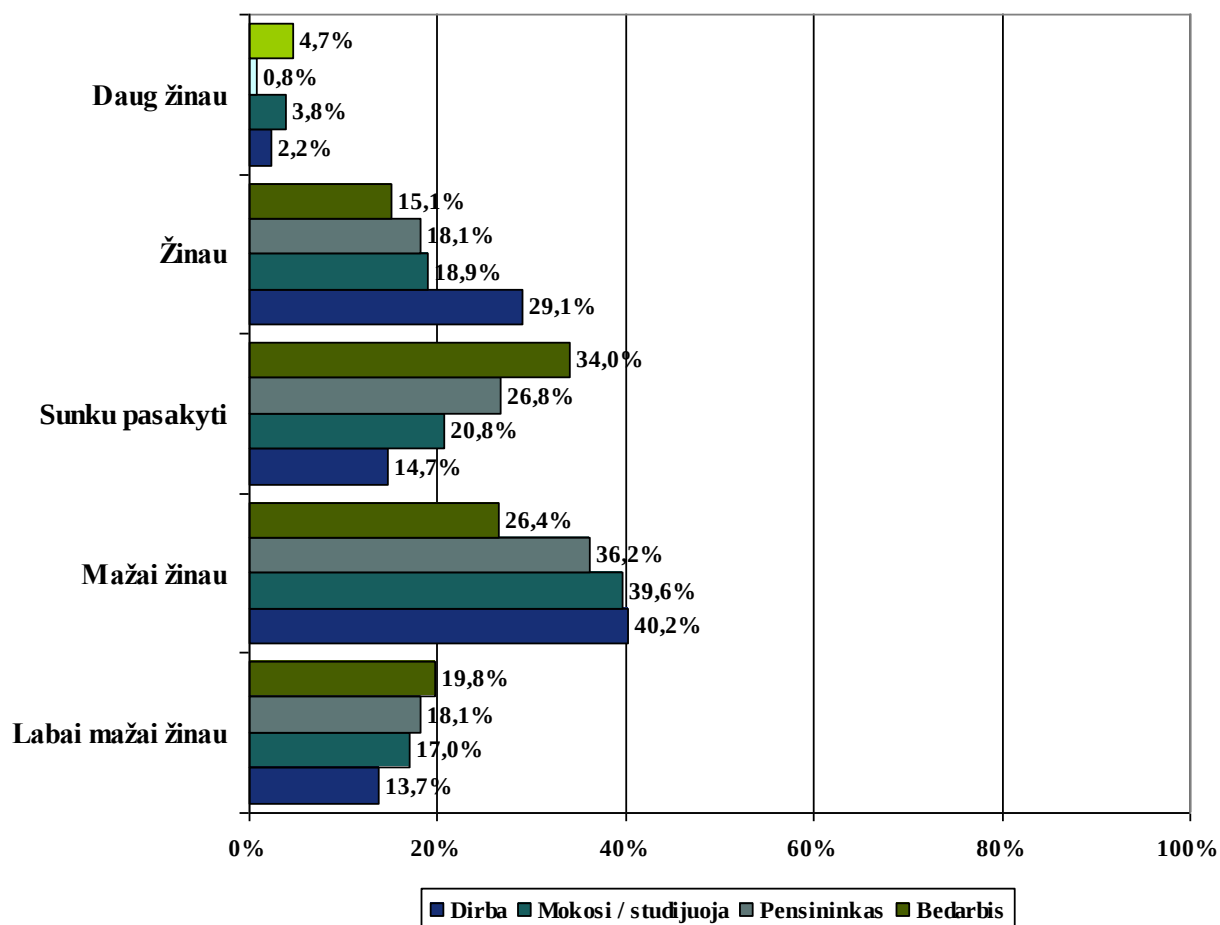
64 pav. GMO nauda žemės ūkiui. Mitybos resursų užtikrinimas naudojant GMO. Respondentų amžiaus kriterijus.

65 pav. GMO nauda žemės ūkiui. Mitybos resursų užtikrinimas naudojant GMO. Respondentų išsilavinimo kriterijus.

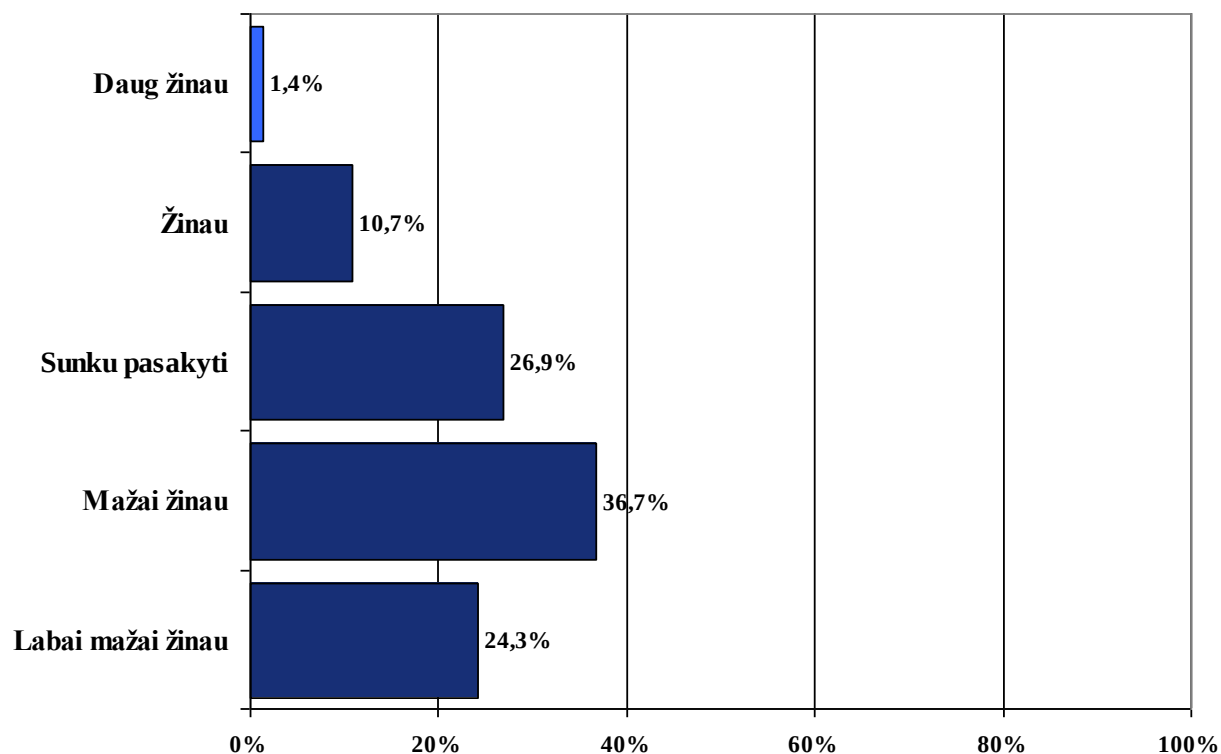

66 pav. GMO nauda žemės ūkiui. Mitybos resursų užtikrinimas naudojant GMO. Respondentų socialinio statuso kriterijus.

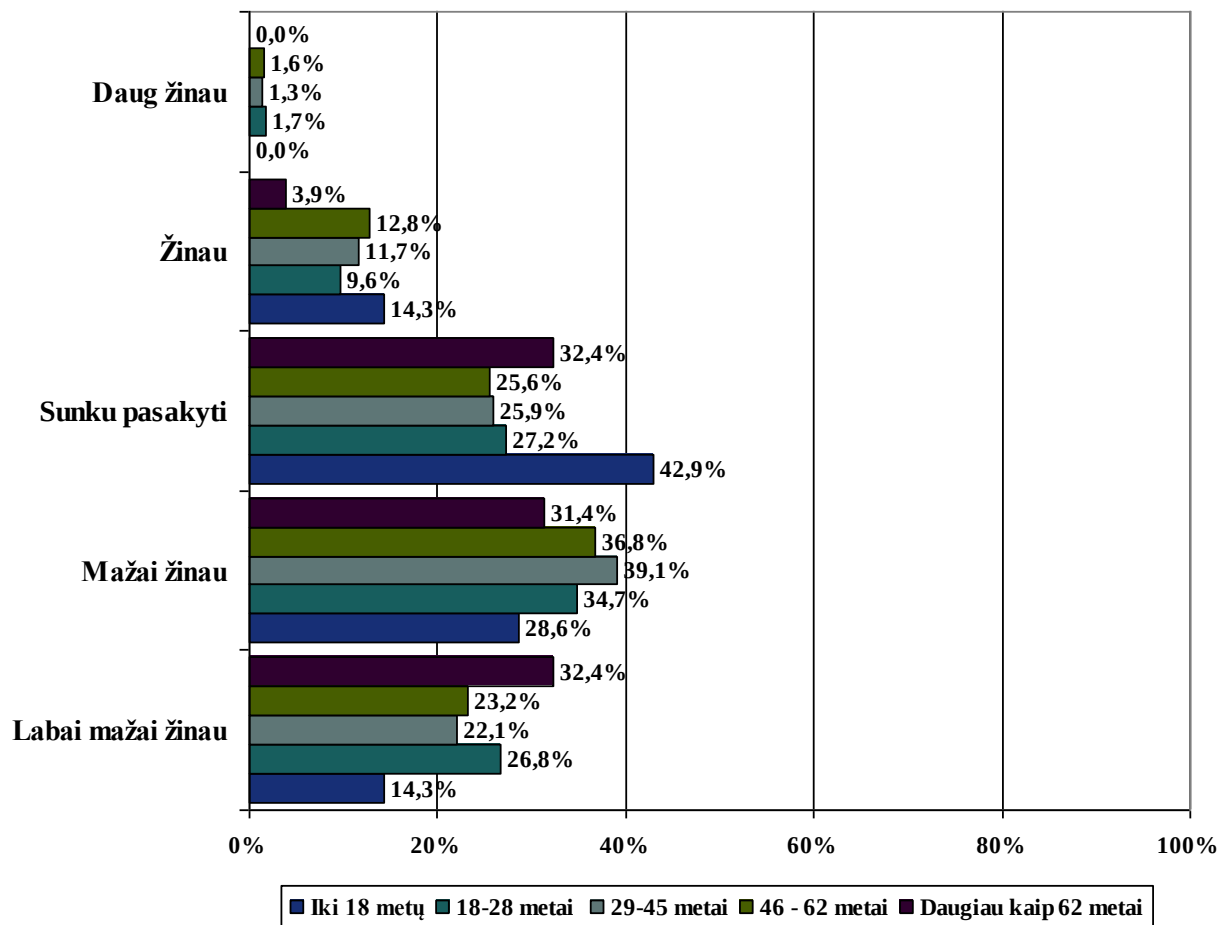
Nepakankamai apie GMO naudą žemės ūkiui ir naudojimą mitybos resursams užtikrinti žino jauni iki 18 metų respondentai, turintys nebaigtą vidurinę arba pradinę išsilavinimą. Kiek labiau informuoti yra dirbantys respondentai (29,1 proc.).

67 pav. Kiek žino apie GMO galimą naudą aplinkai?

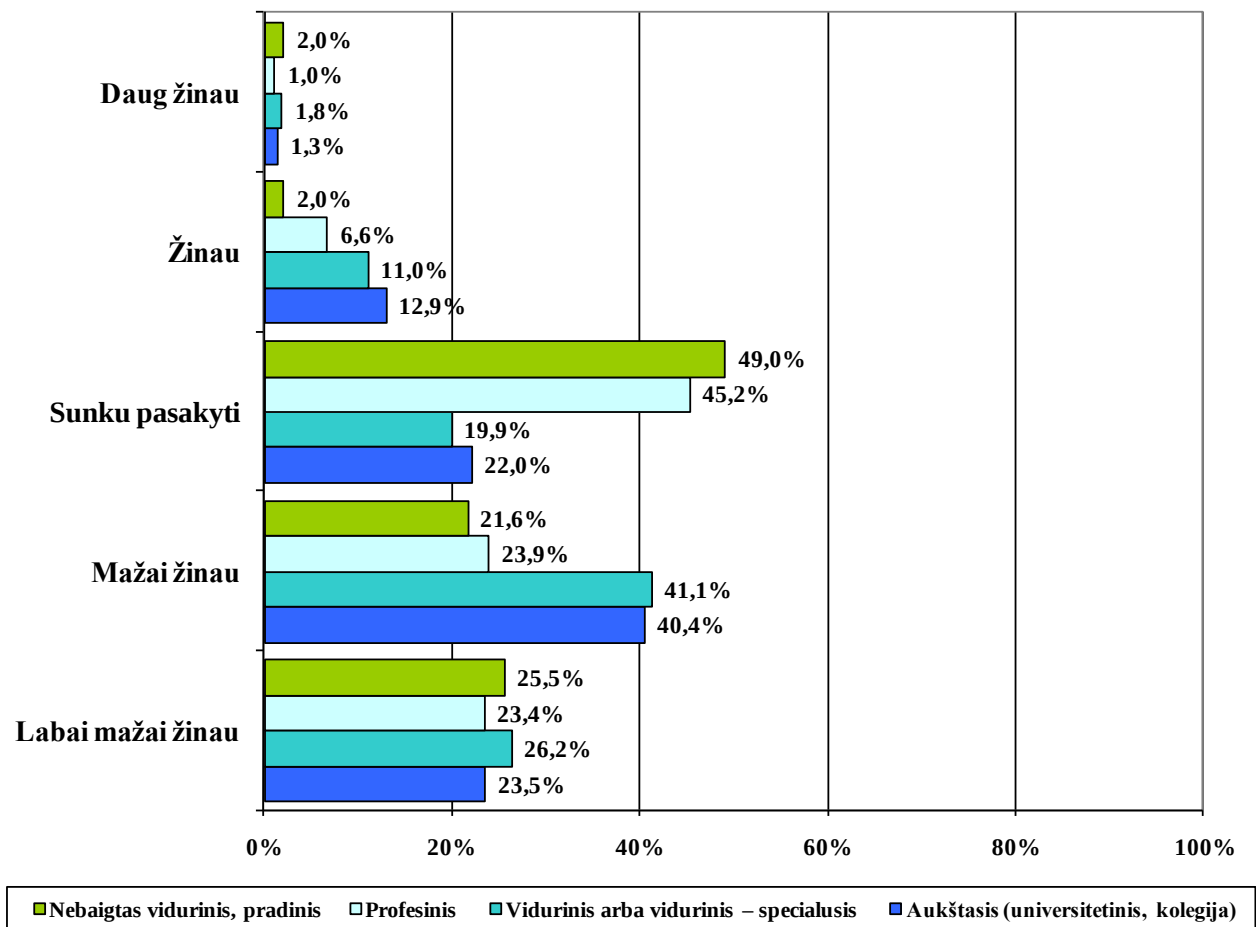

Vidutinis vertinimų balas – 2,3, t.y. artimas vertinimui „mažai žinau“. Tokį vertinimą patvirtina ir duomenų išsibarstymas, pateikiamas 67 pav. Kiek tai priklauso nuo demografinių faktorių – amžiaus, išsilavinimo, veiklos pobūdžio - iliustruoja žemiau pateikiami grafikai.

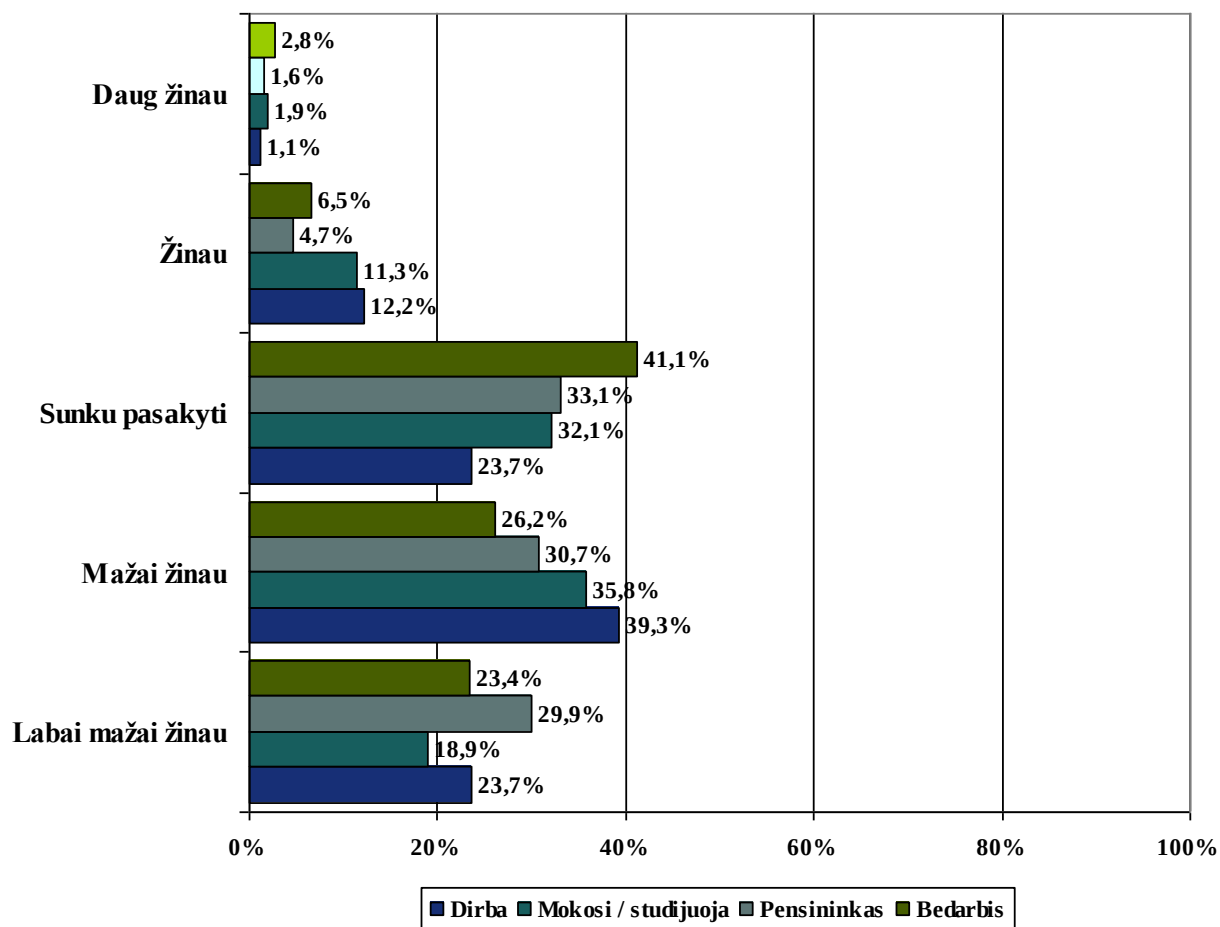
68 pav. GMO galima nauda aplinkai. Respondentų amžiaus kriterijus.

69 pav. GMO galima nauda aplinkai. Respondentų išsilavinimo kriterijus.

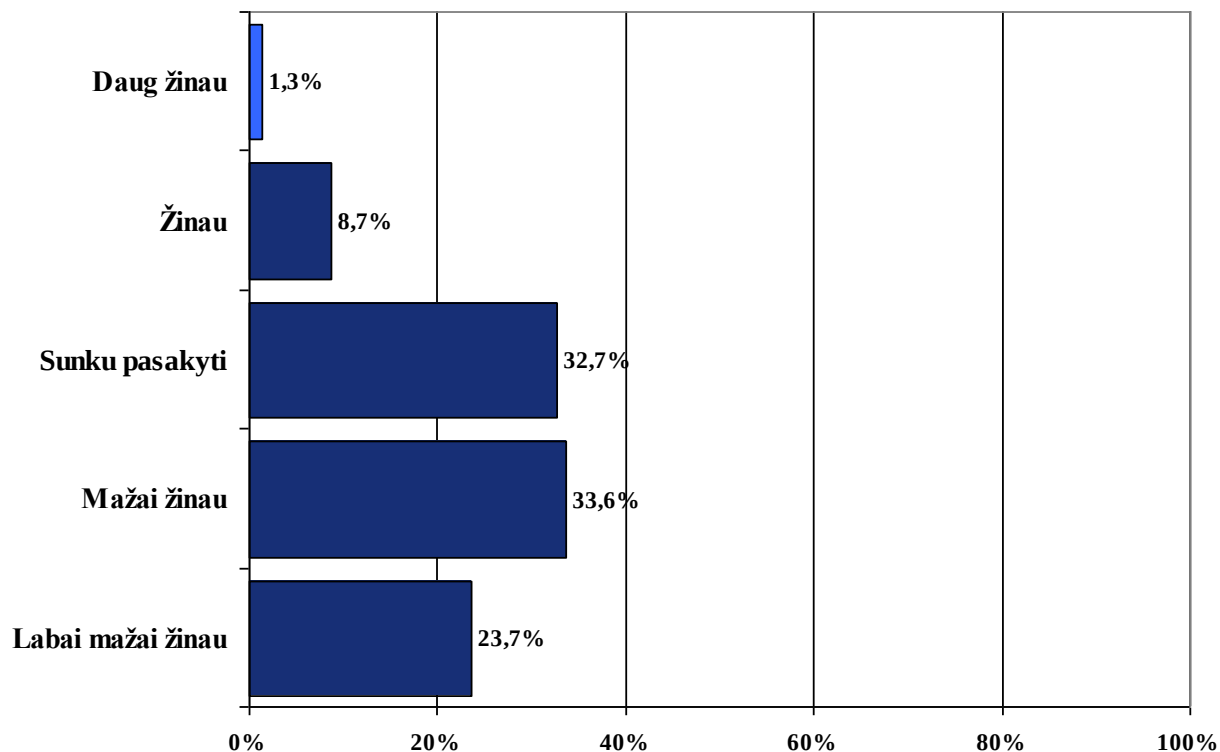

70 pav. GMO galima nauda aplinkai. Respondentų socialinio statuso kriterijus.

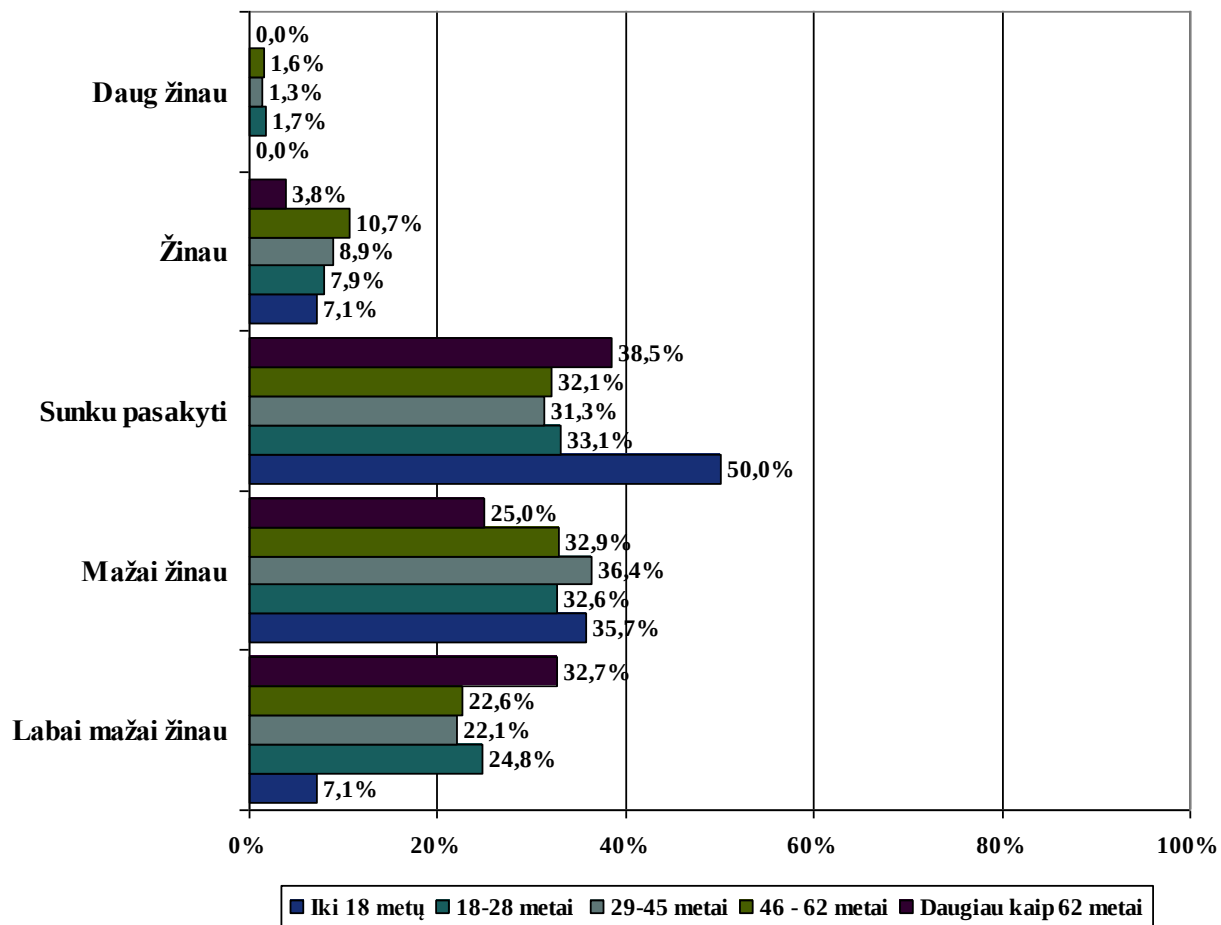
Savo žiniomis apie GMO galimą naudą aplinkai abejoja didelė dalis (42,9 proc.) respondentų, kurių amžius iki 18 metų, kurių išsilavinimas profesinis (45,2 proc.) arba nebaigtas vidurinis ar net pradinis, taip pat bedarbiai. Kitų respondentų šios srities žinios taip pat nepakankamos.

71 pav. Kiek žino apie GMO naudą sveikatos apsaugai?

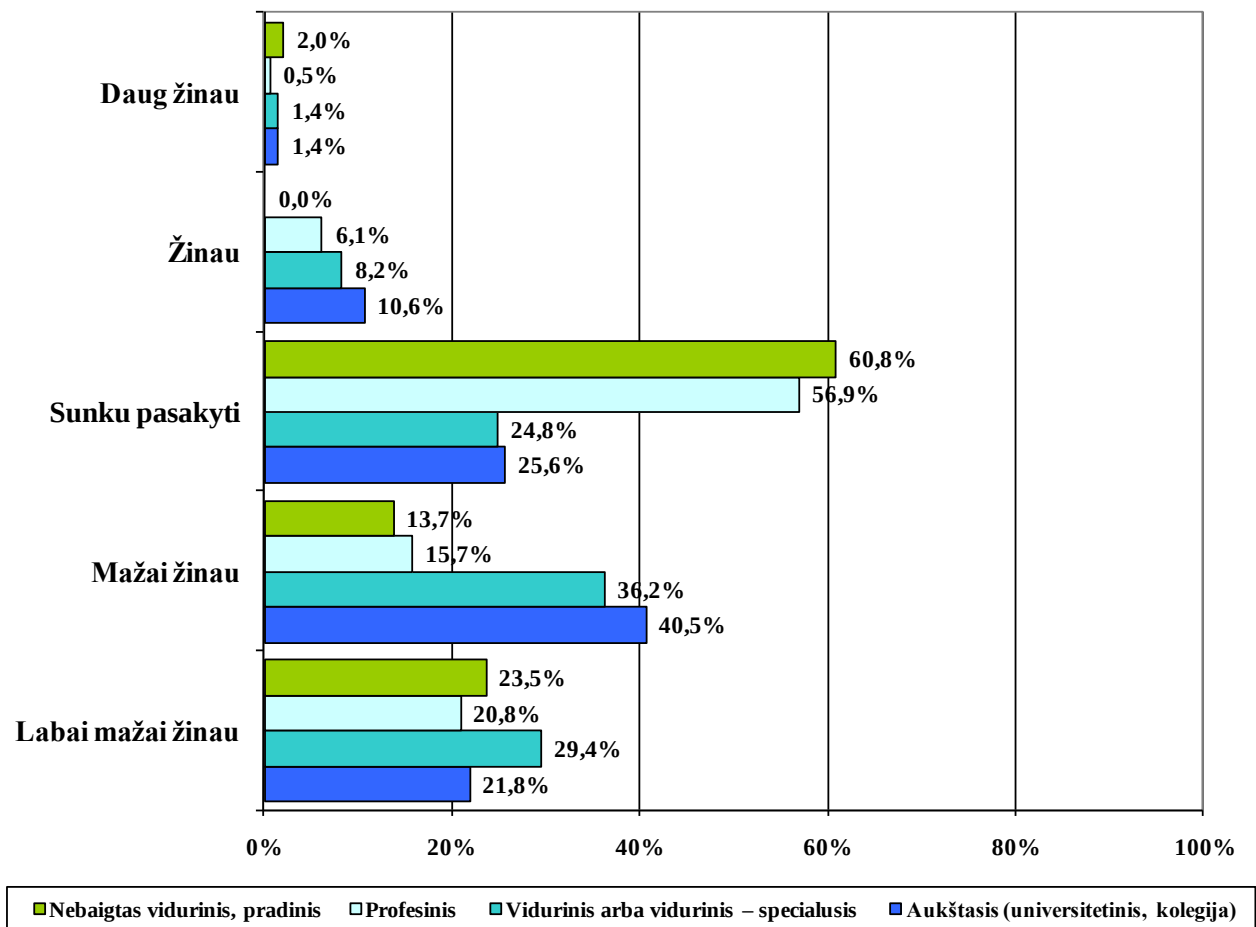

32,7 proc. respondentų atsakymų yra „sunku pasakyti“, 33,6 proc. – „mažai žinau“, 23,7 proc. – „labai mažai žinau“. Vidutinis vertinimo balas – 2,3. Bendra išvada – didžioji dalis respondentų nepakankamai žino apie GMO naudą sveikatos apsaugai. Kiek tai priklauso nuo demografinių faktorių – amžiaus, išsilavinimo, veiklos pobūdžio - iliustruoja žemiau pateikiami grafikai.

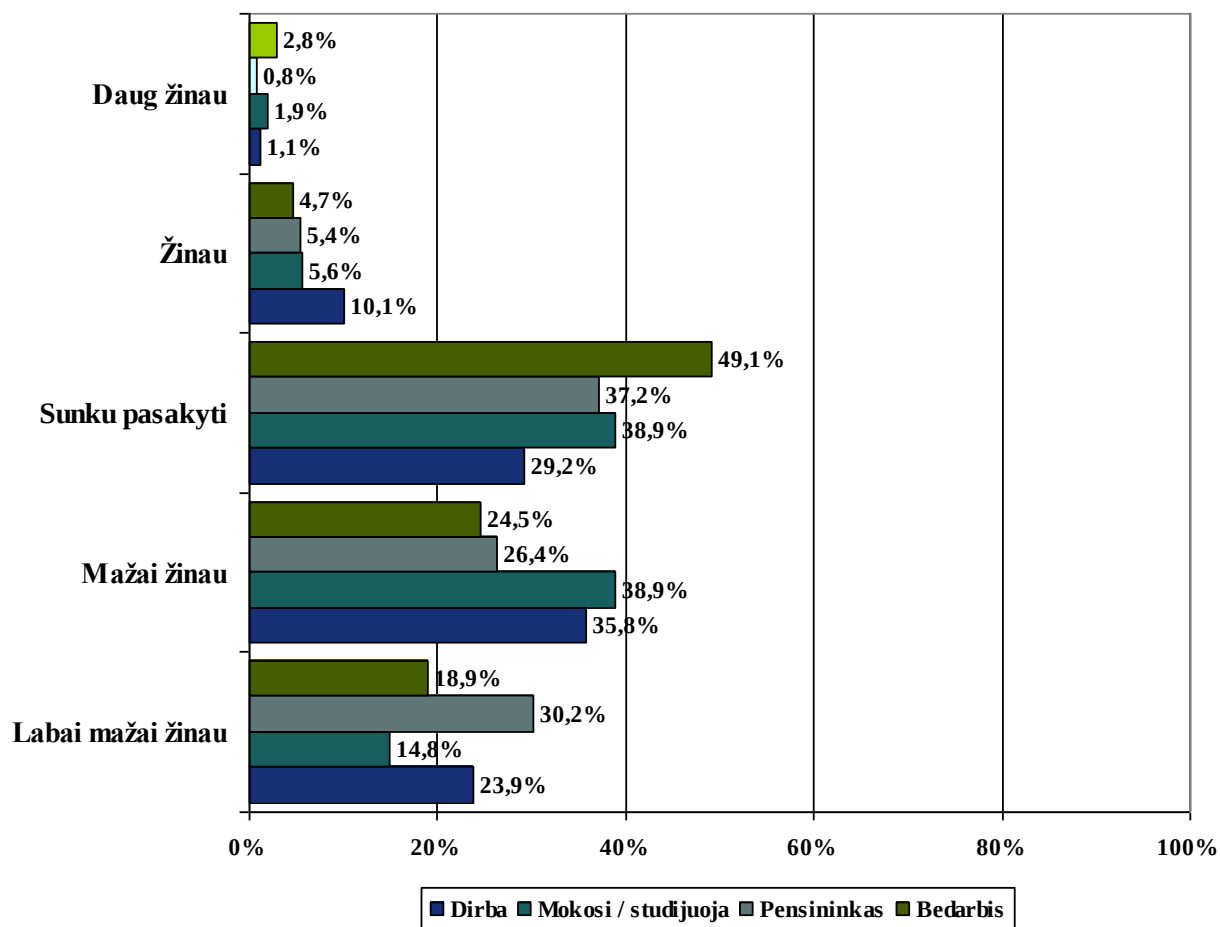
72 pav. GMO nauda sveikatos apsaugai. Respondentų amžiaus kriterijus.

73 pav. GMO nauda sveikatos apsaugai. Respondentų išsilavinimo kriterijus.

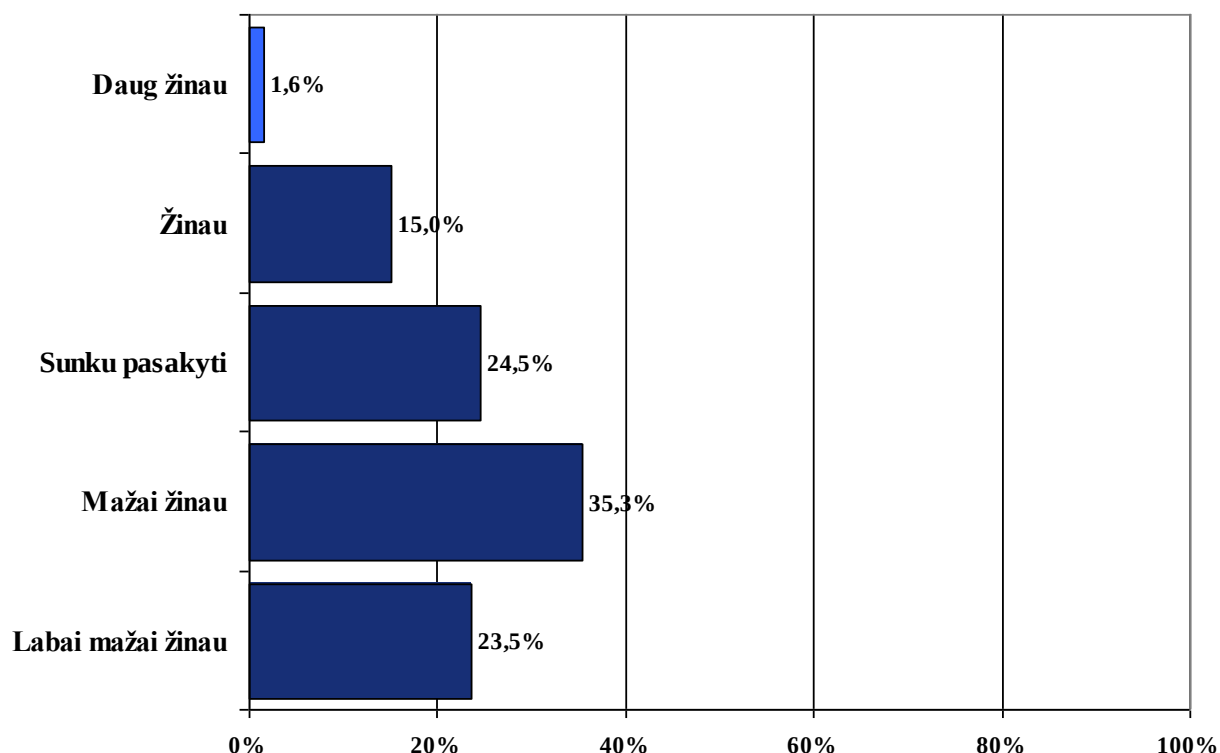

74 pav. GMO nauda sveikatos apsaugai. Respondentų socialinio statuso kriterijus.

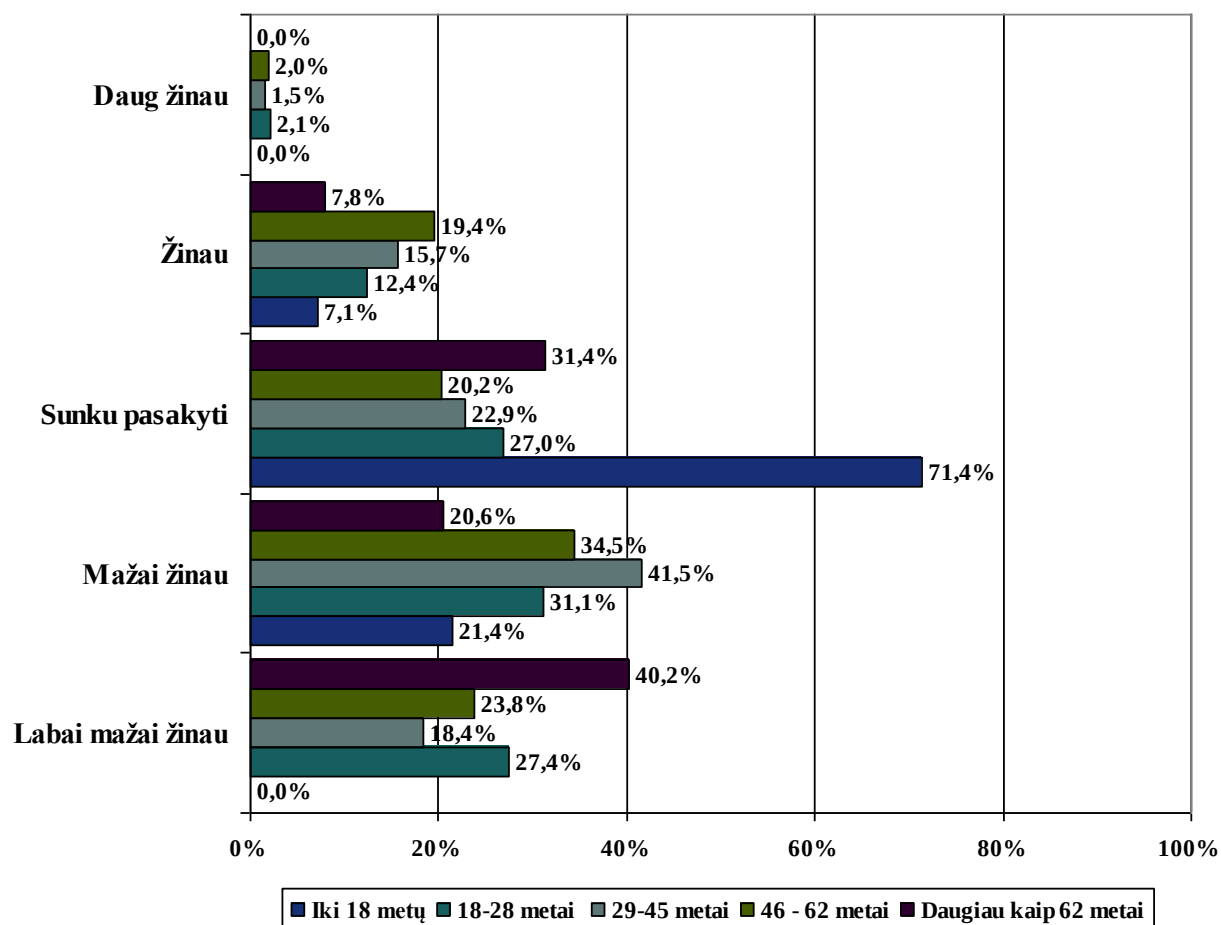
Labiausiai savo žiniomis abejoja respondentai, kurių amžius iki 18 metų, išsilavinimas - profesinis arba nebaigtas vidurinis, taip pat bedarbiai.

75 pav. Kiek žino apie genetiškai modifikuotų augalų sambūvį su kitais maistui naudojamais augalais?

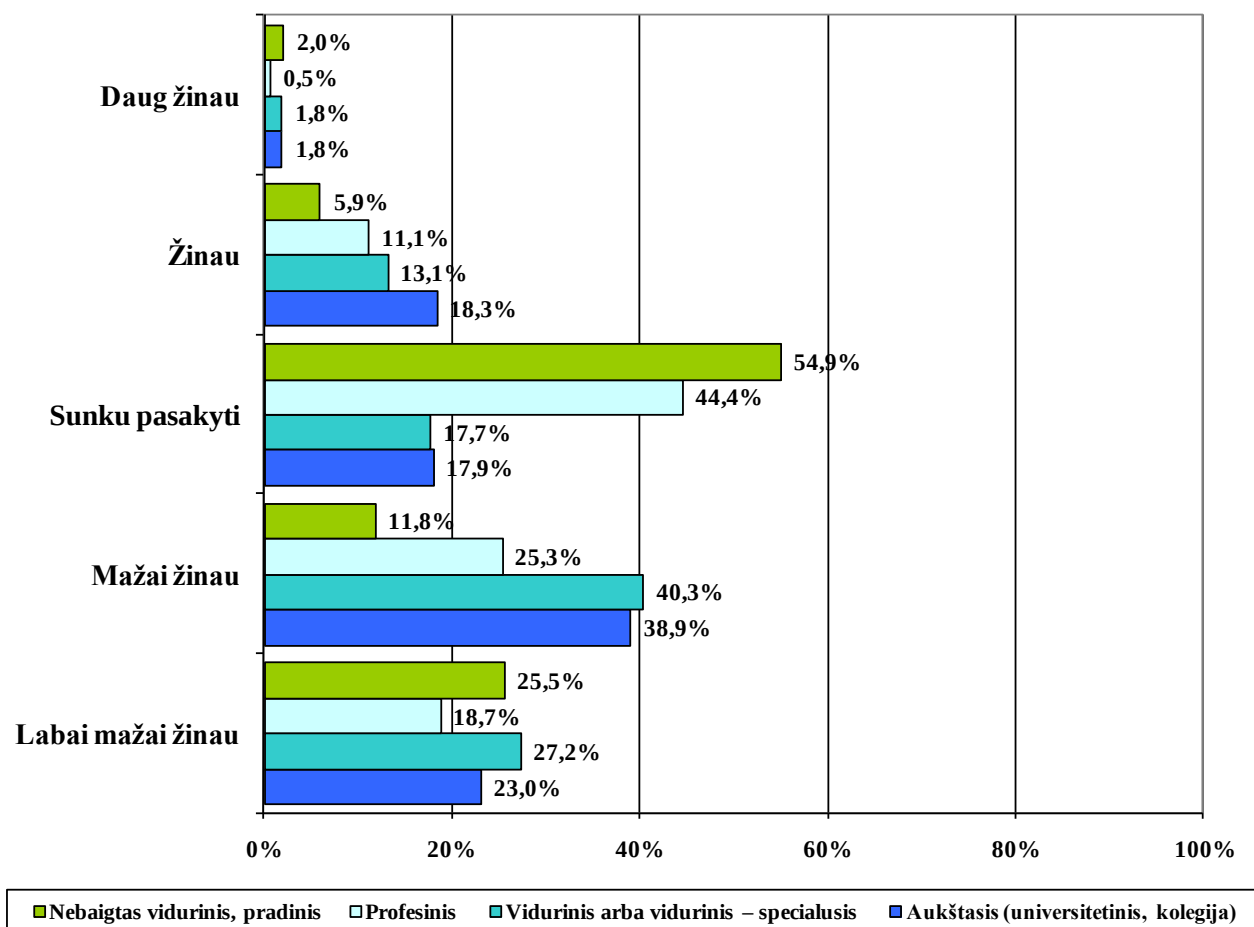

Vidutinis vertinimų balas – 2,4, t.y. artimas vertinimui „mažai žinau“. Taip atsakė 35,3 proc. respondentų, 23,5 proc. atsakė „labai mažai žinau“, 24,5 proc. susilaikė nuo vertinimų. Bendra išvada – visuomenė mažai žino apie genetiškai modifikuotų augalų sąveiką su kitais maistui naudojamais augalais. Kiek tai priklauso nuo demografinių faktorių – amžiaus, išsilavinimo, veiklos pobūdžio - iliustruoja žemiau pateikiami grafikai.

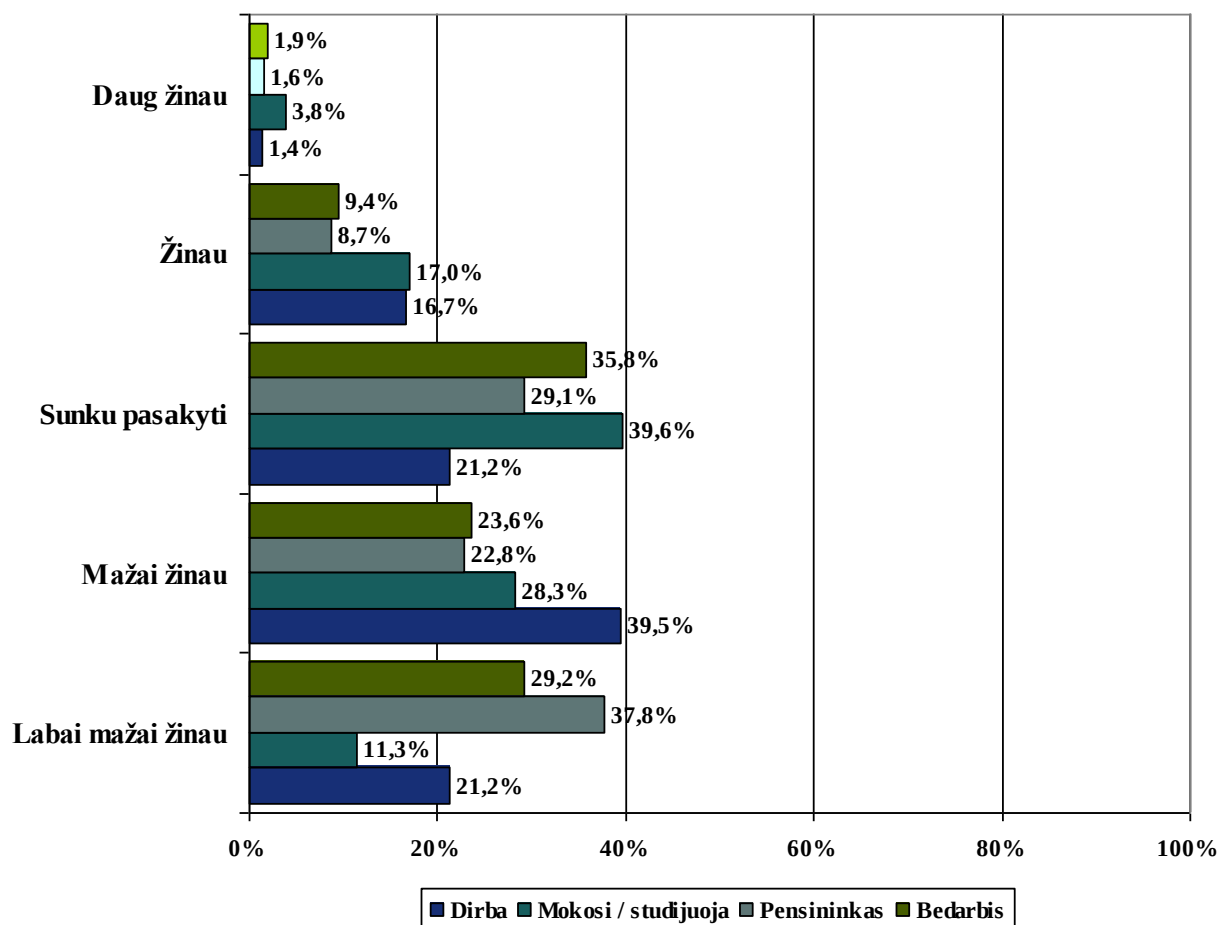
76 pav. Genetiškai modifikuotų augalų sambūvis su kitais maistui naudojamais augalais.
Respondentų amžiaus kriterijus.

77 pav. Genetiškai modifikuotų augalų sambūvis su kitais maistui naudojamais augalais. Respondentų išsilavinimo kriterijus.

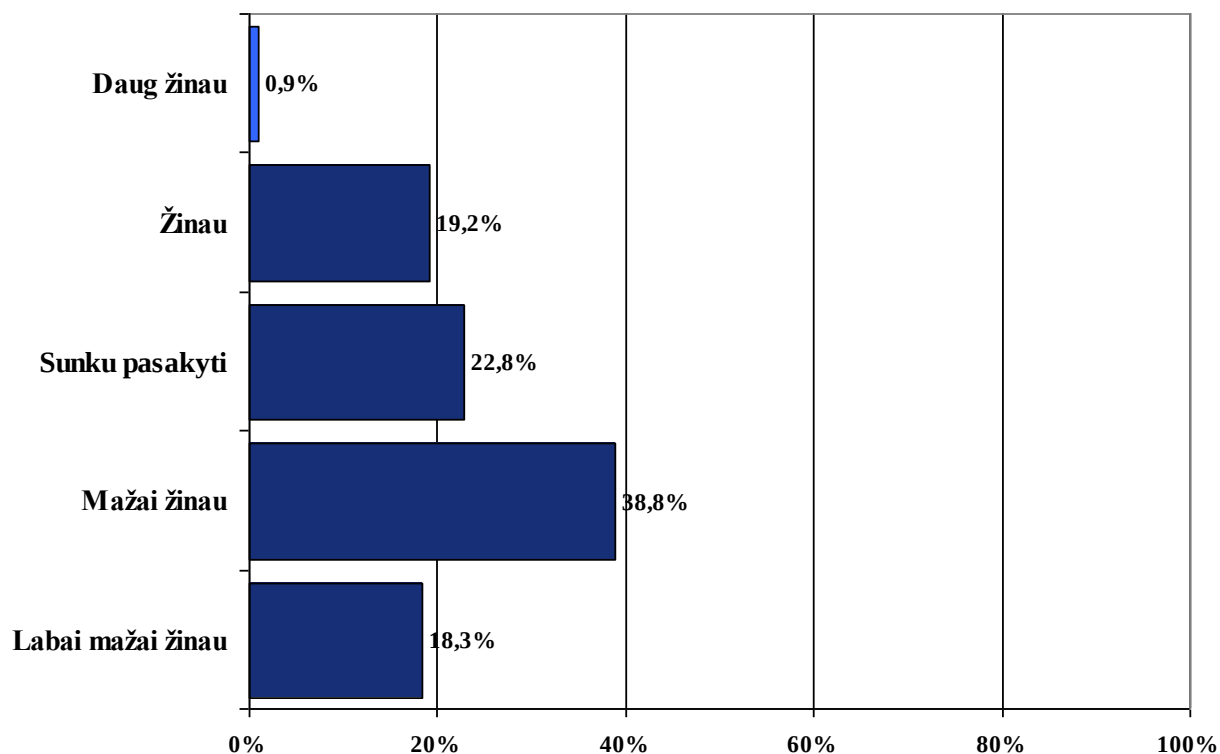

78 pav. Genetiškai modifikuotų augalų sambūvis su kitais maistui naudojamais augalais. Respondentų socialinio statuso kriterijus.

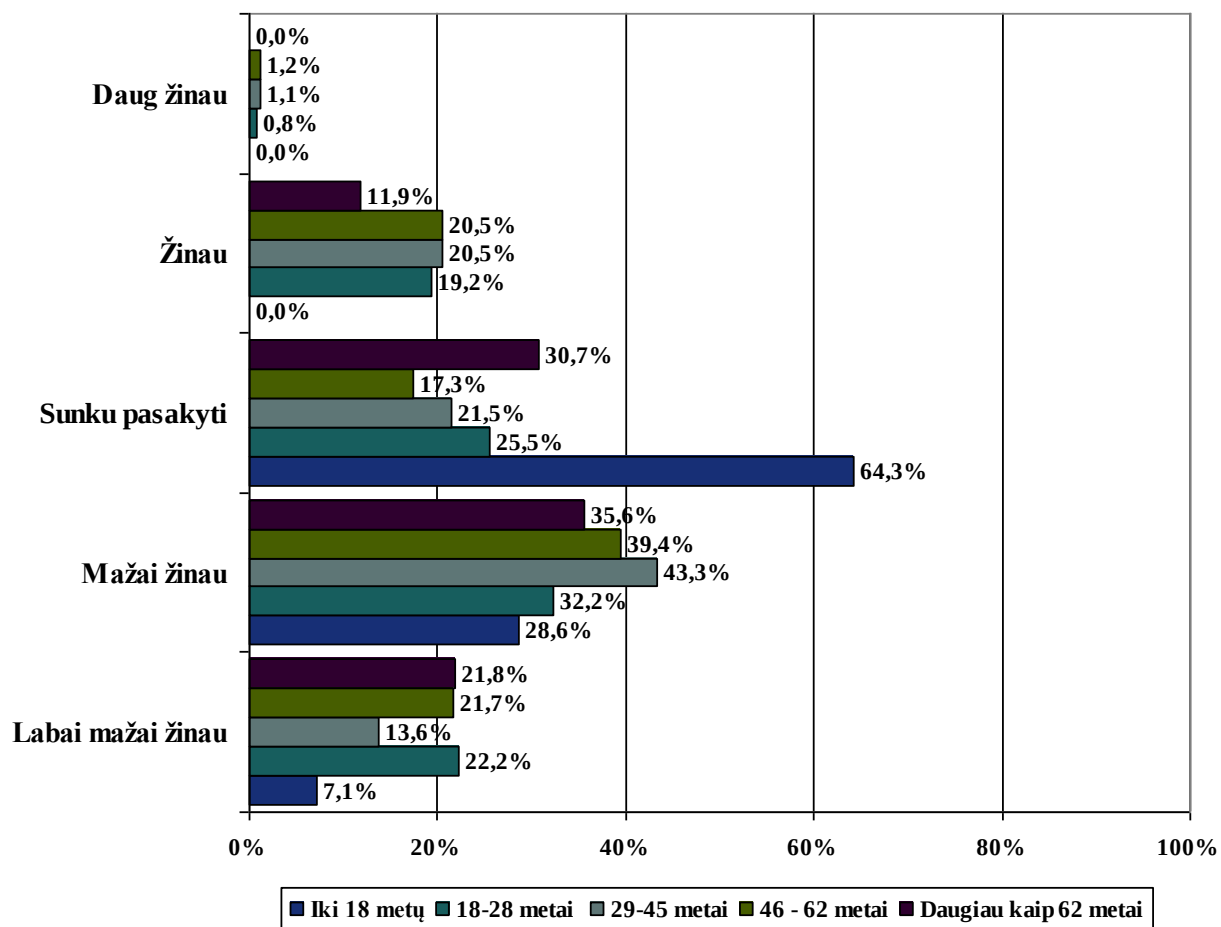
Savo žiniomis apie genetiškai modifikuotų augalų sambūvį su kitais maistui naudojamais augalais abejoja net 71,4 proc. respondentų, kurių amžius iki 18 metų, atitinkamai 54,9 proc. ir 44,4 proc. mažesnę nei vidurinis ir profesinį išsilavinimą turinčių respondentų.

79 pav. Kiek žino apie GMO ženklimą?

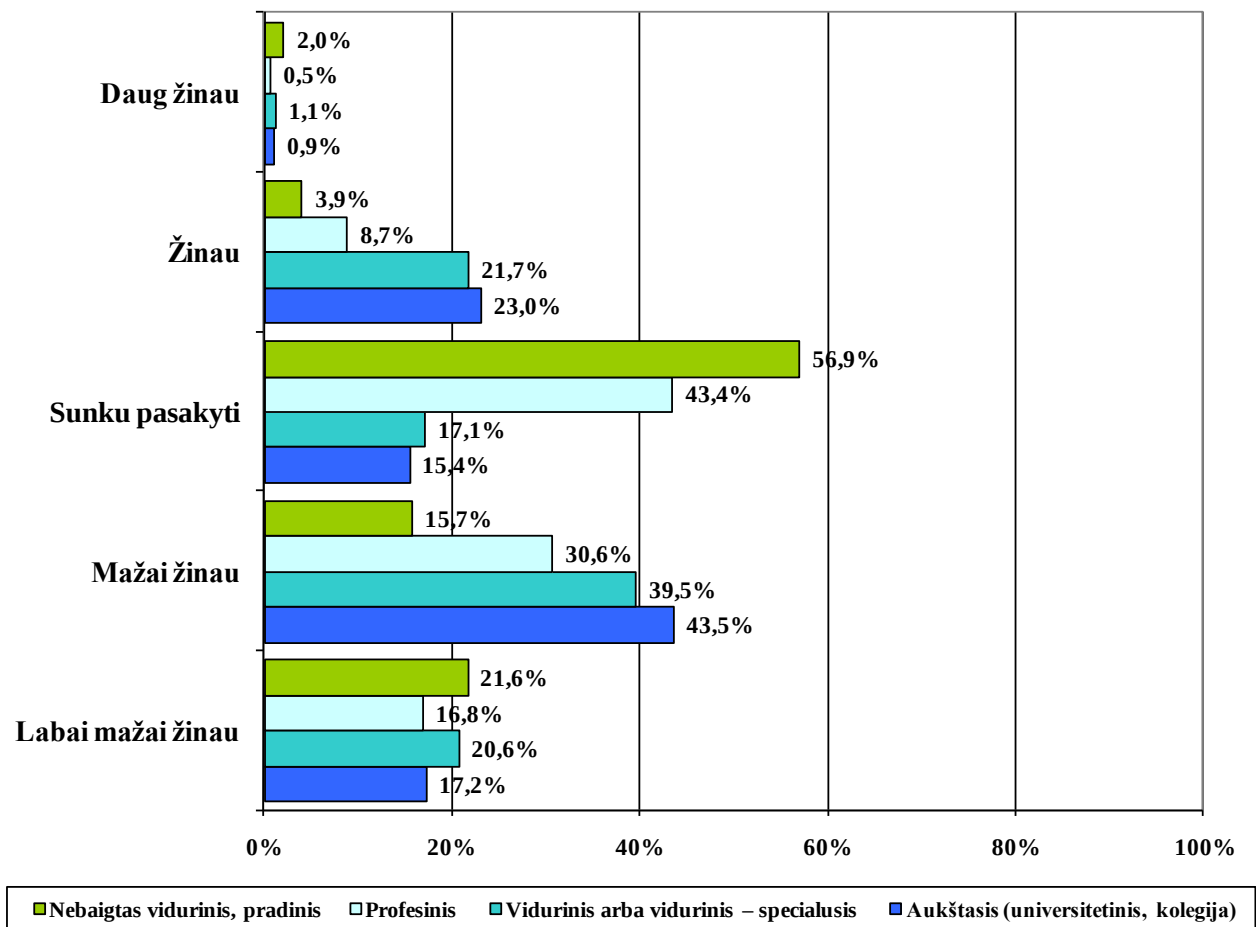

Respondentų žinios apie GMO ženklimą taip pat nepakankamos – 38,8 proc. save vertina kaip mažai žinančius, 18,3 proc. – labai mažai žinančius, 22,8 proc. – susilaiko nuo vertinimų. Vertinimų vidurkis – 2,5 balo, t.y. tarp „mažai žinau“ ir „sunku pasakyti“. Kiek tai priklauso nuo demografinių faktorių – amžiaus, išsilavinimo, veiklos pobūdžio - iliustruoja žemiau pateikiami grafikai.

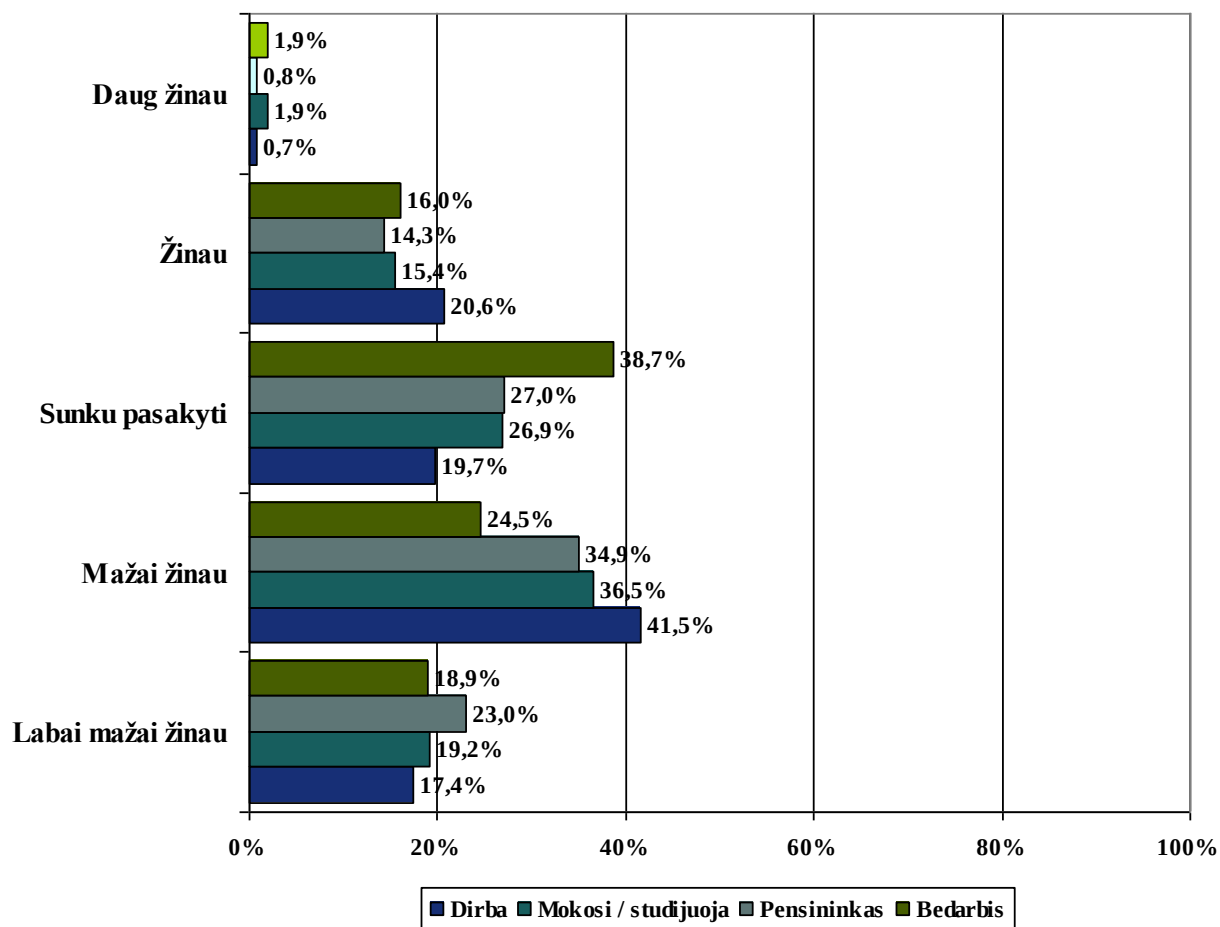
80 pav. GMO ženklvinimas. Respondentų amžiaus kriterijus.

81 pav. GMO ženklvinimas. Respondentų išsilavinimo kriterijus.

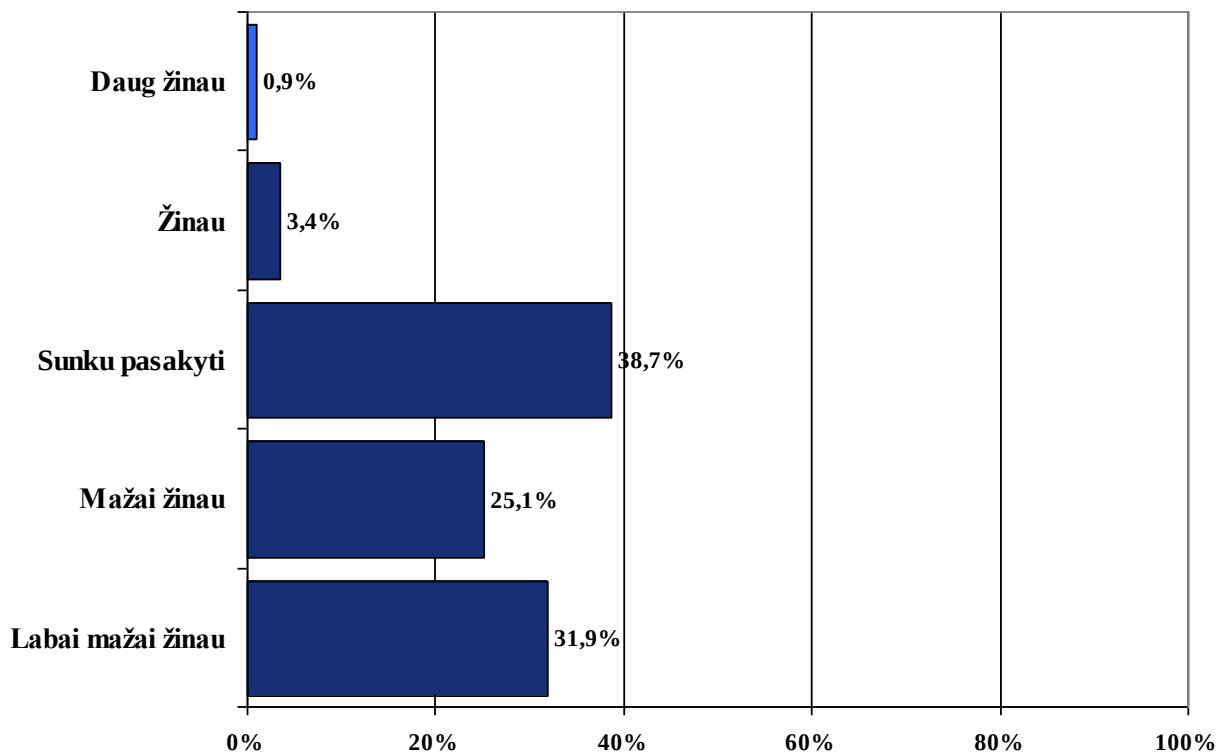

82 pav. GMO ženklvinimas. Respondentų socialinio statuso kriterijus.

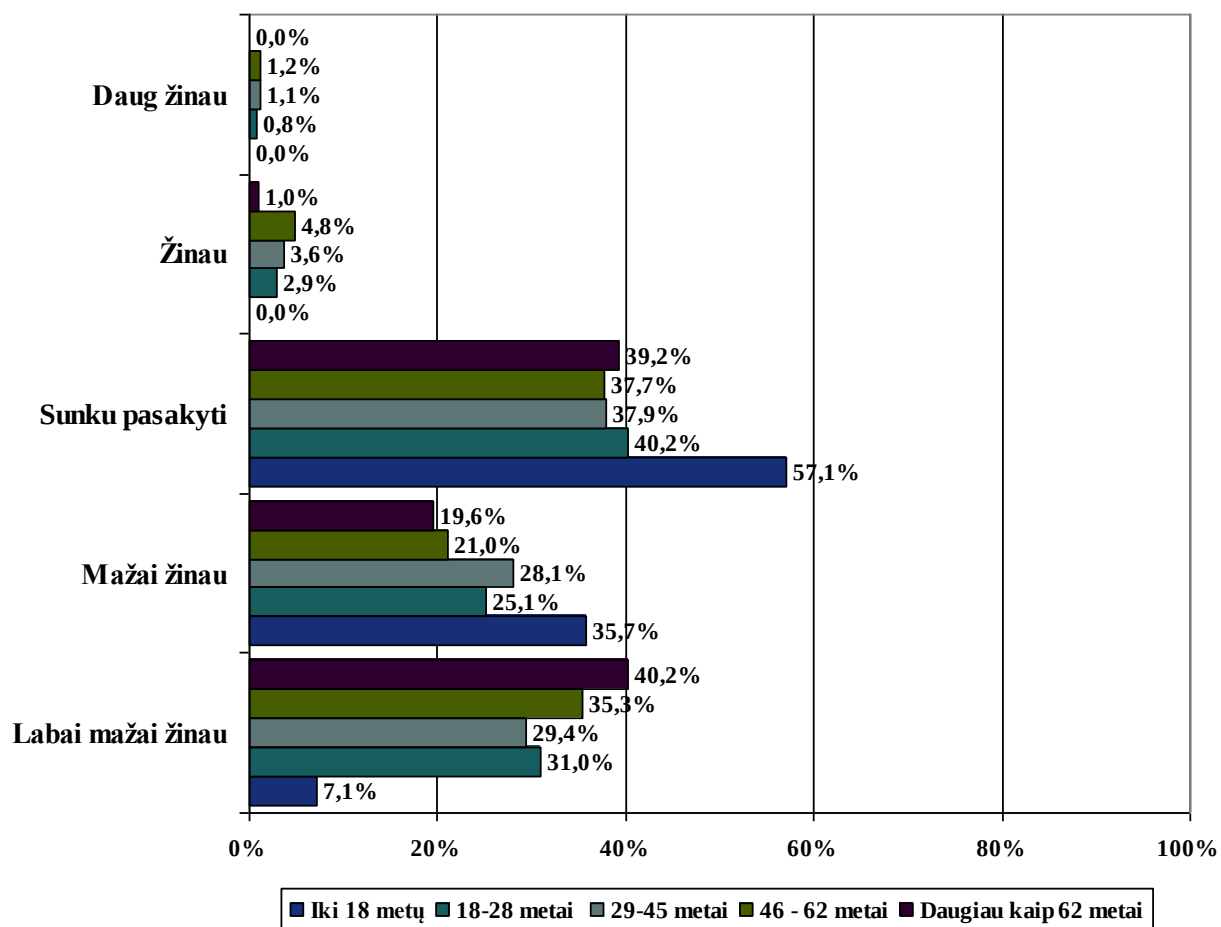
Labiausiai savo žiniomis apie GMO ženklvinimą abejoja respondentai, kurių amžius iki 18 metų, išsilavinimas – nebaigtas vidurinis arba profesinis.

83 pav. Kiek žino apie atsakomybę ir žalos atlyginimą dėl neigiamo GMO poveikio?

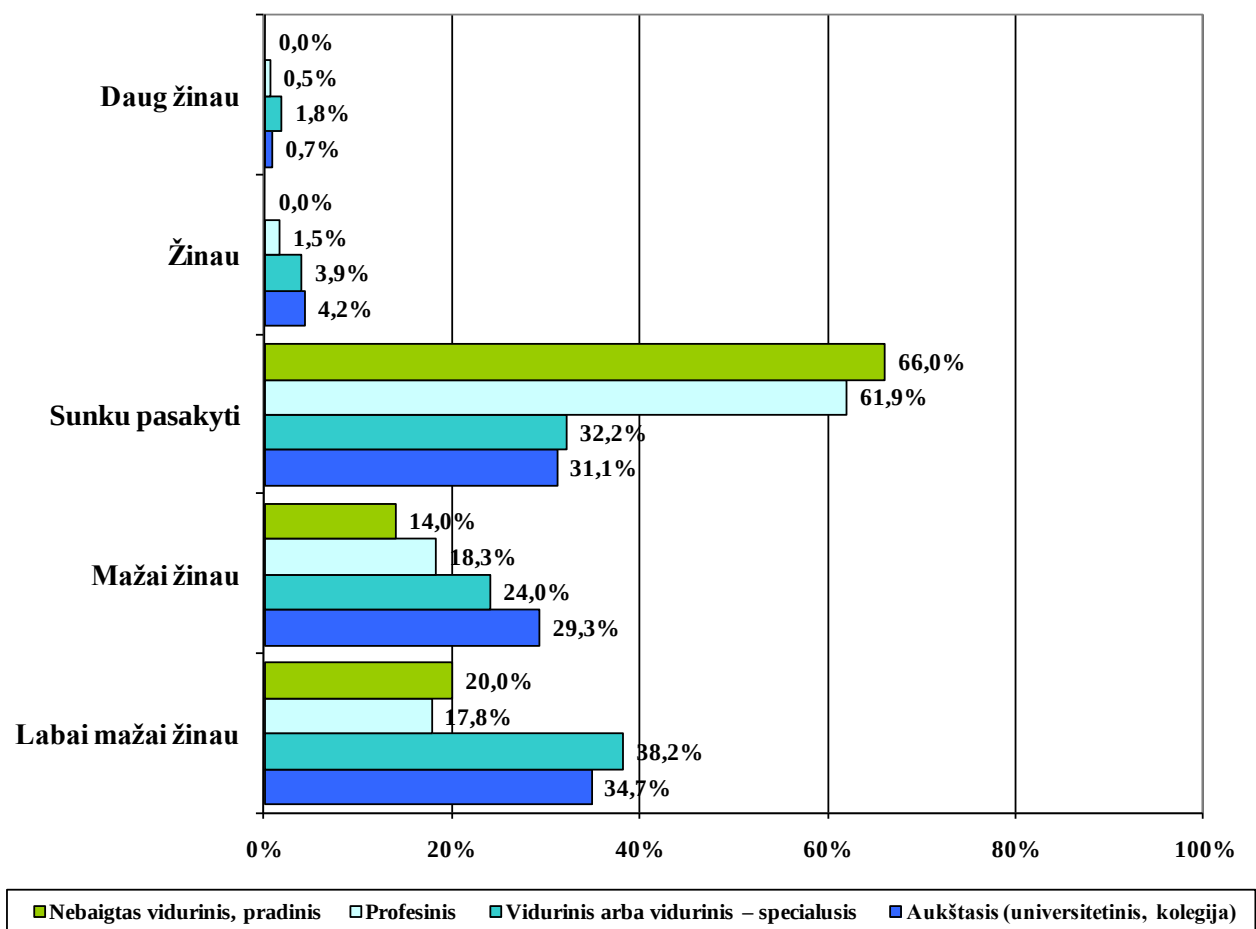

Apie atsakomybę ir žalos atlyginimą dėl neigiamo genetiškai modifikuotų organizmų poveikio iš viso žino tik 4,3 proc. respondentų, 31,9 proc. žino labai mažai, 25,1 proc. žino mažai, 38,7 proc. sunku atsakyti į klausimą. Vertinimų vidutinis balas – 2,2, t.y. artimas vertinimui „mažai žinau“. Bendra išvada – visuomenė mažai žino apie atsakomybę ir žalos atlyginimą dėl neigiamo genetiškai modifikuotų organizmų poveikio. Kiek tai priklauso nuo demografinių faktorių – amžiaus, išsilavinimo, veiklos pobūdžio - iliustruoja žemiau pateikiami grafikai.

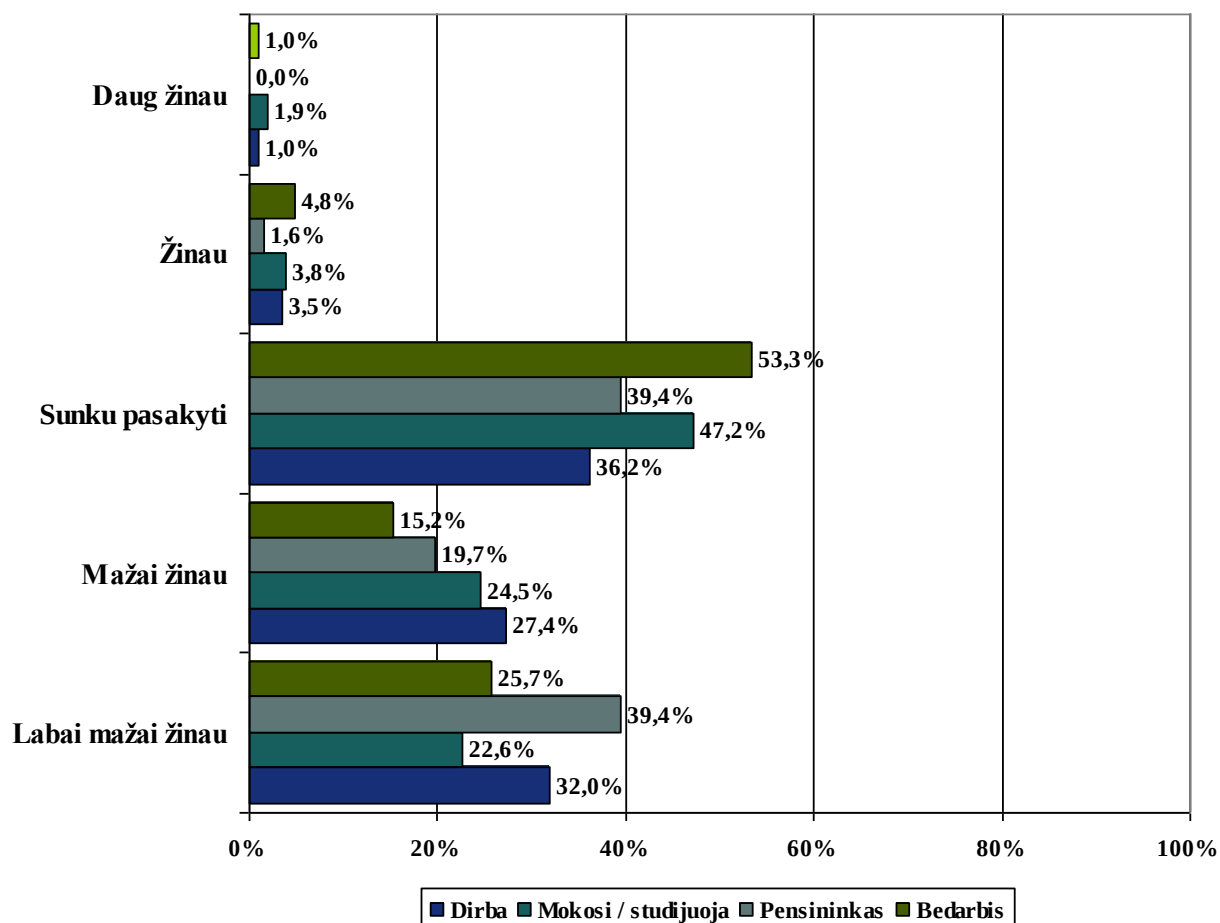
84 pav. Informacija apie atsakomybę ir žalos atlyginimą naudojant GMO. Respondentų amžiaus kriterijus.

85 pav. Informacija apie atsakomybę ir žalos atlyginimą naudojant GMO. Respondentų išsilavinimo kriterijus.

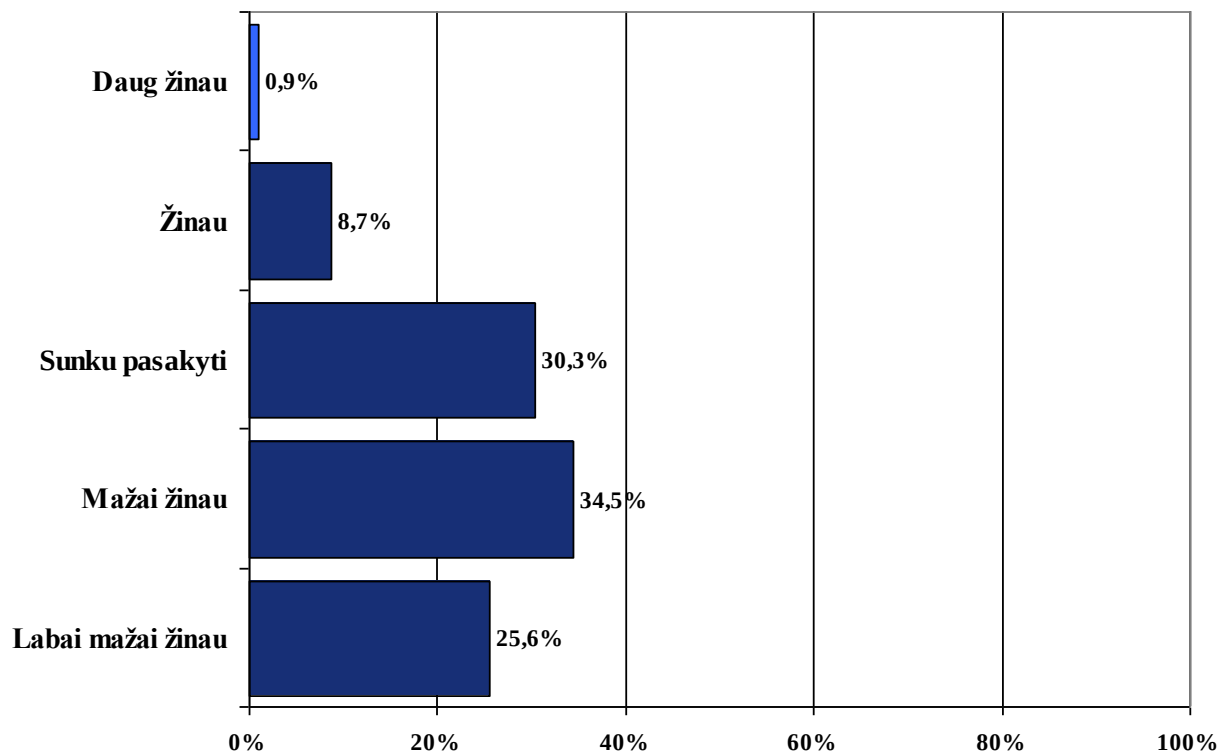

86 pav. Informacija apie atsakomybę ir žalos atlyginimą naudojant GMO. Respondentų socialinio statuso kriterijus.

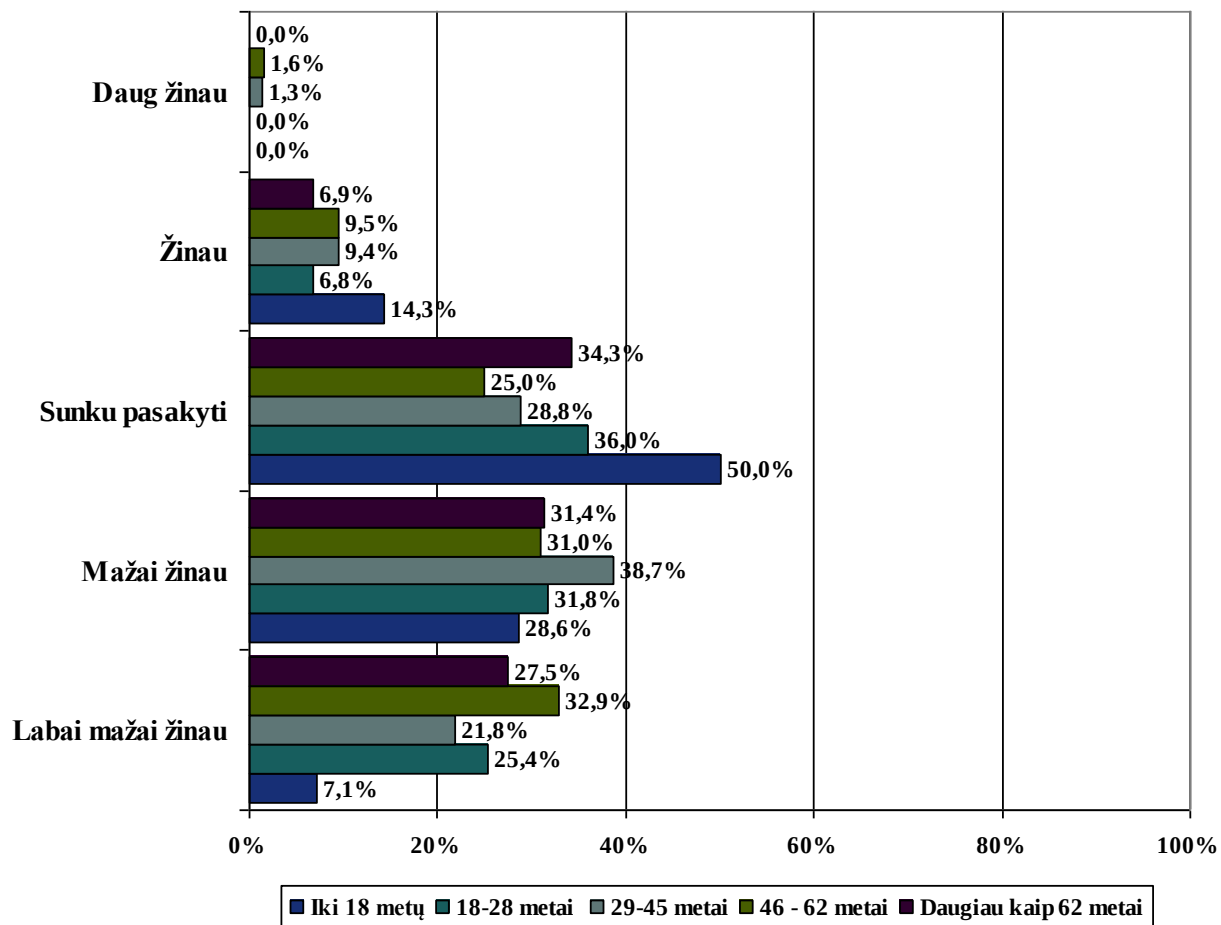
Labiausiai savo žiniomis abejoja respondentai, kurių amžius iki 18 metų (57,1 proc.), taip pat žemesnį nei vidurinį (66 proc.) bei profesinį (61,9 proc.) išsilavinimą turintys respondentai bei bedarbiai (53,3 proc.).

87 pav. Kiek žino apie maistui naudojamų genetiškai modifikuotų organizmų saugumą?

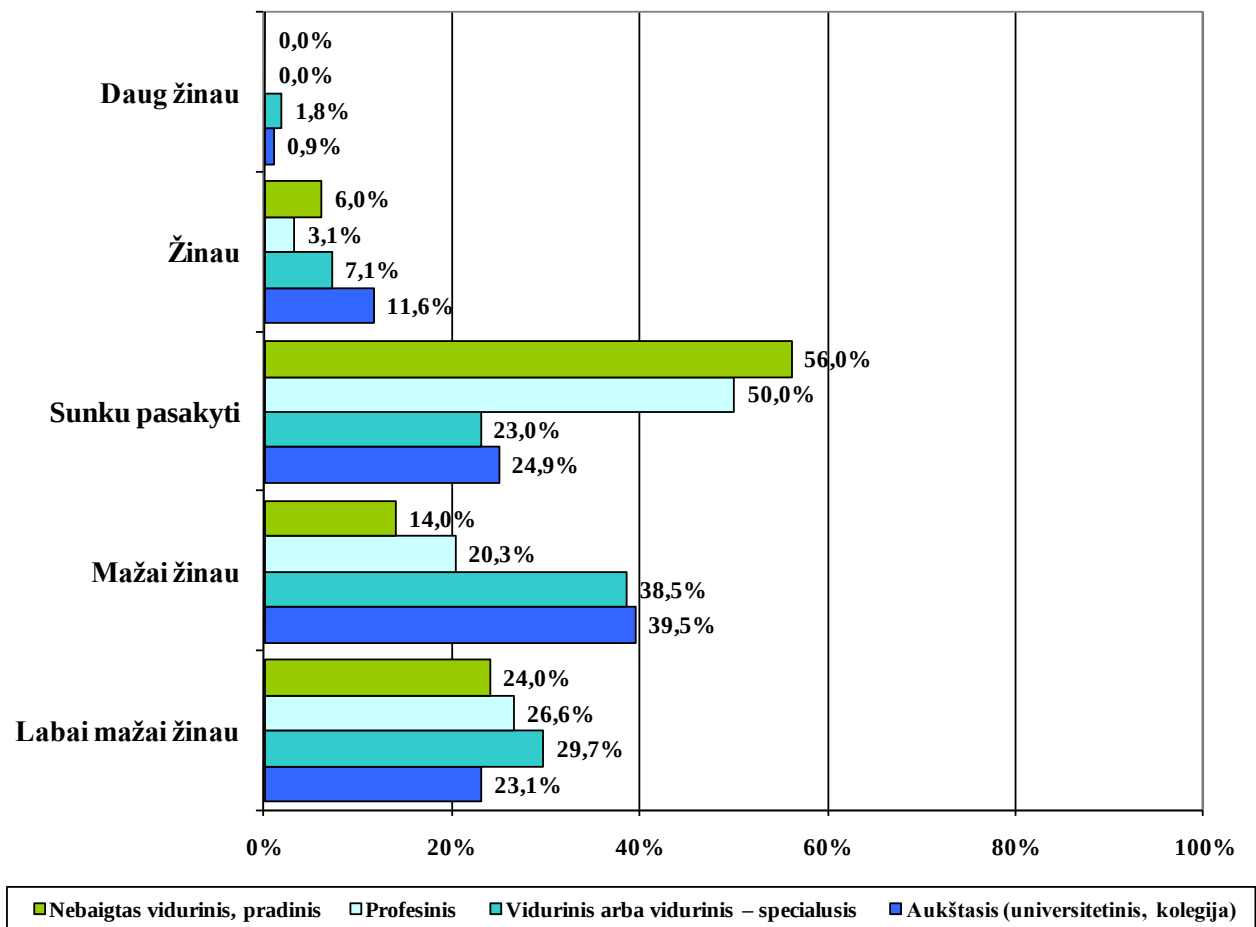

Vidutinis vertinimų balas – 2,2, t.y. artimas atsakymui „mažai žinau“. Taip atsakė 34,5 proc. respondentų. 25,6 proc. nurodė, kad labai mažai žino, 30,3 proc. nuo vertinimų susilaikė. 9,6 proc. nurodė, kad žino apie maistui naudojamų genetiškai modifikuotų organizmų saugumą. Bendra išvada – visuomenės žinios apie genetiškai modifikuotų organizmų saugumą yra labai menkos. Kiek tai priklauso nuo demografinių faktorių – amžiaus, išsilavinimo, veiklos pobūdžio - iliustruoja žemiau pateikiami grafikai.

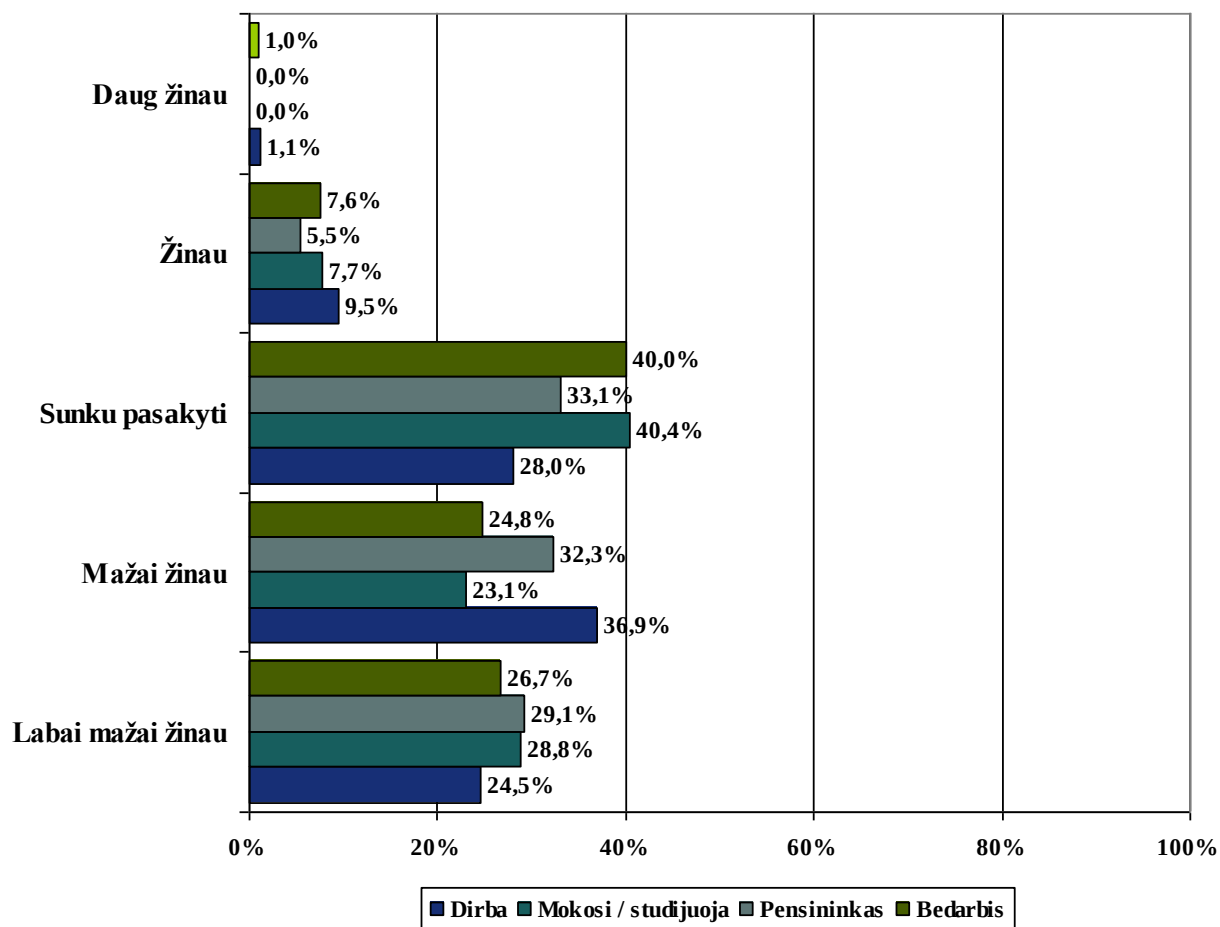
88 pav. Maistui naudojamų GMO saugumas. Respondentų amžiaus kriterijus.

89 pav. Maistui naudojamų GMO saugumas. Respondentų išsilavinimo kriterijus.

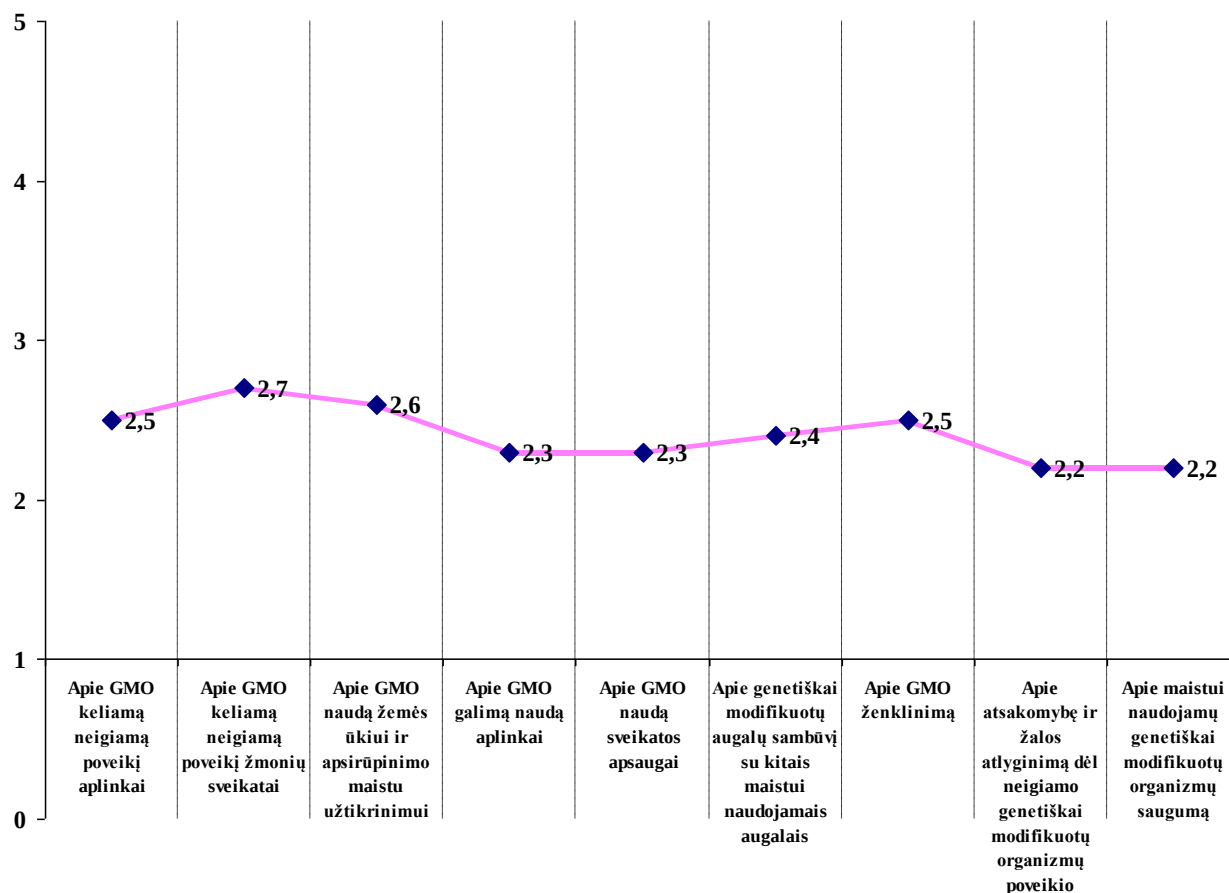
90 pav. Maistui naudojamų GMO saugumas. Respondentų socialinio statuso kriterijus.

Kiek labiau savo žiniomis abejoja respondentai, kurių amžius iki 18 metų (50 proc.) ir virš 62 metų (34,3 proc.). Nėra tikri ir respondentai, kurių išsilavinimas žemesnis nei vidurinis (56 proc.) ar profesinis (50 proc.).

Suvedus duomenis (vertinimus balais) galima palyginti su GMO taikymo sričių žinomumą.

91 pav. GMO taikymo sričių žinomumo palyginimas (balais).

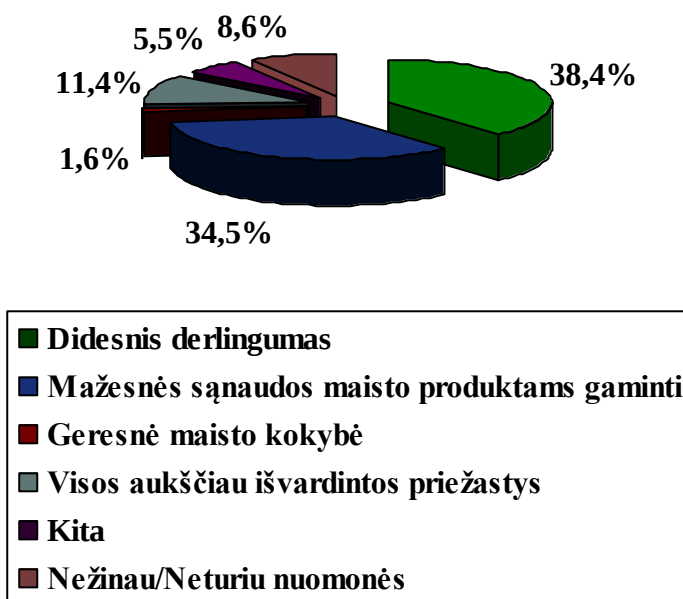

Matyti, kad visų sričių žinomumas balais yra gana žemas ir svyruoja nuo 2,2 iki 2,7 balo, t.y. tarp vertinimų „sunku pasakyti“ ir „mažai žinau“. Tiksliau respondentų vertinimus atspindi aukščiau pateikti grafikai – jie leidžia spręsti, ar respondentų nuomonė homogeniška ar poliarizuota. Jei nuomonė poliarizuota, reiškia, kad visuomenės dalis jau turi tam tikrus įsitikinimus apie GMO. Bet kuriuo atveju išvada viena – žmonės nepakankamai žino apie GMO.

4.5 Papildomos žinios apie GMO

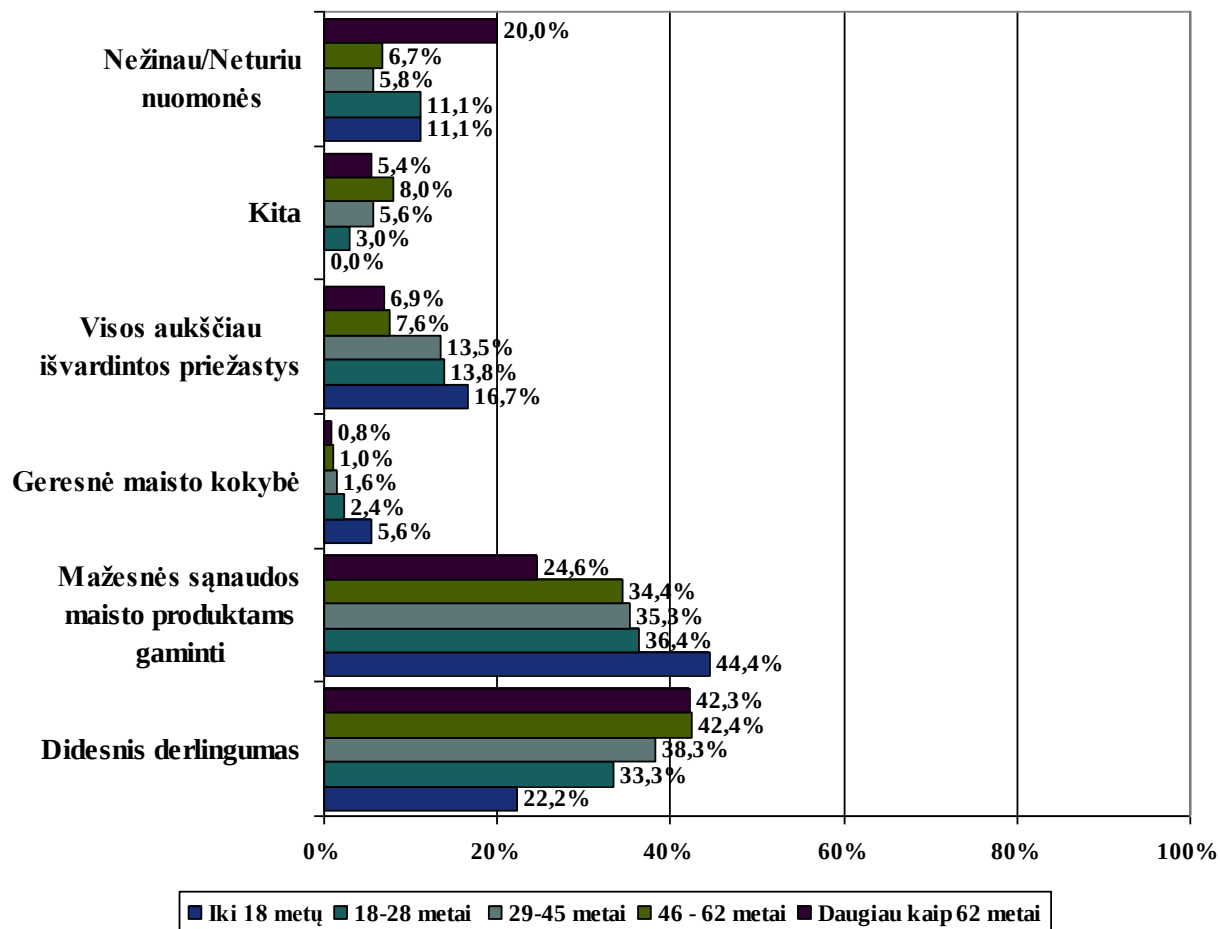
Tai trys nesusisteminėti, tarpusavyje nesusieti klausimai apie GMO, suteikiantys papildomos informacijos.

92 pav. Kas kasmet pasaulyje skatina genetiškai modifikuotų augalų pasėlių plotų didinimą?

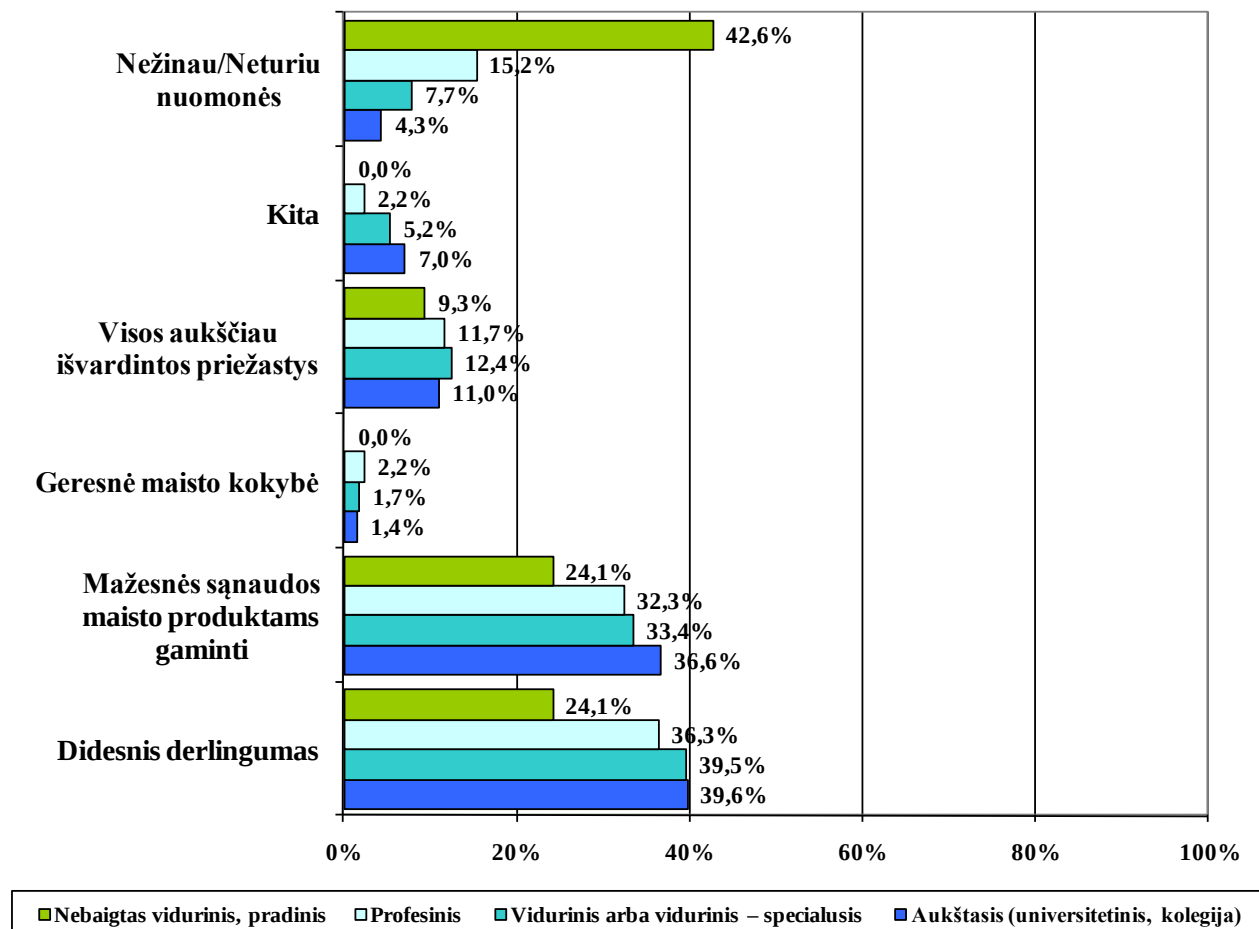

Dominuoja dvi nuomonės, rodančios ekonomines genetiškai modifikuotų augalų pasėlių plotų didinimo priežastis – didesnis pasėlių derlingumas (38,4 proc.) ir mažesnės maisto gamybos sąnaudos (34,5 proc.). Kiek tai priklauso nuo demografinių faktorių – amžiaus, išsilavinimo, veiklos pobūdžio - iliustruoja žemiau pateikiami grafikai.

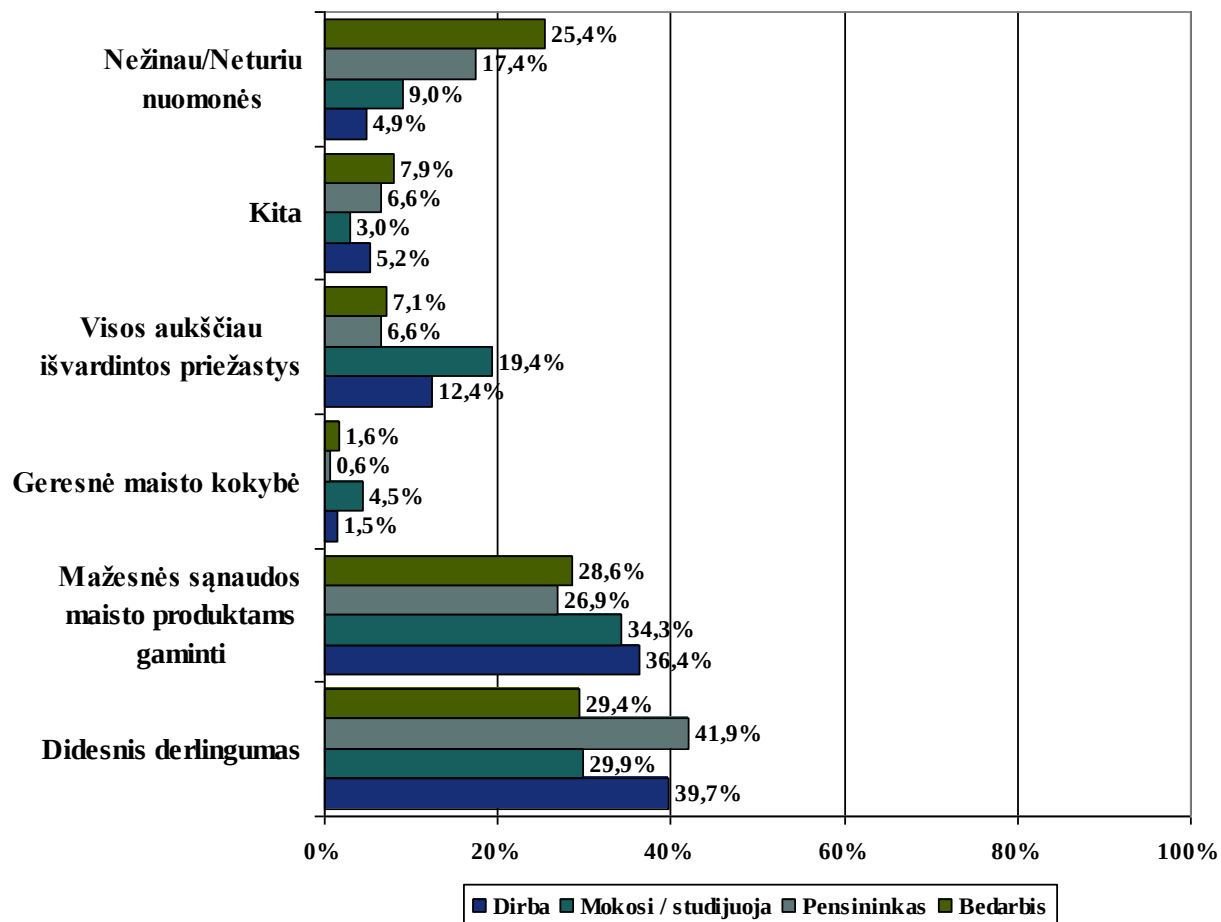
93 pav. GMO pasėlių plotų didinimo priežastys. Respondentų amžiaus kriterijus.

94 pav. GMO pasėlių plotų didinimo priežastys. Respondentų išsilavinimo kriterijus.

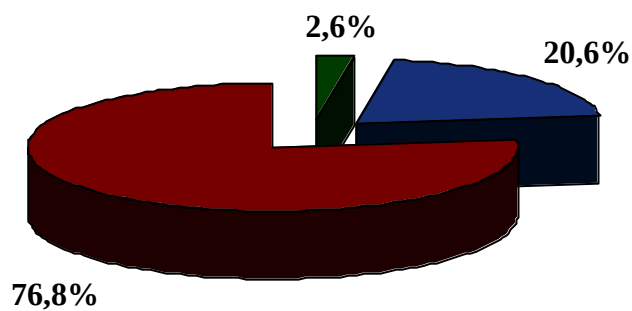

95 pav. GMO pasėlių plotų didinimo priežastys. Respondentų socialinio statuso kriterijus.

Beveik visos respondentų grupės akcentuoja tas pačias ekonomines GMO pasėlių plotų didinimo priežastis. Išimtį sudaro respondentai, kurių amžius virš 62 metų, 42,6 proc. neturi nuomonės šiuo klausimu.

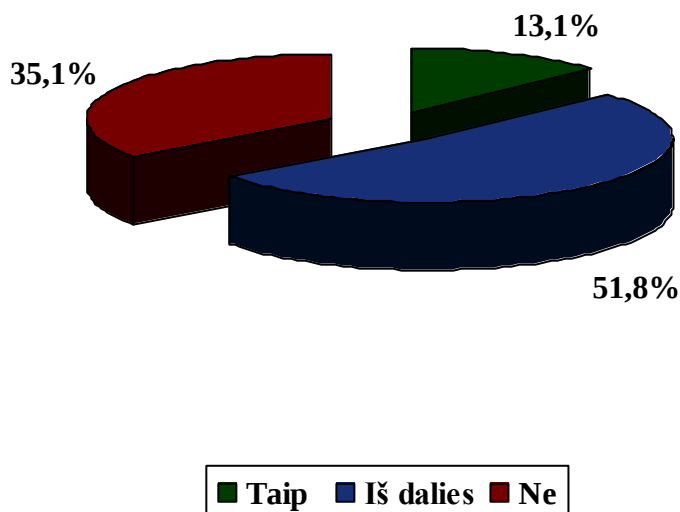
96 pav. Ar žino, kas Lietuvoje yra daroma genetiškai modifikuotų organizmų biosaugos srityje?

■ Taip ■ Kažką girdėjau ■ Ne

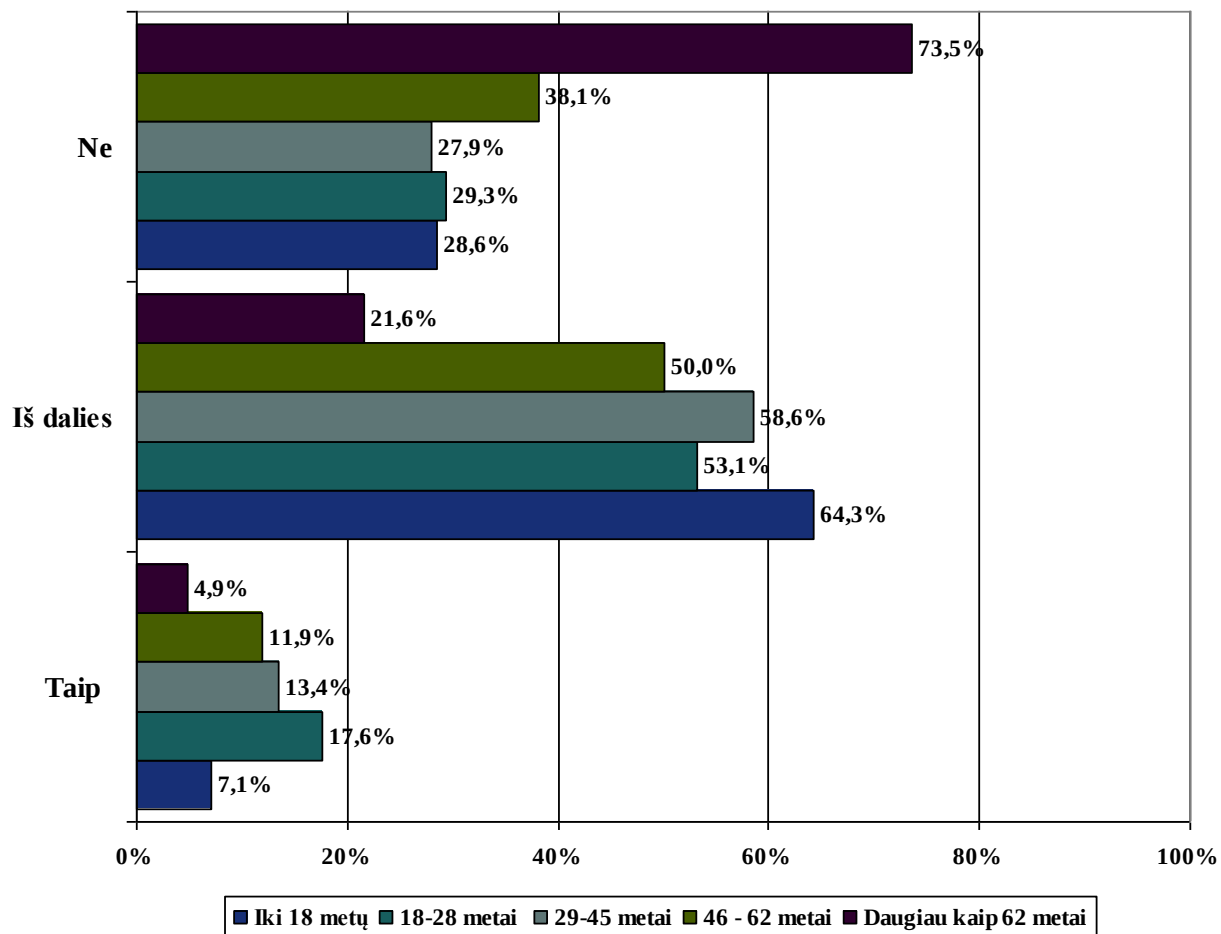
Apie darbus GMO biosaugos srityje Lietuvoje žino tik labai maža dalis respondentų (2,6 proc.), nieko nežino net 76,8 proc. Esant tokiam mažam žinomumui detalesnė analizė neturi prasmės.

97 pav. Ar vartoja genetiškai modifikuotus produktus?

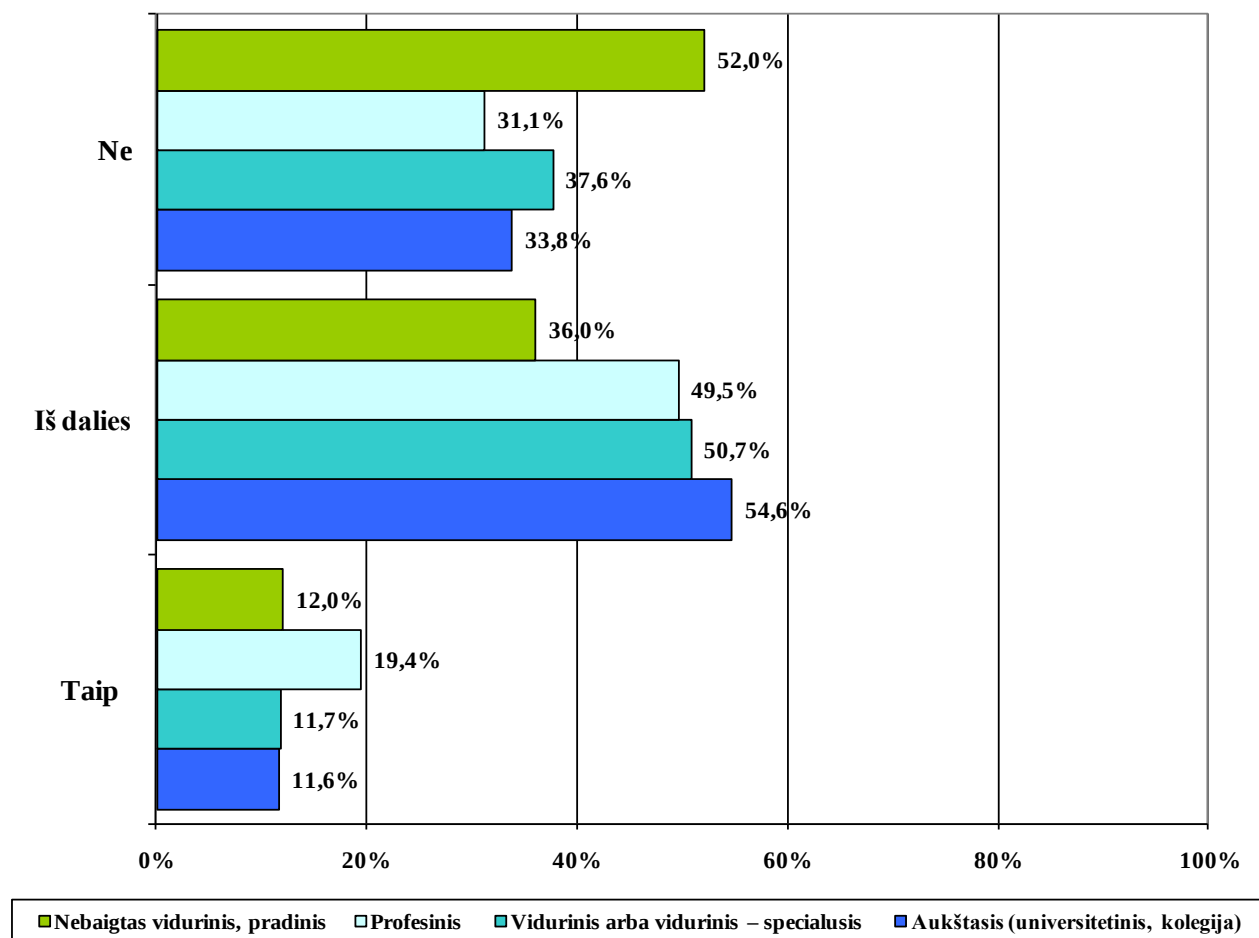

Maistui GMO naudoja tik 13,3 proc. respondentų, 35,1 proc. pareiškė GMO maistui nenaudojantys, didžiausia respondentų dalis (51,8 proc.) pasirinko „atsargų“ atsakymą „iš dalies“. Toks atsakymas gali reikšti daug ką – respondentai vartoja gyvulių, šertų genetiškai modifikuotais pašarais, mėsą, respondentai nekreipia dėmesio į maisto pakuočių žymėjimus, respondentai retai, bet vartoja maistui GMO ir kt. Kiek tai priklauso nuo demografinių faktorių – amžiaus, išsilavinimo, veiklos pobūdžio - iliustruoja žemiau pateikiami grafikai.

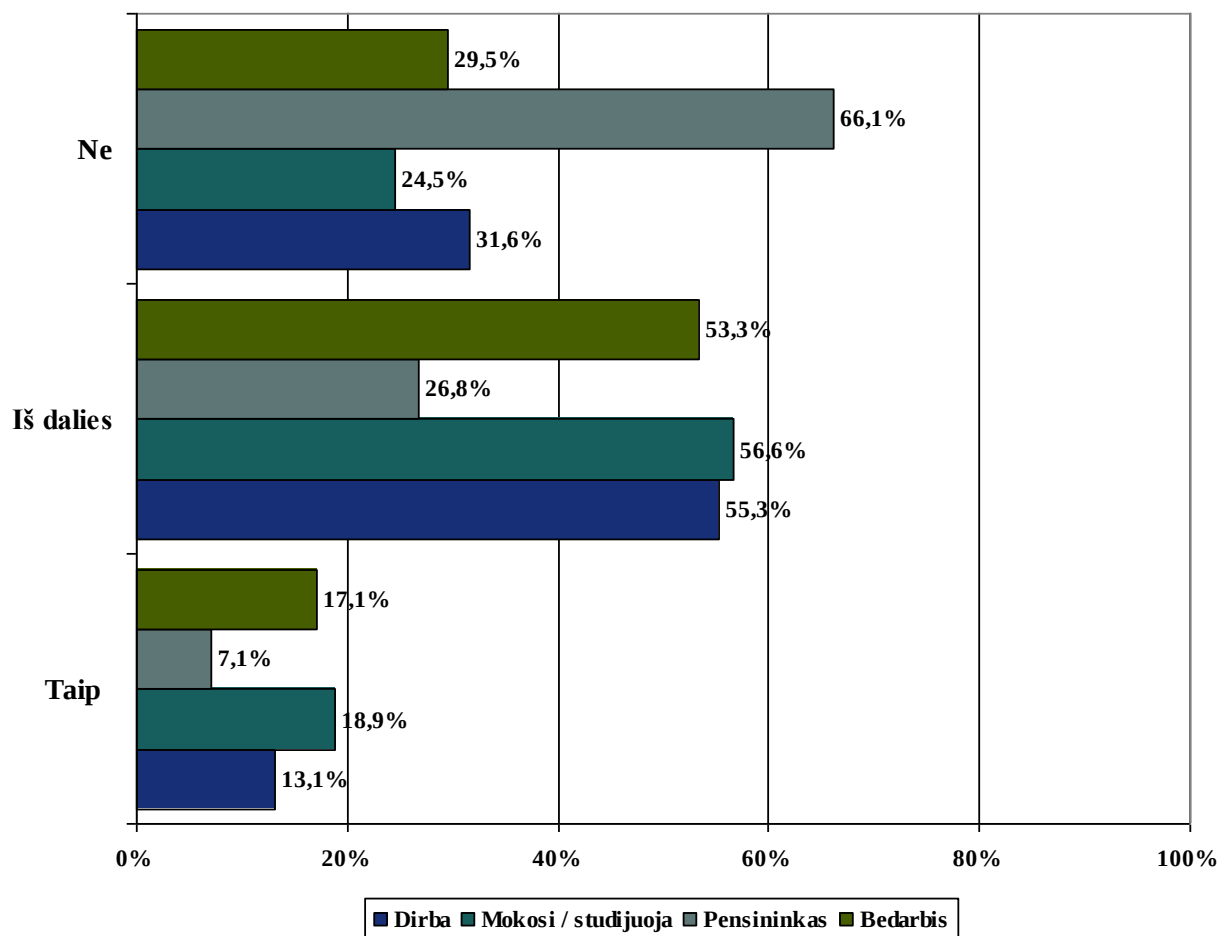
98 pav. Genetiškai modifikuotus produktų vartojimas. Respondentų amžiaus kriterijus.

99 pav. Genetiškai modifikuotus produktų vartojimas. Respondentų išsilavinimo kriterijus.

100 pav. Genetiškai modifikuotus produktų vartojimas. Respondentų socialinio statuso kriterijus.

GMO maistui (dažniau ar rečiau) naudoja visų amžiaus grupių respondentai, išskyrus respondentus, kurių amžius virš 62 metų, taip pat pradinį arba nebaigtą vidurinį išsilavinimą turintys žmonės, (tikėtina, kad dalis šių respondentų tiesiog nežino, kad vartoja GMO). Pensininkai neigia vartojantys GMO maistui, tai patvirtino 66,1 proc. apklaustųjų.

5 Bendros išvados.

- ◆ Gyventojų pasiskirstymas pagal apskritis pakankamai gerai reprezentuoja Lietuvos gyventojų nuomonę nagrinėjamais klausimais. Didžiausia apklaustųjų grupė – darbingo amžiaus asmenys, jų nuomonė svarbiausia formuojant bendrą visuomenės nuomonę.
- ◆ Dauguma respondentų yra girdėję apie šiuolaikinę biotechnologiją bei genetiškai modifikuotus produktus. GMO visuomenėje žinomi jau pakankamai seniai, informacija apie GMO Lietuvoje girdima daugiau kaip 10 metų. Paskutiniaisiais metais informacija apie GMO tapo labiau prieinama (suprantama) plačiai visuomenei.
- ◆ Lietuvoje vyrauja tvirta nuomonė, kad GMO nesaugūs. Labiausiai toleruoti GMO linkę jauni bei besimokantys žmonės.
- ◆ Respondentų žinios apie biosaugą (Kartachenos Biosaugos protokolą) daug menkesnės nei žinios apie GMO. Dauguma respondentų apie tai nieko nėra girdėję.
- ◆ Svarbiausias visuomenės informavimo šaltinis apie GMO vis dar yra TV arba radijas. Sparčiai auga interneto reikšmė, trečioje vietoje – periodinė spauda. Kiti informacijos gavimo būdai ne tokie reikšmingi.
- ◆ Informacijos poreikis apie GMO yra didelis, tačiau nėra patenkintas. Tokia informacija visai nereikalinga tik mažai daliai visų respondentų.
- ◆ Esama įvairių nuomonių, kur kreiptis kilus klausimų dėl GMO. Dažniausiai paminėtos vietos yra Valstybinė maisto ir veterinarijos tarnyba, Sveikatos apsaugos ministerija. Apie trečdalį respondentų nežinotų, kur kreiptis. Į Aplinkos ministeriją kreiptųsi tik maža dalis respondentų.
- ◆ Vyrauja nuomonė, kad GMO yra mokslo, o ne praktikos, objektas, tačiau didelė dalis respondentų mano, kad genetiškai modifikuoti augalai auginami ir ūkininkų laukuose. Mažai abejojama tuo, kad GMO naudojami maistui, pašarams arba perdirbimui.
- ◆ Respondentai nėra tikri, ar GMO naudojami medicinoje.
- ◆ Informacijos apie GMO neigiamą poveikį trūksta, tai gali sukelti įvairius nepagrįstus vertinimus.
- ◆ Visuomenei nepakanka informacijos ir apie GMO galimai neigiamą poveikį žmonių sveikatai. Dėl to gali atsirasti įvairių mokslo duomenų neatitinkančių vertinimų.
- ◆ Daugiau kaip ketvirtadalis respondentų nurodė, kad žino arba daug žino apie GMO naudą žemės ūkiui ir mitybos resursų užtikrinimui.
- ◆ Respondentai mažai žino apie GMO galimą naudą aplinkai, sveikatos apsaugai, sambūvį su kitais maistui naudojamais augalais.
- ◆ Respondentų žinios apie GMO ženklimą taip pat nepakankamos.

- ◆ Visuomenė labai mažai žino apie atsakomybę ir žalos atlyginimą dėl neigiamo genetiškai modifikuotų organizmų poveikio, labai mažai žino ir apie maistui naudojamų genetiškai modifikuotų organizmų saugumą.
- ◆ Dominuoja dvi nuomonės, rodančios ekonomines genetiškai modifikuotų augalų pasėlių plotų didinimo priežastis – didesnis pasėlių derlingumas ir mažesnės maisto pramonės sąnaudos.
- ◆ Apie biosaugą Lietuvoje žino tik labai maža dalis respondentų.
- ◆ Maistui GMO naudoja (arba žino, kad naudoja) tik maža dalis respondentų.

6 Priedas. Anketos tekstas.

Laba diena!

Rinkos tyrimų įmonė „Eurotela“ LR Aplinkos Ministerijos užsakymu atlieka apklausą apie Lietuvos gyventojų požiūrį į šiuolaikines biotechnologijas, apie tai, kiek ir kaip Lietuvos žmonės žino genetiškai modifikuotus organizmus. Ar sutiktumėte atsakyti į keletą klausimų?

1. Ar Jūs ką nors žinote apie šiuolaikinę biotechnologiją– technologiją, kai mokslininkai, taikydami šiuolaikines metodikas, sukuria genetiškai modifikuotus augalus, gyvūnus, bakterijas ar virusus, vadinamus genetiškai modifikuotais organizmais?

a) Taip	
b) Kažką girdėjau	
b) Ne	

2. (Jei į pirmąjį klausimą atsakė „taip“ arba „kažką girdėjau“) Kada Jūs pirmą kartą išgirdote apie šią biotechnologiją?

a) Mažiau nei prieš metus	
b) Mažiau nei prieš 5 metus	
c) Prieš 5 – 10 metų	
d) Daugiau nei prieš 10 metų	

3. Ar manote, kad šiuolaikinė biotechnologija ir genetiškai modifikuoti organizmai yra saugūs?

a) Taip	
b) Iš dalies	
c) Ne	
d) Nežinau, neturiu nuomonės	

4. 2000 m. Lietuvos Respublikos Vyriausybė pritarė tarptautinam susitarimui, žinomam kaip Kartachenos Biosaugos protokolas, kad užtikrintų saugų GMO transportavimą, gamybą ir naudojimą. Ar Jūs esate girdėję apie Kartachenos Biosaugos protokolą?

a) Taip	
b) Kažką girdėjau	
c) Ne	

5. Kokias GMO taikymo sritis Jūs žinote? Įvertinkite pagal 5 balų sistemą, kai 5 balai reiškia, kad visiškai sutinkate, 1 balas, kad visiškai nesutinkate, 3 balai reiškia, kad Jums sunku kategoriškai spręsti.

a) GMO kuriami laboratorijose mokslo tikslais

1	Visiškai nesutinku	
2	Nesutinku	
3	Nežinau, sunku pasakyti	
4	Sutinku	
5	Visiškai sutinku	

b) Genetiškai modifikuoti augalai auginami mokslo tikslais bandymų laukeliuose

1	Visiškai nesutinku	
2	Nesutinku	
3	Nežinau, sunku pasakyti	
4	Sutinku	
5	Visiškai sutinku	

c) GMO auginami ūkininkų laukuose

1	Visiškai nesutinku	
2	Nesutinku	
3	Nežinau, sunku pasakyti	
4	Sutinku	
5	Visiškai sutinku	

d) GMO naudojami maistui, pašarams arba perdirbimui

1	Visiškai nesutinku	
2	Nesutinku	
3	Nežinau, sunku pasakyti	
4	Sutinku	
5	Visiškai sutinku	

e) GMO naudojami medicinoje

1	Visiškai nesutinku	
2	Nesutinku	
3	Nežinau, sunku pasakyti	
4	Sutinku	
5	Visiškai sutinku	

f) Kita

6. Iš kokių visuomenės informavimo šaltinių dažniausiai gaunate informacijos apie genetiškai modifikuotus organizmus?

a) TV arba radijas	b) Periodinė spauda	c) Internetas (įskaitant Biosaugos informacijos centrą)	d) Seminarai/ mokymai
e) Biblioteka	f) Brošiūros, naujienlaiškiai, ir pan.	g) Draugai, šeima ir pan.	Kita

7. Ar Jūs gaunate pakankamai informacijos apie GMO ir biosaugą? Įvertinkite pagal 5 balų sistemą, kai 5 balai reiškia, kad visiškai su tuo sutinkate, 1 balas - kad visiškai nesutinkate, 3 balai reiškia, kad Jums sunku kategoriškai spręsti.

1	Visiškai nesutinku	
2	Nesutinku	
3	Nežinau, sunku pasakyti	
4	Sutinku	
5	Visiškai sutinku	

8. Ar jūs norėtumėte gauti daugiau informacijos apie GMO ir biosaugą?

a) Taip	
b) Iš dalies	
c) Ne	
d) Nežinau, neturiu nuomonės	

9. Jeigu Jūs turite klausimų dėl GMO ar biosaugos, kur kreipiatės?

a) Į Valstybinę maisto ir veterinarijos tarnybą	b) Į Aplinkos ministeriją	c) Į Žemės ūkio ministeriją	d) Į Sveikatos apsaugos ministeriją	e) Į Lietuvos vartotojų asociaciją (LVA)
f) Į Nevyriausybines organizacijas	g) Kita	h) Nežinau		

10. Kiek Jūs žinote apie GMO? Įvertinkite pateikiamą teiginį pagal 5 balų sistemą, kai 5 balai reiškia, kad visiškai su tuo sutinkate, labai gerai tai žinote 1 balas, kad visiškai nesutinkate, visai apie tai nežinote 3 balai reiškia, kad Jums sunku kategoriškai spręsti.

a) Apie GMO keliamą neigiamą poveikį aplinkai

1	Labai mažai žinau	
2	Mažai žinau	
3	Nežinau, sunku pasakyti	
4	Žinau	
5	Daug žinau	

b) Apie GMO keliamą neigiamą poveikį žmonių sveikatai

1	Labai mažai žinau	
2	Mažai žinau	
3	Nežinau, sunku pasakyti	
4	Žinau	
5	Daug žinau	

c) Apie GMO naudą žemės ūkiui ir mitybos resursų užtikrinimui

1	Labai mažai žinau	
2	Mažai žinau	
3	Nežinau, sunku pasakyti	
4	Žinau	
5	Daug žinau	

d) Apie GMO galimą naudą aplinkai

1	Labai mažai žinau	
2	Mažai žinau	
3	Nežinau, sunku pasakyti	
4	Žinau	
5	Daug žinau	

e) Apie GMO naudą sveikatos apsaugai

1	Labai mažai žinau	
2	Mažai žinau	
3	Nežinau, sunku pasakyti	
4	Žinau	
5	Daug žinau	

f) Apie genetiškai modifikuotų augalų sambūvį su kitais maistui naudojamais augalais

1	Labai mažai žinau	
2	Mažai žinau	
3	Nežinau, sunku pasakyti	
4	Žinau	
5	Daug žinau	

g) Apie GMO ženklimą

1	Labai mažai žinau	
2	Mažai žinau	
3	Nežinau, sunku pasakyti	
4	Žinau	
5	Daug žinau	

h) Apie atsakomybę ir žalos atlyginimą dėl neigiamo genetiškai modifikuotų organizmų poveikio

1	Labai mažai žinau	
2	Mažai žinau	
3	Nežinau, sunku pasakyti	
4	Žinau	
5	Daug žinau	

i) Apie maistui naudojamų genetiškai modifikuotų organizmų saugumą

1	Labai mažai žinau	
2	Mažai žinau	
3	Nežinau, sunku pasakyti	
4	Žinau	
5	Daug žinau	

11. Kas, Jūsų nuomone, kasmet pasauliniu mastu skatina genetiškai modifikuotų augalų pasėlių plotų didinimą?

a) Didesnis derlingumas	b) Mažesnės sąnaudos maisto produktams gaminti	c) Geresnė maisto kokybė
d) Visos aukščiau išvardintos priežastys	e) Kita	f) Nežinau/Neturiu nuomonės

12. Ar Jūs žinote, kas Lietuvoje yra daroma genetiškai modifikuotų organizmų biosaugos srityje?

a) Taip	
b) Kažką girdėjau	
b) Ne	

13. Ar Jūs naudojate genetiškai modifikuotus produktus?

a) Taip	
b) Iš dalies	
c) Ne	

Jei galima, keletas klausimų apie Jus.

14. Kiek Jums metų?

a) Iki 18 metų	
b) 18-28 metai	
c) 29-45 metai	
d) 46 - 62 metai	
e) Daugiau kaip 62 metai	

15. Koks Jūsų išsilavinimas?

a) Aukštasis (universitetinis, kolegija)	
b) Vidurinis arba vidurinis – specialusis	
c) Profesinis	
d) Nebaigtas vidurinis, pradinis	

16. Socialinis statusas?

a) Dirba	
b) Mokosi / studijuoja	
c) Pensininkas	
d) Bedarbis	

17. Lytis?

a) Vyras	
b) Moteris	

18. Apskritis, kurioje gyvenate:

- a) Alytaus
- b) Kauno
- c) Klaipėdos
- d) Marijampolės
- e) Panevėžio
- f) Šiaulių
- g) Tauragės
- h) Utenos
- i) Telšių
- j) Vilniaus

Ačiū už atsakymus! Viso gero!